

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE

Volumul II

**Selecție îngrijită de:
Diana Călinescu
Adriana Dăgălița
Dan Mihai**

**Proiect finanțat de:
Ambasada
Statelor Unite la București**

CUPRINS

Cuvânt înainte.....1

Capitolul I. DEFĂIMAREA

Barfod contra Danemarcei
Bergens Tidende și alții contra Norvegiei
Bladet Tromsø și Stensaas contra Norvegiei
Colombani și alții contra Franței
Danslessen
Dichand și alții contra Austriei
Feldek contra Slovaciei
Garrison contra Louisiana
Gertz contra Robert Welch, Inc.
Jerusalem contra Austriei
Lange contra Atkinson și alții
Lange contra Australian Broadcasting Corporation
Lopes Gomes da Silva contra Portugaliei
Lunney contra Prodigy
Maronek contra Slovaciei
McVicar contra Marii Britanii
National Media Ltd și alții contra Bogoshi
New York Times Co. contra Sullivan
Nikula contra Finlandei
Nilsen și Johnsen contra Norvegiei
Oberschlick contra Austriei (Nr. 2)
Panev contra Bulgariei
Perna contra Italiei
Posts and Telecommunications Co. contra Modus Publications (Private) Ltd.
Prager și Oberschlick contra Austriei
Rajagopal și alții contra statul Tamil Nadu
Tammer contra Estoniei
Thoma contra Luxemburgului
Unabhängige Initiative Informationsvielfalt contra Austriei
X contra Y

Capitolul II. DISCURSUL CARE INCITĂ LA URĂ

Brandenburg contra Ohio
Citron v. Zündel
Faurisson contra Franței
J.R.T. și Partidul W.G. contra Canadei
Kühnen contra Republicii Federale Germania
Lehideux și Isorni contra Franței
Living Word Distributors Ltd contra Human Rights Action Group (Wellington)
M.A. contra Italiei
Sener contra Turciei
Surek contra Turciei (nr. 4)
Van Dijke

Capitolul III. SECURITATEA NAȚIONALĂ

Arslan contra Turciei
Ceylan contra Turciei
Erdogdu și Ince contra Turciei
Ibrahim Aksoy contra Turciei
Karatas contra Turciei
Ministerul Afacerilor Externe contra Jobez
New York Times Co. contra Statele Unite (Cazul Documentelor Pentagonului)
Okcuoglu împotriva Turciei
R contra Central Criminal Court, ex parte Guardian, Observer și Martin Bright

Sindicatul Sud-African al Apărării Naționale contra Ministerului Apărării
Vereniging Weekblad Bluf! contra Olandei

Capitolul IV. LIBERTATEA AUDIOVIZUALULUI

Arkansas Educational Television Commission contra Forbes

Athukorale și alții contra Procurorul General din Sri Lanka

Benjamin și alții contra Ministerului Informației și Audiovizualului

Bobby Art International contra Om Pal Singh Hoon și alții

CBS, Inc. contra Comisiei Federale pentru Comunicații

Haider contra Austriei

Huggett contra Marii Britanii

Ministerul Public contra Amaury Philippe

Obligativitatea afilierii la o asociație instituită de lege pentru practicarea jurnalismului

Vgt Verein gegen Tierfabriken contra Elveției

Prezenta lucrare își propune prezentarea, în rezumat, a unor soluții relevante pronunțate de instanțele din spațiul european și extra-european în materia defăimării, discursului care incită la ură, securității naționale, libertății audiovizualului. Acesta este al doilea volum dintr-o serie dedicată jurisprudenței internaționale în materia libertății de exprimare.

De multe ori, drepturile și libertățile prevăzute de lege se află într-o aparentă contradicție, iar instanțele de judecată au greaua și delicata misiune de a asigura un echilibru între ele. Acest lucru nu se poate face prin simpla înclinare a balanței în favoarea unei părți, fiind nevoie și de o motivare temeinică și convingătoare a soluției, în deplină corcondanță cu legea. Astfel, o hotărâre judecătorească va avea nu doar o autoritate bazată pe mijloacele coercitive ale statului, ci și o putere reală și profundă, ce rezultă din profesionalismul și buna-credință a judecătorilor care au pronunțat-o.

Spețele prezentate au rolul de a evidenția, în special, modul de raționament al instanțelor din țări diferite în materia drepturilor omului. Elementele comune rezultă din și caracterizează un spațiu juridic și o mentalitate democratice, în continuă expansiune, care speram că nu ne vor evita.

Precizăm că traducerea în limba română nu are caracter oficial, iar varianta originală, în limba engleză, a rezumatelor spețelor se află pe site-ul *Article 19*, la adresa <http://www.article19.org/>, secțiunea : The Virtual Freedom of Expression Handbook, sub-secțiunea: Cases.

Adresăm mulțumiri organizației *Article 19* pentru acordul dat la folosirea rezumatelor spețelor aflate pe site-ul său.

Acesta este volumul al doilea al *Jurisprudenței internaționale în materia libertății de exprimare*, serie lansată de Agenția de Monitorizare a Presei și APADOR-CH în anul 2004.

Capitolul I: DEFĂIMAREA

Barfod contra Danemarcei¹

Subiect: defăimare
Probleme: defăimare; persoane publice
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); șase voturi la unul

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Danemarca

Rezumat:

Reclamantul, un jurnalist, a fost amendat pentru că a defăimat doi asesori într-un articol de ziar.

Situația de fapt:

Administrația locală din Groenlanda a decis introducerea taxelor pentru cetățenii danezi care lucrau în baze americane din Groenlanda. Un număr de persoane au contestat decizia în fața Înaltei Curți a Groenlandei pe motiv că nu au drept de vot la alegerile locale și nu primesc nici un fel de beneficii din partea autorităților din Groenlanda. Cazul a fost audiat de un complet format dintr-un judecător și doi asesori, amândoi angajați ai administrației locale. Instanța a decis în favoarea autorităților locale cu două voturi pentru și unul împotriva. Reclamantul a scris un articol de ziar în care a afirmat că cei doi asesori ar fi trebuit recuzați deoarece se aflau într-un conflict de interese. Reclamantul a pus la îndoială capacitatea și puterea acestora de a decide imparțial într-un caz îndreptat împotriva angajatorului lor, administrația locală, și a sugerat că prin hotărârea în favoarea autorităților locale aceștia „și-au făcut datoria”. Judecătorul Înaltei Curți a considerat că această ultimă remarcă despre asesori era de natură să știrbească reputația acestora în ochii publicului și în consecință să scadă încrederea în sistemul judiciar și l-a amendat pe reclamant.

Decizie:

Amenda pentru defăimare a reprezentat o interferență cu dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Interferența era prevăzută de lege și urmarea scopul legitim al protecției reputației și drepturilor altora și indirect al menținerii autorității puterii judecătorești. Rămâne de apreciat dacă interferența a fost “necesară într-o societate democratică”.

Necesitate

Curtea Europeană a subliniat că are un important rol de supervizare:

Statele au o anumită marjă de apreciere atunci când analizează existența și întinderea unei asemenea necesități, dar această marjă este supusă supervizării europene, care acoperă atât legislația cât și deciziile date în aplicarea acesteia, chiar și acelea pronunțate de o instanță independentă. În consecință, Curtea este împuternicită să pronunțe o decizie finală asupra conformității dintre o “restricție” sau “sanctiune” și libertatea de exprimare.

Curtea a reamintit că libertatea de exprimare este un drept important, dar cu toate acestea exercițiul său trebuie pus în balanță cu alte drepturi:

Proportionalitatea presupune că urmărirea scopurilor prevăzute de articolul 10 paragraful 2 trebuie pusă în balanță față de importanța discuțiilor deschise pe subiecte de interes public. Atunci când analizează echilibrul echitabil dintre aceste interese, Curtea nu poate face abstracție, așa cum și Comisia și reclamantul au arătat corect, de importanța deosebită pe care o are evitarea descurajării publicului de a-și exprima opinia despre subiecte de interes public, prin sancțiuni penale sau de altă natură.

Curtea Europeană a considerat că motivul pentru aplicarea amenzi pentru defăimare nu a fost atât punerea la îndoială, de către reclamant, a capacității asesorialor de a decide asupra cazului, ci sugestia că prin votul favorabil autorităților locale aceștia “și-au făcut datoria” – și anume datoria ca angajați ai administrației locale de a decide în favoarea acesteia. Reclamantul și-ar fi putut exprima criticile privind compunerea completului fără să atace personal pe cei doi asesori. În continuare, Curtea a apreciat că nu a existat nici o dovadă că cei doi asesori ar fi votat într-adevăr în favoarea administrației

¹ Hotărârea din 22 februarie 1989, cererea nr. 11508/85 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

locale, deoarece votul a fost secret. În consecință, Curtea Europeană a considerat că nu a existat o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Bergens Tidende și alții contra Norvegiei²

Subiect: defăimare

Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Norvegia

Rezumat:

Reclamanții au fost condamnați pentru defăimare pentru o serie de articole în care au dezbătut performanța slabă a unui chirurg plastician.

Situația de fapt:

Primul reclamant este un cotidian, al doilea editorul său șef, iar al treilea este un jurnalist angajat al cotidianului. Dr. R este un specialist în chirurgie plastică care lucrează în domeniu din 1975. În urma deschiderii unei noi clinici în 1986, primul reclamant a publicat un articol despre munca doctorului R și avantajele chirurgiei plastice. Drept urmare, ziarul a fost contactat de mai multe femei care fuseseră tratate de doctorul R și care erau foarte nemulțumite de acesta. Ziarul a publicat unele dintre plângerile primite împreună cu fotografiile care arătau desfigurări. Mai multe alte articole au fost publicate în numere următoare ale ziarului. Ca parte a dezbaterii, ziarul a publicat un interviu cu un chirurg plastician; acesta a subliniat că în chirurgia plastică există o linie foarte subțire între succes și nereușită. În plus, într-unul dintre numerele ziarului a fost publicat și un interviu cu doctorul R. El a refuzat să comenteze cazuri particulare, motivând că este ținut de obligația de confidențialitate, cu toate că femeile în cauză consimțiseră să renunțe la confidențialitate. Au urmat alte articole despre tratamentele cosmetice ale doctorului R, în care pacienți satisfăcuți își exprimau opiniile. După publicarea articolelor, numărul pacienților doctorului R a scăzut și acesta a fost obligat să își încheie afacerea în aprilie 1989. Doctorul R a inițiat o acțiune pentru defăimare împotriva reclamanților. Curtea Supremă a decis în favoarea doctorului R și i-a acordat despăubiri și cheltuieli de judecată.

Decizie:

A existat o interferență cu dreptul reclamanților la libertatea de exprimare; aceasta a fost prevăzută de lege și a urmărit un scop legitim și anume protecția drepturilor altora.

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare reprezintă una dintre bazele fundamentale ale unei societăți democratice. Subiect al articolului 10 paragraful 2 din Convenția europeană, libertatea de exprimare se întinde și asupra informațiilor sau ideilor care ofensează, șochează sau deranjează. Toate excepțiile de la dreptul la libertatea de exprimare trebuie interpretate strict iar necesitatea restricțiilor trebuie stabilită în mod convingător. „Necesar” în sensul articolului 10 paragraful 2 din Convenția europeană implică existența unei nevoi sociale imperioase. Curtea trebuie să stabilească dacă interferența a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de Guvern sunt relevante și suficiente.

Presa îndeplinește un rol esențial într-o societate democratică:

Datoria sa este (...) să comunice, într-o manieră conformă îndatoririlor și responsabilităților sale, informații și idei pe teme de interes public. (...) Libertatea presei acoperă și posibile exagerări și chiar provocări. (...) Marja de apreciere a autorităților naționale trebuie circumscrisă intereselor unei societăți democratice de a permite presei să își exercite rolul vital de „câine de pază”.

Articolele incriminate priveau un aspect important al sănătății umane și puneau probleme serioase, de interes public. Articolele priveau alegații de tratamente medicale inadecvate oferite de un medic privat care realizase aproximativ 8000 de operații; asemenea articole ridicau probleme legate de protecția consumatorilor, de interes direct pentru publicul local și național. Articolele trebuie examinate în

² Hotărârea din 2 mai 2000, cererea nr. 26131/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

contextul publicării anterioare, de către același ziar, a unui articol favorabil doctorului R. Atunci când măsurile adoptate de autoritățile naționale sunt capabile să descurajeze presa să disemineze informații pe teme de interes public, o analiză atentă este necesară. Datorită îndatoririlor și responsabilităților prevăzute de articolul 10 paragraful 2, garanția acordată de articolul 10 jurnaliștilor atunci când informează despre subiecte de interes general se subordonează condiției ca aceștia să acționeze cu bună-credință pentru a comunica informații corecte și precise, în concordanță cu etica jurnalistică.

Defăimare

Curtea Supremă din Norvegia a decis că articolele în cauză transmiteau nu numai ideea că doctorul R acorda după operații un tratament superficial, dar și aceea că îi lipseau aptitudini chirurgicale și că se comportase cu neglijență în îndeplinirea sarcinilor sale de serviciu. Curtea Europeană a notat că este în mod rezonabil deschisă la această opinie a Curții Supreme. Misiunea Curții Europene este de a stabili dacă măsurile aplicate de Curtea Supremă au fost proporționale cu scopul legitim urmărit.

O importanță deosebită trebuie acordată faptului că relatările femeilor au fost considerate de instanțele interne ca fiind corect și precis redată de ziar. În niciunul dintre articole nu s-a susținut că rezultatele nesatisfăcătoare ar fi atribuibile unor operații chirurgicale neglijente. În schimb linia comună a articolelor a fost că doctorul R nu a acordat asistența postoperatorie potrivită pentru a remedia rezultatele operațiilor nereușite. Articolele nici nu au indus în eroare și nici nu au fost exagerate.

Necesitate

Metodele jurnalismului obiectiv și echilibrat pot varia. Articolele incriminate reprezentau numai una dintre laturile dezbaterii publicate de ziar. Doctorului R i-a fost acordată posibilitatea de a se apăra și au fost publicate și opiniile altora. Interesul doctorului R de a-i fi apărată reputația nu a fost depășit de interesul public important ca presa să disemineze informații pe teme de interes public. Motivația oferită de stat a fost relevantă dar nu suficientă pentru a demonstra necesitatea interferenței.

Bladet Tromso și Stensaas contra Norvegiei³

Subiect: defăimare
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); treisprezece voturi la patru

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Norvegia

Rezumat:

Reclamanții au fost trași la răspundere pentru defăimare pentru că au citat din raportul unui inspector numit oficial, care conținea erori.

Situația de fapt:

Primul reclamant este o societate cu răspundere limitată care publica un cotidian. Al doilea reclamant este editorul cotidianului. Ziarul a publicat niște articole bazate pe concluziile raportului unui inspector oficial care a călătorit la bordul unei nave destinate vânătorii de foci. Raportul susținea că vânătorii de foci au acționat ilegal, deoarece nu au respectat regulile în vigoare. Ministerul Pescuitului a exceptat temporar de la publicare raportul. În urma inițierii unei acțiuni judecătorești pentru defăimare de către membrii echipajului împotriva reclamanților, anumite afirmații au fost declarate ca defăimătoare și anulate. Reclamanții au fost obligați la plata de despăgubiri către membrii echipajului.

Decizie:

A existat o interferență a unei autorități publice cu dreptul la libertatea de exprimare; aceasta a urmărit un scop legitim și anume protecția reputației și drepturilor altora. „Necesar” în sensul articolului 10 paragraful 2 impune statului să demonstreze că a existat o nevoie socială imperioasă, că restricția a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și că motivele impunerii restricției sunt relevante și suficiente. Statul se bucură o anumită marjă de apreciere asupra existenței necesității și a măsurii ce trebuie adoptate.

Importanța libertății de exprimare

Presa are un rol esențial într-o societate democratică; are obligația de a transmite informații despre toate subiectele de interes public, iar publicul are dreptul de a primi aceste informații. Libertatea presei acoperă și posibile exagerări și chiar provocări. Dreptul la libertatea de exprimare se întinde și asupra ideilor care șochează, ofensează sau deranjează. Marja de apreciere a statului trebuie circumscrisă interesului unei democrații de a permite presei să-și exercite rolul vital de „câine de pază” și de a transmite informații de interes public.

Defăimare

Afirmațiile incriminate acuzau vânătorii de foci de acte de cruzime și infracțiuni. Motivele invocate de instanțele interne au fost relevante pentru scopul legitim al protecției drepturilor membrilor echipajului. În ceea ce privește măsura în care motivele au fost și suficiente, articolele trebuie examinate în contextul controverselor privind vânatoarea de foci în Norvegia de la acel moment și al prezentării mai largi în ziar a subiectului vânătorii de foci. Cu privire la fapte, ziarul a adoptat o poziție echilibrată și a publicat o largă varietate de opinii. În plus:

O foarte atentă analiză se impune atunci când măsurile sau sancțiunile adoptate de autoritățile naționale sunt apte să descurajeze participarea presei în dezbateri asupra unor subiecte de interes public legitim.

Articolul 10 paragraful 2 impune anumite îndatoriri și responsabilități pentru cei care exercită dreptul la libertatea de exprimare care se aplică presei. Acestea capătă semnificație atunci când există atacuri asupra reputației unor persoane private. În plus, articolul 6 paragraful 2 din Convenție le dădea vânătorilor de foci dreptul de a fi prezumați nevinovați de comiterea oricărei infracțiuni până la dovedirea vinovăției lor. Garanția acordată de articolul 10 jurnaliștilor atunci când informează despre

³ Hotărârea din 20 mai 1999, cererea nr. 21980/93 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

subiecte de interes general se subscrie condiției ca aceștia să acționeze cu bună-credință pentru a comunica informații corecte și precise, în concordanță cu etica jurnalistică.

Exprimările în discuție reprezentau afirmații factuale, nu judecăți de valoare, și nu au fost verificate prin cercetări independente. Trebuie să existe motive speciale care să scutească ziarul de la obligația generală de a verifica afirmații factuale care sunt defăimătoare pentru persoane private.

Necesitate

În ceea ce privește faptele, următoarele aspecte erau importante: 1) unele dintre afirmații au fost considerate defăimătoare nu pentru presupusele acte de cruzime, ci pentru că vânătoria unei anumite specii de foci era ilegală; 2) acesta implica un comportament reprobabil, dar nu era deosebit de serios în opinia Curții; 3) acuzațiile de acte de cruzime conținute în alte afirmații au fost mai grave, dar au fost exprimate într-o manieră care ar fi putut fi interpretată de către cititori ca a conține o anume exagerare; 4) numele membrilor echipajului pe care investigatorul i-a exonerat de răspundere au fost publicate, dar nu și numele celor acuzați; astfel, atacul nu a fost îndreptat către anumiți membri ai echipajului; 5) deoarece raportul fusese întocmit de către o persoană îndeplinind o atribuție oficială, numită inspector de către Guvern, ziarul ar fi trebuit să fie îndreptățit să îl considere de încredere; 6) nimic din cele susținute de Guvern în privința raportului nu ridică semne de întrebare în ceea ce privește veridicitatea sa. În concluzie, ziarul putea să se bazeze în mod rezonabil pe raport, fără să fie necesar să inițieze o investigație proprie.

Interesele membrilor echipajului de a le fi protejată reputația nu a putut depăși interesul public vital de a asigura o dezbatere publică informată despre subiecte de interes local, național și internațional. Motivele pe care s-a bazat statul nu au fost suficiente pentru a demonstra că interferența în discuție a fost necesară într-o societate democratică.

Colombani și alții contra Franței⁴

Subiect: defăimare
Probleme: apărarea în procese de defăimare: persoane publice
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

O condamnare pentru ofensa adusă unui șef de stat străin este incompatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare.

Situația de fapt:

Reclamanții, editorul și un jurnalist al unui cotidian național, au publicat un articol în care au citat dintr-un raport confidențial al Uniunii Europene despre producerea și traficul de stupefiante în Maroc. Raportul afirma, printre altele, că volumul și dezvoltarea producției de cannabis din această țară „au făcut ca Marocul să fie un candidat serios la titlul de lider al exportului mondial de hașiș”. Articolul, cu un rezumat care apărea pe prima pagină, avea următorul subtitlu „Un raport confidențial acuză anturajul regelui Hassan al II-lea”. Era pusă la îndoială hotărârea autorităților marocane, în principal a regelui, de a combate creșterea traficului de stupefiante în Maroc. Drept urmare, regele Marocului a înaintat o plângere oficială la Ministerul de Externe francez, solicitând să se înceapă urmărirea penală a reclamanților și aceștia să fie trimiși în judecată pentru ofensă adusă unui șef de stat străin. Deși au fost achitați în primă instanță, instanța de apel a decis că jurnalistul nu a verificat acuratețea și actualitatea faptelor și a considerat că circumstanțele cazului indică o lipsă de bună-credință. În consecință, i-a condamnat pe reclamanți pentru ofensa adusă unui șef de stat străin, respectiv la plata unui amenzi, și i-a obligat la plata de daune. De asemenea, a obligat ziarul să publice detaliile condamnării. Recursul reclamanților a fost respins.

Decizie:

Curtea Europeană a decis că respectiva condamnare a reclamanților a reprezentat o interferență cu dreptul lor la libertatea de exprimare, care a fost prevăzută de lege și a urmărit scopul legitim al protecției reputației altora. În discuție este doar dacă interferența a fost „necesară într-o societate democratică”.

Necesitatea

Curtea a reafirmat importanța rolului pe care îl joacă presa într-o societate democratică:

Curtea reiterează că presa joacă un rol esențial într-o societate democratică. Cu toate că nu trebuie să depășească anumite limite, în special în privința respectării reputației și drepturilor altora, datoria sa este să transmită – într-o manieră conformă cu îndatoririle și responsabilitățile sale – informații și idei pe teme de interes public (...) Nu numai că are datoria să transmită asemenea informații și idei: publicul are dreptul să le primească. În caz contrar, presa nu ar putea să-și joace rolul vital de "câine de pază".

Curtea Europeană a subliniat că presa joacă un rol important în investigarea persoanelor publice, care, datorită rolului lor, trebuie să accepte o doză mai mare de critică decât persoanele private:

Limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la un politician în exercitarea rolului său public decât cu privire la persoane private. Primul trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și a fiecărei fapte, atât din partea jurnaliștilor cât și a marelui public, și trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță, mai ales atunci când el însuși face declarații publice susceptibile de a fi criticate. Indubitabil un politician este îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când nu acționează ca

⁴ Hotărârea din 25 iunie 2002, cererea nr. 51279/99 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

persoană privată, dar cerințele acestei protecții trebuie cântărite cu interesele dezbaterii libere a chestiunilor politice.

Aplicând aceste principii la cazul de față, Curtea a considerat că reclamanții au fost condamnați în legătură cu un articol care se referea la un subiect de interes public legitim – producția de stupefiante într-o țară candidată la Uniunea Europeană.

Curtea Europeană a reamintit că exercițiul dreptului la libertatea de exprimare comportă îndatoriri și responsabilități, mai ales ca jurnaliștii să acționeze cu bună-credință, dar nu a fost de acord că în cazul de față jurnaliștii ar fi trebuit să verifice faptele pe care se baza raportul Uniunii Europene:

Atunci când presa contribuie la o dezbatere publică pe teme de interes public legitim, trebuie să se poată baza pe rapoarte oficiale fără să fie nevoită să întreprindă investigații independente. Altfel, presa nu și-ar putea îndepli rolul esențial de „câine de pază”.

În consecință, nu se poate afirma că reclamanții din cazul de față nu au acționat cu bună-credință pentru că nu au întreprins investigații independente pentru a verifica susținerile din raportul Uniunii Europene.

În continuare, Curtea a luat notă de faptul că modul în care este reglementată infracțiunea respectivă în legislația franceză nu le-a permis reclamanților să facă proba verității. În sine acesta face ca infracțiunea să fie nelegitimă:

Imposibilitatea de a face proba verității constituie o măsură excesivă pentru a proteja reputația și drepturile altora, mai ales că afirmațiile incriminate privesc un șef de stat sau de guvern.

Nu în ultimul rând, Curtea Europeană a reținut că legea în cauză conferă șefilor de stat un privilegiu extraordinar:

Exceptarea șefilor de stat de la critică doar datorită funcției sau poziției, fără a lua în considerare interesul public (...) echivalează cu conferirea unui privilegiu extrem de mare șefilor statelor străine care nu poate fi reconciliat cu practicile politice din ziua de azi. Oricare ar fi interesul evident, pentru orice stat, să mențină relații de prietenie cu conducătorii altor state, privilegiul excede ceea ce este necesar pentru a realiza acest obiectiv.

Pentru aceste motive, Curtea a decis că respectiva condamnare a reprezentat o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Danslessen⁵

Subiect: defăimare, restricții privind conținutul
Probleme: infracțiunea de defăimare
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: menținerea achitării

Jurisdicție: Olanda (Înaltul Consiliu)

Rezumat:

Inculpatul a fost achitat pentru infracțiunea de defăimare și de insultă rasistă la adresa poporului evreu prin publicarea unei cărți în care unul dintre personaje îl insulta pe un primar și îl numea “evreiaș”.

Situația de fapt:

Inculpatul a publicat o carte, intitulată “Lecțiile de dans”, în care unul dintre personaje descria un primar local ca având un aspect de gnom. În continuare, personajul se referea la o serie de incidente de administrare greșită a afacerilor locale și susținea că acestea s-au întâmplat deoarece “un evreiaș de primar” conducea administrația. Inculpatul a fost acuzat de defăimare și de insultarea primarului, precum și de afirmații rasiste la adresa evreilor, dar a fost achitat. Procurorul a atacat hotărârea.

Decizie:

Instanța a apreciat de la început că:

Libertatea de expresie artistică este o trăsătură esențială într-o societate democratică.

Răspunsul la întrebarea dacă și în ce măsură afirmațiile incriminate au depășit ceea ce este legitim trebuie analizat în contextul cărții apreciate în întregime. Trebuie luate în considerare natura și contextul cărții și modul în care afirmațiile se integrează în carte. Alți factori pot fi de asemenea importanți, cum ar fi rolul personajului care a făcut afirmațiile, modul în care personajul este descris și dacă întâmplările și personajele din carte s-au inspirat sau au avut drept model întâmplări și fapte reale. Având în vedere toate acestea, este posibil ca o afirmație care luată izolat poate fi defăimătoare, poate să nu fie defăimătoare în contextul cărții. Instanța a apreciat că atunci când decide asupra acestor chestiuni, trebuie să aibă în vedere *importanța dreptului la libertate de exprimare artistică și natura specială a formei artistice respective.*

Ca regulă generală, instanța a subliniat că artiștii nu trebuie să abuzeze de dreptul lor la libertatea de exprimare. Totuși, în cazul de față, remarca incriminată nu a fost dezvoltată în continuare în carte. Personajul care a făcut afirmația avea un rol pasager, iar afirmația sa era doar o remarcă întâmplătoare într-o scenă pe care instanța nu o poate descrie decât ca fiind „hilară”. În consecință, instanța a decis că soluția de achitare trebuie menținută; condamnarea ar constitui o încălcare a dreptului autorului la libertatea de exprimare.

⁵ Hotărârea din 9 octombrie 2001 (Înaltul Consiliu)

Dichand și alții contra Austriei⁶

Subiect: defăimare
Probleme: defăimare: persoane publice
Test: prevăzut de lege, scop legitim, necesitate
Sanctiune: ordin de interdicție de publicare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Reclamanților – redactorul și editorul unui cotidian, proprietarul ziarului și un partener de afaceri al proprietarului ziarului – li s-a interzis să repete afirmații privind un presupus conflict de interese în legătură cu președintele comitetului legislativ al parlamentului austriac.

Situația de fapt:

În iunie 1993, ziarul reclamanților a publicat un articol semnat sub pseudonim de redactorul/editorul acestuia și care îl privea pe domnul Graff. Pe lângă funcția sa de președinte al comitetului legislativ de la acel moment, domnul Graff era avocat și îl reprezenta pe unul dintre principalii competitori ai reclamanților. În capacitatea sa parlamentară, domnul Graff a propus un proiect de lege care creștea în mod semnificativ răspunderea pecuniară în cazul nerespectării ordinelor de interdicție, prin care amenziile erau multiplicat cu numărul deciziilor de executare impuse, în cazul în care o parte nu respecta un ordin de interdicție. Articolul din ziarul reclamanților susținea că domnul Graff a făcut această propunere pentru a servi interesele clientului său și îl critica pe domnul Graff pentru că nu a renunțat la profesia de avocat pe timpul cât exercita o funcție publică.

Domnul Graff a solicitat și a obținut un ordin de interdicție, care îi obliga pe reclamanți să se abțină de la publicarea unor afirmații despre un presupus conflict de interese între funcția publică a domnului Graff și exercitarea profesiei de avocat. Instanța austriacă a interpretat afirmațiile privitoare la domnul Graff ca insulte și ca afirmații factuale, al căror adevăr trebuie dovedit de reclamanți. În plus, instanța austriacă a considerat că articolul conținea o afirmație factuală incorectă și anume că domnul Graff ar fi fost membru al guvernului. Reclamanții au contestat ordinul de interdicție în fața a două alte instanțe interne, dar ambele apeluri au fost respinse.

Decizie:

Ordinul de interdicție privind afirmațiile despre domnul Graff a reprezentat o interferență cu dreptul la libertatea de exprimare. Curtea Europeană a decis că interferența a fost „prevăzută de lege”, în ciuda susținerilor contrare ale reclamanților, deoarece exista o jurisprudență internă semnificativă pe această temă. Curtea a mai decis că interferența a urmărit un scop legitim, în ciuda susținerilor contrare ale reclamanților, și anume protecția reputației și drepturilor altora. Rămâne de apreciat dacă interferența a fost “necesară într-o societate democratică”.

În ceea ce privește testul necesității, Curtea a reiterat principiile sale generale:

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Sub rezerva unor restricții legitime, ea acoperă nu numai „informații” sau „idei” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Libertatea de exprimare protejează nu numai substanța ideilor sau informațiilor exprimate ci și forma în care sunt transmise. Această libertate este supusă restricțiilor (...) dar care trebuie interpretate strict.

Testul „necesității într-o societate democratică” impune Curții să determine dacă „interferența” a corespuns unei „nevoi sociale imperioase”, dacă a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru justificarea sa au fost relevante și suficiente. Sfera restricțiilor privind discursul politic sau dezbaterile pe

⁶ Hotărârea din 26 februarie 2002, cererea nr. 29271/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

chestiuni de interes public este restrânsă. Mai mult, limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la un politician în exercitarea rolului său public decât cu privire la persoane private. Primul trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și a fiecărei fapte, atât din partea jurnaliștilor cât și a marelui public, și trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță. Indubitabil, un politician este îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când nu acționează ca persoană privată, dar cerințele acestei protecții trebuie cântărite cu interesele dezbaterei libere a chestiunilor politice (...)

Presa joacă un rol esențial într-o societate democratică. Cu toate că nu trebuie să depășească anumite limite, în special în privința respectării reputației și drepturilor altora, datoria sa este să transmită – într-o manieră conformă cu îndatoririle și responsabilitățile sale – informații și idei pe teme de interes public. Nu numai că are datoria să transmită asemenea informații și idei: publicul are dreptul să le primească. În caz contrar, presa nu ar putea să-și joace rolul vital de "câine de pază".

Articolul 10 protejează nu numai substanța ideilor sau informațiilor exprimate ci și forma în care sunt transmise. Libertatea presei acoperă și posibile exagerări și chiar provocări.

În jurisprudența sa, Curtea a distins între fapte și judecăți de valoare. Existența faptelor poate fi dovedită, în timp de adevărul judecăților de valoare nu este susceptibil de probațiune. Cerința de a demonstra adevărul unor judecăți de valoare este imposibil de îndeplinit și afectează esența libertății de opinie, care este unul dintre elementele fundamentale ale dreptului [la libertatea de exprimare].

Totuși, chiar și atunci când o afirmație echivalează cu o judecată de valoare, proporționalitatea interferenței poate depinde de existența unei baze factuale suficiente pentru afirmația incriminată, deoarece chiar și o judecată de valoare fără nici o bază factuală care să o susțină poate fi excesivă.

În lumina contextului politic din momentul publicării, Curtea a considerat că afirmația din articolul reclamanților reprezintă mai mult o judecată de valoare decât o afirmație factuală. În consecință, reclamantului nu trebuie să-i fie solicitat să o dovedească pentru a o putea publica.

Curtea nu a fost de acord cu afirmația instanțelor austriece că articolul interpreta greșit faptul că domnul Graff era un membru al guvernului. Curtea a susținut că o asemenea interpretare nu este justificabilă în contextul dat. Într-adevăr, reclamanții „au menționat explicit funcția ocupată de domnul Graff”, în articol.

În ceea ce privește conflictul de interese pe care l-a menționat articolul, Curtea a afirmat că testul aplicat de instanțele austriece, și anume că acuzele reprezentau afirmații factuale al căror adevăr reclamanții trebuiau să îl dovedească, „impunea o sarcină excesivă pentru reclamant”. Curtea a apreciat că aceste acuze reprezentau judecăți de valoare pentru care exista o suficientă bază factuală.

Pe marginea acuzațiilor de conflict de interese, Curtea Europeană a apreciat:

Domnul Graff era un politician important și faptul că un politician se afla în situația ca activitățile sale profesionale și cele politice să se suprapună dădeau naștere unei discuții publice, chiar dacă, în sens restrâns, nu exista o problemă de incompatibilitate în condițiile legislației interne.

În ceea ce privește gravitatea acuzațiilor, Curtea a continuat:

Este adevărat că reclamanții, bazându-se pe o bază factuală fragilă, au publicat critici grave într-un limbaj dur, polemic. Totuși, trebuie amintit că [dreptul la libertatea de exprimare] protejează și informații sau idei care ofensează, șochează sau deranjează.

În lumina celor de mai sus, Curtea a decis că Austria a depășit marja de apreciere acordată statelor membre ale Convenției Europene a Drepturilor Omului și că ordinul de interdicție de publicare nu a fost proporțional cu scopul urmărit.

Feldek contra Slovaciei⁷

Subiect: defăimare
Test: prevăzut de lege, necesitate
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Slovacia

Rezumat:

Reclamantul a acuzat un proaspăt numit ministru că are un trecut fascist.

Situația de fapt:

Reclamantul a publicat o poezie într-un ziar, comentând schimbarea de putere din țară. Poezia conținea un pasaj în care se spunea că „un membru al SS și un membru al [fostei poliții secrete din Cehoslovacia] s-au îmbrățișat”. Doi jurnaliști au comentat poezia, afirmând că referința la „fostul membru SS” era aplicabilă noului ministru al culturii și informațiilor, despre care se cunoștea că a fost înscris la un curs militar organizat de germani, în timpul celui de-al doilea război mondial. Ministrul a publicat o replică la care reclamantul a răspuns că el doar și-a exprimat temerea în legătură cu participarea cuiva cu un „trecut fascist” în nou formatul guvern democratic. Ministrul l-a dat în judecată pe reclamant pentru defăimare. Reclamantul a câștigat în primă instanță, dar în apel afirmațiile sale au fost considerate defăimătoare și ministrului i s-a permis să publice decizia în cinci ziare alese de el.

Decizie:

Decizia instanțelor interne a reprezentat o interferență cu dreptul la libertatea de exprimare, care a urmărit scopul legitim al protejării drepturilor și reputației altora. Rămâne de apreciat dacă interferența a fost „prevăzută de lege” și dacă a fost „necesară într-o societate democratică”.

Prevăzută de lege

Curtea Europeană a detaliat înțelesul cerinței ca interferența să fie „prevăzută de lege”:

Una dintre condițiile care decurg din expresia „prevăzut de lege” este previzibilitatea măsurii în cauză. O normă nu poate fi considerată „lege” decât dacă este formulată cu suficientă precizie pentru a permite unei persoane să își adapteze comportamentul: această persoană trebuie să fie capabilă – la nevoie cu ajutor de specialitate – să prevadă într-o măsură rezonabilă consecințele pe care le determină o acțiune în anume circumstanțe date. Aceste consecințe nu trebuie să fie prevăzute cu certitudine: practica a demonstrat că acest lucru este imposibil. În timp ce certitudinea legii este de dorit într-o mare măsură, aceasta poate conduce la o excesivă rigiditate, iar legea trebuie să fie capabilă să se adapteze la schimbarea de circumstanțe. De aceea, multe legi sunt în mod inevitabil formulate în termeni care, într-o mai mare sau mai mică măsură, sunt vagi, iar interpretarea și aplicarea lor sunt chestiuni de practică.

Curtea a apreciat că interferența din cauza de față a avut baza legală în Codul Civil și Curtea nu a identificat indicii că aplicarea acestor prevederi legale și a jurisprudenței în cazul aplicantului au depășit ceea ce putea fi în mod rezonabil prevăzut în circumstanțele date. În consecință, interferența a fost prevăzută de lege.

Importanța libertății de exprimare

Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare:

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Sub rezerva restricțiilor din paragraful 2 al articolului 10, ea acoperă nu numai „informații” sau „idei” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate

⁷ Hotărârea din 12 iulie 2001, cererea nr. 29032/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

inofensive, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. [Dreptul la libertatea de exprimare] protejează nu numai substanța ideilor sau informațiilor exprimate ci și forma în care sunt transmise. Această libertate este supusă restricțiilor [legitime], dar care trebuie interpretate strict.

Curtea a subliniat că dezbaterile politice este de cea mai mare importanță:

Promovarea dezbaterii politice libere este o trăsătură foarte importantă într-o societate democratică. [Curtea] acordă cea mai mare importanță libertății de exprimare în contextul dezbaterii politice și consideră că numai motive foarte serioase pot justifica restricții ale discursului politic. A permite limite largi ale restricțiilor asupra discursului politic în cazuri particulare ar afecta fără îndoială respectarea libertății de exprimare în general în țara respectivă.

Necesitatea

În continuare Curtea a reafirmat principiile majore care guvernează interpretarea cerinței „necesar”:

Testul „necesității într-o societate democratică” impune Curții să determine dacă „interferența” a corespuns unei „nevoii sociale imperioase”, dacă a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de autoritățile naționale pentru justificarea sa au fost relevante și suficiente.

Sfera restricțiilor privind discursul politic sau dezbaterile pe chestiuni de interes public este restrânsă. Mai mult, limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la un politician în exercitarea rolului său public decât cu privire la persoane private. Spre deosebire de cele din urmă, el trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă, atât din partea jurnaliștilor cât și a marelui public, și trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță.

Ca problemă de principiu, „necesitatea” oricărei restricții a libertății de exprimare trebuie să fie stabilită convingător. După cum se știe, autoritățile naționale sunt primele chemate să aprecieze dacă există „o nevoie socială imperioasă” pentru restricție. În cazurile privind presa, marja națională de apreciere este circumscrisă interesului unei societăți democratice de a asigura și menține o presă liberă. Similar, acest interes va cântări greu în balanță atunci când se determină (...) dacă restricția a fost proporțională cu scopul legitim urmărit.

Cu privire la cazul de față, Curtea a considerat că afirmația reclamantului a fost publicată la scurt timp după alegerile parlamentare și numirea noului guvern, care îl includea pe ministrul în cauză, și după adoptarea declarației de independență a Slovaciei. Prin afirmația incriminată, reclamantul a exprimat o serioasă îngrijorare cu privire la menținerea caracterului democratic al guvernului, criticând ministrul pentru presupusul său trecut fascist, pe care l-a considerat incompatibil cu calitățile personale ale unui membru al guvernului. Afirmația a fost făcută și publicată ca parte a unei dezbateri politice pe teme de interes public general legate de istoria țării care ar fi putut avea repercusiuni asupra viitorului său democratic. Mai mult, a avut în vedere un ministru, o persoană publică în privința căreia limitele criticii acceptabile sunt mai largi decât în raport cu persoane private. Curtea a luat notă că afirmația reclamantului conținea cuvinte dure, dar care nu erau lipsite de o bază factuală, și că nu exista nici un indiciu că a fost făcută altfel decât cu bună-credință, urmărind scopul legitim al protejării dezvoltării democratice a unui nou stat al cărui cetățean era.

Curtea a apreciat în continuare că afirmația reclamantului a fost o judecată de valoare, al cărei adevăr nu este susceptibil a fi probat. Acesta este un factor important:

Existența faptelor poate fi dovedită, în timp ce adevărul judecăților de valoare nu este susceptibil de probațiune. Cerința de a demonstra adevărul unor judecăți de valoare este imposibil de îndeplinit și afectează esența libertății de opinie, care este unul dintre elementele fundamentale ale dreptului garantat de articolul 10 (...) Atunci când o afirmație echivalează cu o judecată de valoare, proporționalitatea interferenței poate depinde de existența unor dovezi suficiente pentru afirmația incriminată, deoarece chiar și o judecată de valoare poate fi excesivă dacă este făcută fără nicio bază factuală care să o susțină.

Curtea nu a considerat că simpla folosire de către reclamant a frazei „trecut fascist” a reprezentat o afirmație a unui fapt absolut. Termenul era larg, capabil de a acoperi diferite înțelesuri ca relevanță și

conținut; unul ar putea fi că o persoană a participat într-o organizație fascistă, ca membru, și nu implică activități specifice de propagare a idealurilor fasciste.

Instanța națională și-a bazat condamnarea, printre altele, pe faptul că reclamantul nu a avut o bază factuală pentru judecata de valoare exprimată. Curtea a decis că aceasta a fost o interpretare eronată a garantării libertății de exprimare:

Curtea nu poate accepta, ca principiu, afirmația că o judecată de valoare poate fi considerată ca atare numai dacă este însoțită de faptele pe care s-a bazat. Necesitatea unei legături între judecata de valoare și faptele de la baza sa poate varia da la caz la caz în concordanță cu circumstanțele specifice.

Curtea a considerat că judecata de valoare a reclamantului s-a bazat pe informații care erau deja cunoscute publicului larg, atât pentru că viața politică a ministrului era cunoscută, cât și pentru că informații despre trecutul său fuseseră publicate în presă anterior afirmației reclamantului, precum și într-o carte publicată chiar de către ministru. Instanța internă nu a demonstrat existența unei nevoi sociale imperioase pentru a proteja drepturile personale ale ministrului, o persoană publică, și care să fie mai presus de dreptul reclamantului la libertatea de exprimare și de interesul general de a promova această libertate atunci când sunt în discuție chestiuni de interes public. Pentru toate aceste motive, Curtea a considerat că faptele au demonstrat o încălcare a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare.

Garrison contra Louisiana⁸

Subiect: defăimare
Probleme: infracțiunea de defăimare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (primul amendament la Constituție); în unanimitate

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Petiționarul a fost condamnat pentru infracțiunea de defăimare pentru o conferință de presă în care a atribuit volumul mare de dosare judecătorești nesoluționate ineficienței, lenei și multelor vacanțe ale judecătorilor.

Situația de fapt:

Petiționarul a organizat o conferință de presă în care a atribuit volumul mare de cauze penale nesoluționate ineficienței, indolenței și multelor vacanțe ale judecătorilor. A fost condamnat pe baza unei legi pe care instanțele din Louisiana au interpretat-o ca permițând condamnarea dacă afirmațiile critice adevărate sunt făcute cu rea-credință și dacă afirmațiile critice false sunt făcute cu rea intenție.

Decizie:

Curtea a precizat că în sistemul jurisprudențial (de „common law”), proba verității nu reprezintă o apărare față de acuzațiile penale de calomnie. Curtea a respins ideea că, cel puțin cu privire la critica oficialităților, calomnia penală are un alt scop decât calomnia în materie civilă. În special, calomnia penală nu mai este necesară pentru a proteja împotriva tulburării ordinii publice, citând din literatura de specialitate:

(...) În condițiile actuale, când domnia legii este general acceptată ca substitut pentru măsurile private de natură fizică, este greu de susținut că menținerea ordinii publice impune judecarea în materie penală a calomniei private.

Curtea a respins ideea că o afirmație reală, chiar dacă făcută cu rea-credință, poate atrage o sancțiune, reținând că numai afirmațiile false sau rău intenționate pot angaja răspunderea unei persoane. Cu toate că acest caz privea calomnia în materie civilă, standardul este același ca și în materie penală. În continuare, Curtea a reiterat că și afirmațiile false care urmăresc critica oficialităților în legătură cu comportamentul lor oficial pot atrage sancțiuni numai dacă sunt făcute cu rea-credință, adică știind că sunt false sau cu ignorarea culpabilă a faptului dacă sunt adevărate sau nu:

Testul (...) nu este legat de o diligență obișnuită; anularea privilegiului este condiționată nu de o simplă neglijență, ci de ignorarea conștientă a faptului dacă sunt adevărate sau nu.

Într-o opinie separată concurentă, judecătorii Douglas și Blask au mers chiar mai departe, respingând în totalitate ideea de calomnie penală:

Potrivit Constituției noastre nu există niciun fel de loc în această țară pentru învechita și discreditata lege engleză a Star Chamber⁹ pentru revoltătoarea calomnie penală.

⁸ Hotărârea 379 US 64 (1964) (Curtea Supremă a Statelor Unite)

⁹ Veche instanță supremă din Anglia, controlată de monarh, care a fost deființată în 1641 de Parlament pentru abuz de putere. Termenul de *star chamber* a ajuns să semifice orice instanță arbitrară și opresivă, în special una care se întrunește în sesiuni secrete.

Gertz contra Robert Welch, Inc.¹⁰

Subiect: defăimare
Probleme: defăimarea: persoane publice

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (petentul nu era o persoană publică); șase voturi la patru

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

O revistă l-a acuzat pe petent că are cazier și că i-a înscenat cuiva un omor.

Situația de fapt:

Potentul, un reputat avocat, a fost angajat de familia unui barbat ucis de un polițist pentru a-i reprezenta în procedurile civile împotriva polițistului. Revista pârâtă a publicat un articol în care a susținut că procesul și condamnarea polițistului au fost parte a unei conspirații comuniste pentru a discredita poliția locală și a făcut afirmații false potrivit cărora petentul i-a aranjat polițistului „înscenarea”, a sugerat că petentul ar fi avut cazier și l-a etichetat „agent comunist”. Potentul i-a dat în judecată pentru calomnie dar, deși juriul a pronunțat un verdict în favoarea sa, instanța districtuală a decis că se aplică standardul enunțat în cazul *New York Times Co. v. Sullivan*, care interzice tragerea la răspundere a presei pentru defăimarea unei persoane oficiale în lipsa dovezii că afirmațiile defăimătoare au fost publicate știind că sunt false ori cu ignorarea culpabilă a faptului dacă este adevărat sau nu. Pentru că petiționarul nu a dovedit că publicația știa că informația este falsă sau că a ignorat în mod culpabil adevărul, instanța a decis împotriva sa. Curtea de apel a menținut decizia.

Decizie:

Principala problemă pe care trebuia să o soluționeze Curtea a fost dacă editorul care publică afirmații false și defăimătoare la adresa unei persoane care nu este nici un oficial și nici o persoană publică poate invoca protecția acordată de dreptul la libertatea de exprimare împotriva răspunderii pentru prejudiciul produs de aceste afirmații. Curtea a apreciat de la început că afirmațiile incriminate conțineau neconcordanțe grave. Petiționarul nu avea cazier, așa cum s-a sugerat, nu a făcut niciodată parte din Partidul Comunist și nu a fost implicat în activități legate de acesta. Editorul revistei nu a făcut nicio încercare să detalieze sau măcar să verifice informațiile publicate.

Curtea a apreciat că:

[Dreptul la libertatea de exprimare nu acoperă] ceea ce se cheamă o idee falsă. Oricât de vătămătoare ar părea o opinie, corectarea sa nu depinde de conștiința judecătorilor sau a juriului, ci de competiția cu alte idei. Dar nu există vreo valoare constituțională într-o afirmație factuală falsă. Nici minciuna intenționată și nici eroarea din neglijență nu servesc interesul societății pentru o dezbatere „neinhibată, consistentă și deschisă” pe chestiuni publice.

Citând din decizia sa în cauza *Chaplinsky v. New Hampshire*, Curtea a precizat că afirmațiile factuale false:

... aparțin acelei categorii de exprimări care „nu sunt o parte esențială a vreunei expuneri de idei și sunt de o valoare socială atât de mică pentru stabilirea adevărului încât orice beneficiu ce ar putea deriva din ele este în mod clar depășit de interesul social pentru ordine și moralitate.

Totuși, Curtea recunoaște că, într-o dezbatere liberă, greșeli se fac în mod inevitabil. Unele devieri sunt, în consecință, necesare:

Pedepsirea erorilor riscă să inducă temeri și circumspecție în exercitarea dreptului constituțional la libertatea de exprimare și libertatea presei. Deciziile noastre recunosc că o regulă a răspunderii stricte care impune editorilor de presă scrisă sau audiovizuală să garanteze acuratețea aserțiunilor factuale, poate duce la o intolerabilă auto-cenzură. A permite presei să evite angajarea răspunderii numai prin dovedirea adevărului tuturor

¹⁰ Hotărârea 418 US 323 (1974) (Curtea Supremă a Statelor Unite)

afirmațiilor injurioase nu concordă cu o adecvată protecție a [dreptului la libertatea de exprimare].

Totuși, nevoia de a evita auto-cenzura nu este singura valoare în discuție; nevoia de a proteja indivizii de afirmații defăimătoare este o valoare importantă în contra-partidă. Curtea a indicat niște reguli generale pentru a soluționa cazurile de defăimare. A afirmat că primul remediu, cel puțin pentru persoane publice, ar trebui să fie „ajutorarea de sine”:

... folosirea oportunităților de a contrazice minciunile sau de a corecta erorile și, în consecință, minimalizarea impactului negativ asupra reputației. Oficialitățile și persoanele publice se bucură, de obicei, de un acces mai bun la canale eficiente de comunicare decât persoanele private și deci au o oportunitate mai realistă de a contracara afirmații false. În consecință, persoanele private sunt mai vulnerabile la injurii și interesul statului de a le apăra este mai mare.

Curtea a detaliat de ce funcționarii publici și oficialitățile alese trebuie să fie supuse unei verificări mai atente:

O persoană care decide să ocupe o funcție guvernamentală trebuie să accepte anumite consecințe necesare ale implicării în afacerile publice. Se supune riscului unei verificări mai atente din partea publicului. Iar interesul societății pentru oficialitățile guvernului nu se limitează strict la exercitarea formală a îndatoririlor oficiale. Așa cum Curtea a arătat în cauza Garrison v. Louisiana, interesul public se întinde la „orice ar putea afecta capacitatea oficialului de a-și exercita funcția” (...) Puține atribute personale sunt mai legate de capacitatea de a exercita o funcție publică decât lipsa de onestitate, încălcarea legii sau motivația incorectă, chiar dacă aceste caracteristici pot afecta și oficialul în capacitatea sa privată.

Prin contrast, o persoană privată este îndreptățită la o protecție mai mare:

Aceasta nu a acceptat o poziție oficială sau nu și-a asumat un „rol de influență în conducerea societății”. Nu și-a declinat nicio parte a interesului pentru protecția renumelui și, în consecință este mai îndreptățit să ceară instanțelor repararea prejudiciului suferit din cauza unor afirmații defăimătoare false. Astfel, persoanele private sunt nu doar mai vulnerabile la injurii decât oficialitățile și persoanele publice, dar sunt și mai îndreptățite la reparații.

În consecință, Curtea a apreciat că nu ar fi potrivit să extindă regula din cauza *New York Times v. Sullivan* în cazurile privind persoane private. În ceea ce privește cazul de față, Curtea și-a exprimat îndoiala cu privire la calitatea petentului de persoană publică. Cu toate că, cu câțiva ani înainte, acesta a ocupat pentru scurt timp o funcție într-un comitet numit de primar, la momentul publicării articolului nu deținea nicio funcție guvernamentală remunerată. Chiar dacă importanta cauză în care a fost implicat l-a adus pe scena publică, Curtea a apreciat că printr-un astfel de raționament toți avocații ar trebui să fie considerați „persoane publice”. O asemenea distorsiune a regulii stabilite în cauza *New York Times v. Sullivan* nu este acceptabilă. Curtea a considerat că simpla implicare în afacerile comunității nu este o bază suficientă pentru dobândirea statutului de „persoană publică”:

[Uneori] o persoană se implică în mod voluntar sau este atras într-o anume controversă publică și devine astfel o persoană publică într-o gamă limitată de probleme. În ambele cazuri, o asemenea persoană își asumă un rol important în rezolvarea unor chestiuni publice (...) Dar nu putem să presupunem cu ușurință că participarea unui cetățean în afacerile comunității sau profesionale îl transformă într-o persoană publică în general. În lipsa unei dovezi clare a faimei sau notorietății generale în comunitate și a implicării profunde în problemele societății, o persoană nu trebuie considerată o personalitate publică în toate aspectele vieții sale. Este de preferat să reducem chestiunea persoanei publice la un context mai semnificativ, analizând natura și măsura implicării unui individ în controversa care a generat defăimarea.

Singura circumstanță în care cineva devine involuntar o persoană publică este aceea în care un individ:

... atinge o asemenea profundă faimă sau notorietate încât devine o persoană publică în orice domeniu și în orice context.

Deoarece este clar că niciuna dintre aceste circumstanțe nu este aplicabilă petentului, Curtea a decis că el nu poate fi considerat „persoană publică”. Decizia curții de apel a fost modificată.

Jerusalem contra Austriei¹¹

Subiect: defăimare
Probleme: defăimarea în materie civilă, apărarea în cazuri de defăimare
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Reclamanta, consilier municipal, a fost găsită vinovată de defăimare deoarece s-a referit la o organizație privată ca la o sectă cu tendințe fasciste, în timpul unei dezbateri politice.

Situația de fapt:

Reclamanta era membru al Consiliului Municipal din Viena. În timpul unei dezbateri, a ținut un discurs în care a pus în discuție subsidiile pentru o asociație care asista părinții ai căror copii s-au afiliat unor secte. În timpul discursului a spus că sectele demonstrează „tendințe fasciste”. Apoi a vorbit despre o organizație numită IPM și s-a referit la aceasta ca fiind o sectă. IPM coopera cu Partidul Popular Austriac în privința politicilor privind stupefiantele și reclamanta a criticat acest lucru. Potrivit legii austriece, membrii Consiliului Municipal din Viena se bucură de o imunitate parlamentară limitată; sunt protejați împotriva procedurilor legale pentru orice afirmație din cursul dezbaterilor, atunci când funcționează ca un parlament dar nu ca un consiliu local. IPM a inițiat o acțiune judecătorească prin care a cerut ca reclamanta să fie obligată să nu mai repete afirmația potrivit căreia era o sectă și să retrăteze afirmația deja făcută. Reclamanta a susținut că afirmația sa era o judecată de valoare și nu un fapt. În plus, dacă ar fi considerată un fapt, ar putea face proba verității. Ordinul de interdicție a fost emis și s-a considerat că afirmația era una factuală. Reclamantei nu i s-a permis să administreze dovezi pentru a dovedi adevărul afirmațiilor sale.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Ordinul de interdicție a constituit o interferență cu dreptul reclamantei la libertatea de exprimare, care a urmărit un scop legitim și a fost în concordanță cu legea. Rămâne de stabilit dacă interferența a fost necesară într-o societate democratică. Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare a membrilor aleși dintr-o autoritate publică administrativă:

Potrivit jurisprudenței constante a Curții, libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale.

Curtea reamintește că deși libertatea de exprimare este importantă pentru toată lumea, este în mod special importantă pentru un reprezentant ales al poporului. El sau ea reprezintă electoratul, atrage atenția asupra preocupărilor sale și apără interesele acestuia. De aceea, interferențele cu libertatea de exprimare a unui membru al opoziției parlamentare, precum reclamanta, necesită cea mai atentă analiză din partea Curții.

Necesitate

Deși IPM era o organizație privată, era activă într-un domeniu de interes public, și anume politicile privind stupefiantele. Mai mult, participa într-o discuție publică și coopera cu un partid politic. În consecință intrase în arena dezbaterilor publice și se supunea unei verificări stricte a fiecărui cuvânt și faptă, atât din partea jurnaliștilor cât și a marelui public, și trebuia să dovedească o toleranță mai mare la critică.

Afirmațiile incriminate au fost făcute în timpul unei dezbateri politice în Consiliul Municipal. Indiferent de prevederile legii interne cu privire la imunitatea de care se bucură afirmațiile făcute în acest forum, Curtea a apreciat că ele generau o protecție suplimentară:

¹¹ Hotărârea din 27 februarie 2001, cererea nr. 26958/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Într-o democrație, parlamentul sau alte organe similare sunt un spațiu esențial pentru dezbaterile politice. Motive foarte serioase trebuie invocate pentru a justifica interferența cu libertatea de exprimare exercitată în asemenea circumstanțe.

Instanța austriacă a calificat în mod greșit afirmațiile incriminate ca fapte și a cerut proba verității. Afirmațiile reflectau comentarii corecte în chestiuni de interes public și ar fi trebuit privite ca judecăți de valoare. Totuși, chiar și o judecată de valoare fără vreo bază factuală pe care să se sprijine poate fi excesivă. Rămâne de stabilit dacă o asemenea bază a existat. Curtea a fost mirată de faptul că instanțele interne i-au cerut reclamantei să facă proba verității afirmațiilor sale, iar ulterior i-au refuzat posibilitatea de a administra asemenea probe. Prin aceasta i-au negat oportunitatea de a demonstra că afirmațiile sale reprezentau un comentariu corect și, în consecință, ordinul de interdicție a reprezentat o interferență disproporționată cu dreptul ei la libertatea de exprimare. A existat o încălcare a articolului 10.

Lange contra Atkinson și alții¹²

Subiect: defăimare

Probleme: apărarea în cazuri de defăimare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat; în unanimitate

Jurisdicție: Noua Zeelandă (Curtea de Apel)

Rezumat:

Problema în discuție a fost dacă pârâții pot invoca cu succes protecția privilegiului calificat în legătură cu afirmațiile pe care le-au făcut într-un articol despre reclamant.

Situația de fapt:

Reclamantul era un politician și fostul prim-ministru al Noii Zeelande. Cel de-al doilea pârât a publicat un articol, scris de primul pârât, în care critica activitatea reclamantului ca prim-ministru. Reclamantul a inițiat o acțiune judecătorească pentru defăimare, iar pârâții au invocat, printre altele, apărările „exprimării politice” și a „privilegiului calificat”. Judecătorul a decis că acestea trebuie subsumate într-o singură apărare, cea a privilegiului calificat. Reclamantul a atacat decizia la Curtea de Apel, susținând că apărarea privilegiului calificat este inadmisibilă în ceea ce privește acțiunea judecătorească pentru defăimare, cerând ca acele părți ale apărării privilegiului calificat care repetau susținerile din apărarea exprimării politice să fie eliminate.

Decizie:

Problema supusă atenției instanței a fost dacă pârâții pot invoca privilegiul calificat în legătură cu afirmațiile pe care le-au făcut într-un articol despre capacitatea reclamantului ca membru al Parlamentului, lider parlamentar al Partidului Laburist, lider al opoziției și prim-ministru al Noii Zeelande. Curtea a considerat că apărarea privilegiului calificat, care presupune că afirmațiile au fost făcute cu bună-credință în exercițiul unei atribuții publice sau private, este una flexibilă; acesta nu este un domeniu de drept cu reguli stricte.

După ce a realizat un istoric al privilegiului calificat, Curtea a continuat cu aprecierea disponibilității acestei apărări în cazul de față, care privește publicarea pentru publicul larg a unor chestiuni de controversă și interes public și politic. Curtea a notat că apărarea privilegiului calificat a fost deja extinsă să acopere o varietate de situații. De exemplu, în perioade de mișcări și controverse sindicale, privilegiul calificat protejează afirmații defăimătoare la adresa unui întreg sindicat sau chiar mai mult; miniștrii care explică decizii de concedire sau sancționare disciplinară a funcționarilor sunt protejați de privilegiul calificat în procedurile inițiate de funcționari; politicienii implicați în alegeri sau alte procese politice au fost apărați de (în calitate de pârâți) sau li s-a opus (în calitate de reclamanți) privilegiul calificat.

Având în vedere experiența din țările Commonwealth-ului, precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, Curtea a apreciat că, deși toate acestea nu reprezintă un tablou simplu, există anumite elemente comune. În special, a subliniat că dreptul la libertatea de exprimare este fundamental în toate jurisdicțiile. Mai mult, în contextul dreptului individului de a participa la politicile guvernamentale și publice, Curtea a decis că trebuie să existe o sferă largă în special pentru dezbaterile politice:

Principiul, scopurile, mecanismele și regulile aferente stabilite de lege subliniază dreptul cetățenilor Noii Zeelande de a participa în procesul adoptării politicilor și deciziilor și de a cere socoteală guvernului. Fluxul liber al informațiilor și în special al informațiilor oficiale este deosebit de important pentru acest drept. Accentul pe transparență se regăsește și în legislația care reglementează structurile sectorului de stat, al cheltuielilor guvernamentale, al responsabilităților fiscale (...) și în prevederile privind referendumul.

Curtea a mai indicat și existența garanției protecției proceselor publice și politice în Legea Drepturilor și a subliniat că același lucru este aplicabil procedurilor judecătorești. În concluzie, Curtea a decis că:

¹² Hotărârea (1998) 4 BHRC 573

(1) Apărarea privilegiului calificat poate fi disponibilă în legătură cu o afirmație care este publicată pe scară largă. (2) Natura democrației noastre înseamnă că publicul larg are un interes legitim față de afirmațiile publicate pe scară largă care privesc direct funcționarea guvernului reprezentativ și responsabil, inclusiv față de afirmațiile despre performanța sau posibila viitoare performanță a unei anumite persoane alese într-o funcție publică. (3) În special, există un interes legitim în legătură cu afirmațiile despre acțiunile și calitățile celor aleși în prezent sau în trecut în parlament și ale celor cu aspirații imediate la asemenea poziții, în măsura în care aceste acțiuni și calități (inclusiv abilitățile și voința personale) afectează sau au afectat direct capacitatea lor de a îndeplini responsabilitățile publice. (4) Stabilirea aspectelor care determină capacitatea depinde de considerarea a ceea ce este în mod legitim o chestiune de interes public spre deosebire de interesul privat. (5) Întinderea interesului public identificat justifică întinderea publicării.

În ceea ce privește chestiunea dacă dreptul la viață privată trebuie să primească o protecție suplimentară care să impună autorului o „diligență rezonabilă”, Curtea nu a fost de acord că aceasta este necesară:

Neglijența nu are nici o importanță în ceea ce privește defăimarea (...) Fundamentul privilegiului calificat este că cel care primește informații presupuse false are un interes legitim în a le primi. Cum poate fi acest interes diferit doar pentru că autorul nu s-a îngrijit să se asigure că informația este adevărată?

În consecință, pârâții se pot baza în acest caz pe apărarea privilegiului calificat.

Per curiam:

Nici jurisprudența și nici legislația nu prevăd cerința diligenței rezonabile pentru apărarea privilegiului calificat. În consecință, nu există nici o cerință de diligență cu privire la afirmații politice, atât timp cât apărarea privilegiului calificat rezultă din interesul public cu privire la afirmații în legătură cu capacitatea de a-și îndeplini responsabilitățile publice a celor care în prezent, în trecut sau în viitor sunt aleși în parlament.

Lange contra Australian Broadcasting Corporation¹³

Subiect: defăimare
Probleme: apărarea în cazuri de defăimare, persoane publice
Test: importanța libertății de exprimare

Decizie: apărarea privilegiului calificat a fost interpretată ca fiind admisibilă; în unanimitate

Jurisdicție: Australia (Înalta Curte)

Rezumat:

Curtea a pronunțat o hotărâre de interpretare asupra apărării privilegiului calificat în legătură cu discutarea chestiunilor politice, în cazurile de defăimare.

Situația de fapt:

Cererea către Înalta Curte a fost generată de o acțiune judecătorească pentru defăimare formulată de fostul prim-ministru al Noului Zeelande împotriva pârâtului. Ca parte a apărării sale, pârâtul a susținut că aspectele incriminate se refereau la subiecte de interes public și la chestiuni politice și că avea obligația să transmită materialul, după cum telespectatorii aveau interesul legitim reciproc de a primi informația. Reclamantul a contestat această apărare.

Decizie:

Curtea a subliniat de la început că sistemul guvernului reprezentativ prevăzut de Constituția australiană implică cu necesitate o „libertate de comunicare” pe chestiuni relevante pentru guvernarea țării:

Libertatea de comunicare pe chestiuni legate de guvern și politică este un element indispensabil al (...) guvernării reprezentative. Comunicările privind chestiuni politice sau guvernamentale între electorat și aleși, între electorat și candidații în alegeri și între alegători sunt un element central într-un sistem al guvernării reprezentative (...) [Deoarece votul în alegeri] trebuie să fie o opțiune însoțită de „oportunitatea de a evalua alternativele existente” (...) puterea legislativă nu poate susține interzicerea absolută a accesului oamenilor la informațiile relevante despre funcționarea guvernului (...) și despre politicile partidelor și candidaților în alegeri.

Curtea a subliniat că acest drept nu se aplică numai în perioada alegerilor:

Dacă această libertate este destinată să servească în mod efectiv scopul [guvernării reprezentative], nu poate fi limitată la perioada alegerilor. Cele mai multe chestiuni necesare pentru a permite „poporului” să aleagă în cunoștință de cauză se petrec în perioada dintre alegeri. Dacă libertatea de a primi și transmite informații ar fi limitată la perioada alegerilor, electoratul ar fi privat de cea mai mare parte a informațiilor necesare pentru a avea o opțiune efectivă la alegeri.

Mai mult, dreptul se extinde și la diseminarea informațiilor care privesc performanța executivului:

În mod similar, prevederile care stabilesc sistemul unei guvernări responsabile implică cu necesitate o reducere a puterii autorităților legislative și executive în a refuza electoratului și reprezentanților săi informațiile privitoare la comportamentul ramurii executive a guvernării pe timpul unui mandat al parlamentului federal. Mai mult, comportamentul executivului nu se limitează la ministere și la serviciile publice. Implică și autoritățile care funcționează pe bază de statut și utilitățile publice, care sunt obligate să raporteze legislativului sau unui ministru sau care răspund în fața legislativului. Prin aceste raportări se dă substanță „interesului legitim al publicului” de a cunoaște chestiunile legate de aceste instituții. Oricare ar fi sfera implicațiilor care rezultă din guvernarea responsabilă și amendamentul constituțional, aceste implicații nu pot fi limitate la perioada alegerilor pentru parlamentul federal.

Deși acest drept nu este absolut, Curtea a subliniat că el nu poate fi restâns decât în condiții strict definite. Curtea a stabilit un test format din două părți:

¹³ Hotărârea (1997) 71 ALJR 818 (Înalta Curte a Australiei)

Prima condiție este ca obiectul legii să fie compatibil cu menținerea sistemului guvernării responsabile, stabilit de Constituție. (...) A doua condiție este ca legea să fie în mod rezonabil în concordanță cu și adaptată atingerii unui scop sau rezultat legitim.

Curtea a remarcat că legea defăimării poate intra în conflict cu dreptul la libertatea de exprimare. A subliniat că legile privind defăimarea nu trebuie să împiedice dezbateră politică liberă:

Dreptul la compensații [pentru defăimare] nu poate fi totuși admis dacă exercițiul său ar afecta libertatea de a discuta chestiuni politice și guvernamentale, pe care Constituția o cere implicit.

Scopul legislației privind defăimarea este să reconcilieze dreptul la reputație cu dreptul la libertatea de exprimare. În acest proces, trebuie acordată atenție importanței pe care o are, în special, exprimarea politică. Curtea a declarat că:

Fiecare membru al comunității australiene are un interes în a transmite și primi informații, opinii și argumente privind chestiunile politice și guvernamentale care afectează poporul australian. Obligația de a transmite asemenea informații este pur și simplu cealaltă latură a interesului de a le primi. Bunăstarea societății australiene este asigurată prin dezbateră – transmiterea și primirea informațiilor – despre chestiunile politice și guvernamentale. Interesul pe care fiecare membru al comunității australiene îl are într-o asemenea discuție extinde categoriile acoperite de privilegiul calificat.

Interesul de a primi informații se extinde la toate nivelurile politicii, locale, naționale și internaționale. Deci, în principiu, în cazurile de defăimare trebuie să existe apărarea privilegiului calificat cu privire la discutarea chestiunilor politice. Totuși, anumite cerințe trebuie impuse acestei apărări:

Având în vedere interesul pe care membrii comunității australiene îl au în a primi informații despre chestiuni politice și guvernamentale care îi afectează, reputația celor defăimați de publicații cu acoperire întinsă va fi adecvat protejată dacă se cere editorilor să dovedească caracterul rezonabil al comportamentului lor (...) Protecția reputației va fi întărită de cerința ca apărarea să nu fie admisă dacă persoana defăimată dovedește că publicarea a fost realizată cu (...) rea intenție.

Curtea a explicat că, în acest context, „rea intenție” trebuie înțeleasă ca:

însemnând că publicarea a fost făcută nu în scopul de a comunica informații sau idei despre guvernare și politică, ci într-un scop impropriu (...) Existența relei credințe sau a altui motiv impropriu nu va elimina în sine admisibilitatea privilegiului. Reclamantul trebuie să demonstreze că publicarea chestiunii defăimătoare a fost determinată de rea intenție sau alt motiv nepotrivit. Mai mult, având în vedere trăsăturile guvernării și politicii, motivul provocării de daune politice reclamantului sau partidului său nu poate fi privit ca fiind unul impropriu. Nici gravitatea unui atac sau asprimea unei afirmații defăimătoare, în sine, nu îl scutește pe reclamant de obligația de a dovedi acest aspect.

„Caracterul rezonabil al comportamentului” trebuie apreciat în contextul tuturor circumstanțelor cazului. Ca regula generală, Curtea a reținut că:

Comportamentul unui pârât în legătură cu publicarea unui material care a generat o acuzație de defăimare nu este acceptabil decât dacă pârâtul a avut motive rezonabile de a crede că imputarea era adevărată și a luat măsurile adecvate, pe cât posibil, de a verifica acuratețea materialului și, de asemenea, nu a avut convingerea că imputarea era neadevărată. Mai mult, comportamentul pârâtului nu va fi rezonabil decât dacă acesta a căutat să obțină poziția persoanei defăimate și a publicat replica acesteia (dacă a existat), mai puțin în cazurile în care acestea nu erau posibile sau nu a fost necesar să îi ofere reclamantului oportunitatea de a răspunde.

Deoarece a interpretat apărarea privilegiului calificat conform celor de mai sus, Curtea a retrimis cazul spre judecare.

Lopes Gomes da Silva contra Portugaliei¹⁴

Subiect: defăimare

Probleme: defăimare penală

Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Portugalia

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat pentru defăimare pentru că a criticat sever un candidat la alegerile municipale.

Situația de fapt:

Reclamantul era managerul unui cotidian care a publicat un editorial care critica un partid politic pentru că îi ceruse lui S.R., avocat și jurnalist local, să fie primul pe lista sa de candidați în alegerile locale. Aceeași ediție conținea extrase din articolele recente ale lui S.R., în care, printre altele, îl lăuda pe fostul președinte Salazar, Frontul Național și pe liderul acestuia, domnul Le Pen, îl descria pe prim-ministrul Franței, domnul Laurent Fabius, ca pe „un evreu cu tupeu” și ataca revoluția portugheză din 25 aprilie 1974. S.R. a formulat o plângere penală împotriva reclamantului, care a fost acuzat și condamnat pentru defăimare și obligat să plătească o amendă, plus daune și cheltuieli față de S.R.

Decizie:

Condamnarea a reprezentat o interferență cu libertatea de exprimare a reclamantului, care a urmărit un scop legitim și a fost prevăzută de lege. Rămâne de stabilit dacă a fost necesară într-o societate democratică.

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Statul are obligația de a proteja toate formele de exprimare:

[Dreptul la libertatea de exprimare] este aplicabil nu numai „informațiilor” sau „ideilor” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și pe acelea care offensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există „societate democratică”.

Aceste principii sunt de o deosebită importanță atunci când se aplică presei, care are un rol important în informarea publicului în probleme politice și în chestiuni de interes general. Cu toate că există restricții ale libertății de exprimare, inclusiv cele necesare pentru a proteja drepturile și reputația altora, politicienii trebuie să se aștepte la o mai atentă verificare și trebuie să fie mai toleranți decât persoanele private cu privire la articole de presă negative.

Necesitate

Deși dreptul la libertatea de exprimare poate fi în mod excepțional restricționat în circumstanțele prevăzute de articolul 10 paragraful 2, aceste excepții trebuie strict interpretate și necesitatea lor trebuie stabilită convingător.

Editorialul trebuie privit ca o exprimare politică, nu ca un atac gratuit la reputația lui S.R. Prin reproducerea unor extrase din articolele recente ale lui S.R., împreună cu editorialul, reclamantul a respectat regulile profesionale și a oferit o bază factuală afirmațiilor sale. Aceste extrase dovedesc că scrierile lui S.R. au un stil provocator și polemic. În final, în ciuda faptului că sancțiunea a fost minoră, reclamantul are acum cazier, ceea ce este disproporționat față de scopul legitim urmărit. Pentru aceste motive, a existat o încălcare a articolului 10.

¹⁴ Hotărârea din 28 septembrie 2000, cererea nr. 37698/97 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Lunney contra Prodigy¹⁵

- Subiect:** Internet, defăimare
Probleme: răspunderea furnizorilor de servicii internet (Internet Service Provider - ISP)
- Decizie:** furnizorul de servicii Internet nu este răspunzător pentru un e-mail defăimător; Curtea Supremă a Statelor Unite nu a acceptat recursul, precizând că este de acord cu decizia atacată.
- Jurisdicție:** Statele Unite (Curtea de Apel din New York)

Rezumat:

Reclamantul a dat în judecată un furnizor de servicii Internet pentru defăimare.

Situația de fapt:

Un utilizator necunoscut și-a însușit identitatea on-line a lui L. și a trimis un e-mail unui îndrumător de cercetași local. Subiectul mesajului conținea o amenințare cu moartea, iar conținutul era extrem de vulgar. La primirea mesajului, îndrumătorul a alertat poliția. Incidentul a fost investigat și poliția a acceptat cu ușurință afirmația lui L. că nu este autorul mesajului și, deci, nevinovăția acestuia. În timp ce investigația era în desfășurare, furnizorul de servicii Internet P., l-a notificat pe L. că îi închide unul dintre conturile deschise pe numele său, „din cauza transmiterii de materiale obscene, abuzive, amenințătoare și explicit sexuale, prin serviciul Prodigy și din cauza faptului că a comunicat informații incorecte despre sine”. L. a informat furnizorul P. că un impostor este cel care, fără drept, a deschis contul și a trimis mesajul, și a dat în judecată furnizorul, reclamând că P. a fost neglijent când a permis deschiderea unui cont în numele său și că este răspunzător pentru că a fost stigmatizat și defăimat. În timpul procedurilor, P. a identificat și adus în fața instanței două alte mesaje vulgare care au apărut pe pagina sa de mesaje („electronic message board”) cu numele lui L. ca expeditor. Problema dedusă Curții de Apel din New York a fost dacă P., ca furnizor de servicii Internet, poate fi răspunzător pentru defăimare ca editor al e-mail-ului sau mesajului de pe pagina de mesaje.

Decizie:

După ce a analizat natura e-mailului, Curtea a reaminit că, în jurisprudența sa anterioară, a apreciat că o companie telefonică nu poate fi considerată editor pentru că „nu a participat în niciun mod la pregătirea mesajului, nu a exercitat niciun control sau putere de decizie în comunicarea sa și nu și-a asumat răspunderea sub nicio formă”. Curtea a apreciat că un furnizor de servicii internet se află într-o poziție similară cu o companie telefonică; joacă numai un rol pasiv în transmiterea e-mailului. Mai mult, a apreciat că și în cazul în care P. ar putea fi considerat editorul mesajelor, ar fi protejat de „privilegiul calificat”:

Nu ar fi în interesul publicului obligarea unui furnizor de servicii Internet să examineze și să verifice milioane de e-mailuri, ca urmare a răspunderii pentru defăimare.

În ceea ce privește pagina de mesaje, instanța a considerat că această problemă este ceva mai complicată. Operatorii paginilor de mesaje exercită un control asupra conținutului mesajelor postate. În unele cazuri, o pagină de mesaje seamănă cu pagina editorială a unui ziar; în altele funcționează mai mult ca un „chat room”. Curtea a considerat că unele pagini de mesaje postează mesajele instantaneu și automat, altele amână pentru puțin timp postarea, pentru a nu deveni „chat rooms”, iar altele amână publicarea mai mult, pentru a oferi operatorilor oportunitatea de a edita mesajele sau de a refuza postarea. Curtea a considerat că P., în contractul de servicii, și-a acordat dreptul de a verifica pagina de mesaje; totuși, în practică, nu toate mesajele erau verificate. În consecință, instanța a decis că P. nu poate fi considerat editorul mesajelor postate. Citând din jurisprudența instanțelor inferioare, instanța a afirmat:

Chiar dacă P. „exercita dreptul de a exclude anumite vulgariități din conținutul unor mesaje”, aceasta nu schimbă caracterul pasiv față de „milioane de alte mesaje în a căror transmitere nu a participat” și nici nu îl obligă, în opinia noastră, să garanteze conținutul acestor nenumărate mesaje.

¹⁵ Hotărârea din 2 decembrie 1999, 2 No. 164, 99 NY Int. 0165 (Curtea de Apel din New York)

Maronek contra Slovaciei¹⁶

Subiect: defăimare
Probleme: defăimarea în materie civilă
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Slovacia

Rezumat:

Răspunderea reclamantului pentru defăimare a fost angajată ca urmare a criticării mai multor persoane, într-o scrisoare pe care a afișat-o public și în care ridică problema politicilor din domeniul locuinței.

Situația de fapt:

Reclamantului i s-a repartizat un apartament proprietate de stat, dar nu s-a putut muta în acesta deoarece A. ocupa apartamentul. A. a fost informat de către Departamentul Locuințelor că poate sta în apartament până la găsirea altei locuințe. Reclamantul a încercat să intre în apartament, dar a fost împiedicat de A. și de soția acestuia H.; împotriva lui H. (angajată ca procuror) au fost inițiate proceduri disciplinare pentru comportament nepotrivit. Mai târziu H. a demisionat. Totuși, înainte de a se fi ajuns la o soluție în acest conflict, a fost adoptată o nouă lege, care denaționaliza apartamentele proprietate de stat. Procedurile au fost întrerupte iar tribunalul districtual i-a permis lui A. să continue să locuiască în apartament. Ziarul *Smena* a publicat un articol foarte critic la adresa situației, iar reclamantul a scris o „scrisoare deschisă” către prim-ministru, acuzându-l pe A. și pe soția sa de înșelăciune (s-a susținut că ei aveau posibilitatea de a locui în altă parte de la început) și cerându-le tuturor celor care se aflau în aceeași situație să facă publice problemele lor. Scrisoarea conținea numele complet și adresa lui A. și numele și profesia lui H. A fost afișată în mai multe stații de autobuz și tramvai din Bratislava. A. și H. i-au dat în judecată pentru defăimare pe reclamant și ziarul *Smena*. Amândoi au fost obligați să plătească 100.000 coroane slovace cu titlul de compensații, plus cheltuieli de judecată; ziarul a fost obligat să publice scuze.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Potrivit jurisprudenței consacrate a Curții:

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Sub rezerva restricțiilor din paragraful 2 al articolului 10, ea acoperă nu numai „informații” sau „idei” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Această libertate este supusă restricțiilor prevăzute de articolul 10 paragraful 2, care, totuși, trebuie interpretate strict. Necesitatea oricărei restricții trebuie stabilită în mod convingător. În determinarea existenței necesității și a măsurilor care trebuie adoptate în acest sens, autoritățile naționale se bucură de o anumită marjă de apreciere. Această putere de apreciere nu este, totuși, nelimitată și este completată de supervizarea europeană a Curții, a cărei atribuție este să pronunțe o decizie definitivă asupra reconcilierii restricției cu libertatea de exprimare protejată de articolul 10.

În cazul de față s-a stabilit că interferența a fost prevăzută de lege și că a urmărit scopul legitim al protecției reputației și drepturilor altora. Rămâne de stabilit dacă interferența a fost necesară într-o societate democratică.

Necesitate

În scrisoarea sa deschisă, reclamantul a pus problema politicii din domeniul locuințelor. Într-un moment în care apartamentele proprietate de stat urmau să fie denaționalizate, aceasta reprezenta o chestiune de interes național. Afirmațiile reclamantului nu au fost exagerate și motivele reținute de

¹⁶ Hotărârea din 19 aprilie 2001, cererea nr. 32686/96, (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

instanțele naționale nu justificau valoarea mare a compensațiilor acordate. Curtea a mai reținut că procedurile disciplinare împotriva lui H. au fost inițiate înainte ca scrisoarea să fie făcută publică. În consecință, condamnarea pentru defăimare a fost disproporționată cu scopul urmărit, ceea ce a rezultat într-o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

McVicar contra Marii Britanii¹⁷

Subiect: defăimare
Probleme: defăimare: persoane publice, apărarea în cazuri de defăimare
Sanctiune: ordin de interdicție

Decizie: dreptul la un proces echitabil nu a fost încălcat (articolul 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Marea Britanie

Rezumat:

Reclamantul s-a plâns că lipsa asistenței judiciare gratuite într-un proces de defăimare, precum și cerința ca pârâții din procesele de defăimare să dovedească adevărul anumitor afirmații constituie o încălcare a dreptului la un proces echitabil, precum și a dreptului la libertatea de exprimare, mai ales că unii dintre martorii săi au fost respinși.

Situația de fapt:

În septembrie 1995, un articol de-al reclamantului insinua că C., un foarte cunoscut atlet britanic, a folosit substanțe de creștere a performanței. C. l-a dat în judecată pentru defăimare, iar reclamantul s-a apărat singur în majoritatea procedurilor. Reclamantul nu și-a permis să angajeze un avocat, iar legislația internă nu prevedea asistența judiciară gratuită pentru procedurile de defăimare. Ca pârât, reclamantul a fost obligat să facă dovada afirmațiilor sale și a propus doi martori despre care a susținut că pot depune mărturie că C. a folosit substanțe de creștere a performanței. Totuși, din cauza faptului că reclamantul nu a respectat prevederile procedurale în privința probei cu martori, această probă a fost respinsă. Un juriu a decis că reclamantul a comis fapta de defăimare și acesta a fost obligat să-i plătească lui C. cheltuielile de judecată, precum și să se abțină de la a mai publica asemenea acuzații în viitor.

Decizie:

În privința lipsei asistenței judiciare gratuite și a reprezentării de către un avocat în timpul procesului, instanța a apreciat că reclamantul era un jurnalist cu un anumit grad de educație și că problemele deduse judecării nu erau foarte complexe. Mai mult, Curtea a subliniat că în fazele ulterioare ale procedurii interne, reclamantul a avut un avocat. În consecință, a considerat că reclamantul nici nu a fost împiedicat să se apere în mod efectiv și nici nu i-a fost negat dreptul la un proces echitabil.

În ceea ce privește încălcarea reclamată a dreptului la libertatea de exprimare, Curtea a subliniat în primul rând limitele protecției acordate jurnaliștilor:

Garaniile acordate de [dreptul la libertatea de exprimare] jurnaliștilor în legătură cu publicarea unor chestiuni de interes general este supusă condiției că aceștia să acționeze cu bună-credință pentru a comunica informații corecte și de încredere, în conformitate cu etica jurnalistică (...)

În privința lipsei asistenței judiciare, Curtea a apreciat că atât timp cât aceasta nu a constituit o încălcare a dreptului la un proces echitabil, în mod similar nu a reprezentat nici o interferență cu dreptul la libertatea de exprimare.

În legătură cu respingerea probei cu martori, Curtea a apreciat că reclamantul și avocatul său ar fi putut lua măsuri pentru evitarea acestei situații, în timpul procedurilor. Mai mult, deoarece reclamantul a cerut proba cu martori în ultimul moment, Curtea a considerat că respingerea probei a fost necesară pentru a proteja dreptul lui C. de a-și pregăti cazul. Curtea a mai apreciat că obligarea la plata cheltuielilor de judecată și ordinul de interdicție în privința repetării acuzațiilor nu au fost disproporționate cu scopul urmărit, mai ales având în vedere gravitatea acuzațiilor.

În privința plângerii reclamantului legată de sarcina de a dovedi adevărul afirmațiilor sale, Curtea a apreciat:

¹⁷ Hotărârea din 7 mai 2002, cererea nr. 46311/99 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Sunt necesare motive speciale pentru a dispensa un ziar de obligația sa normală de a verifica afirmațiile factuale care sunt defăimătoare pentru persoane private. Răspunsul la întrebarea dacă aceste motive au existat depinde mai ales de natura și gravitatea defăimării în discuție și de măsura în care ziarul a putut în mod rezonabil considera că sursele sale privind afirmațiile erau de încredere.

Curtea nu a considerat că reclamantul și-a verificat sursele înainte de publicare; el a început să se intereseze de adevărul afirmațiilor numai după depunerea acțiunii pentru defăimare.

Pentru aceste motive, Curtea a considerat că condamnarea pentru defăimare nu a constituit o încălcare a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare.

National Media Ltd și alții contra Bogoshi¹⁸

Subiect: defăimare
Probleme: apărarea în cazuri de defăimare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat; în unanimitate

Jurisdicție: Africa de Sud (Curtea Supremă de Apel)

Rezumat:

Problema dedusă judecării a fost dacă răspunderea strictă pentru defăimare este compatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare.

Situația de fapt:

Apelanții au fost pârâți într-o acțiune judecătorească de defăimare rezultată în urma publicării unui număr de articole într-un ziar (al cărui patron și editor era primul apelant, redactor – al doilea apelant, distribuitor – al treilea apelant și tipograf – al patrulea apelant). Ei s-au apărat afirmând, printre altele, că publicarea articolelor nu a încălcat legea datorită protecției acordate de dreptul constituțional la libertatea de exprimare. În special, au afirmat că elementul de răspunere strictă pe care îl implică defăimarea nu este constituțional și că, în consecință, trebuie să existe o apărare a justificării. Judecătorul din primă instanță a decis împotriva lor și apelanții s-au adresat Curții Supreme de Apel.

Decizie:

Instanța a afirmat că:

Legea defăimării cere realizarea unui echilibru între dreptul la reputație, pe de o parte, și libertatea de exprimare pe de alta.

După examinarea jurisprudenței în materie, instanța a tras concluzia că până la acel moment legea sud-africană nu a acordat suficientă recunoaștere importanței specifice a dreptului la libertatea de exprimare. În cazul de față, constituționalitatea răspunderii stricte nu a fost discutată de instanțele inferioare. Totuși, s-a considerat că instanțele inferioare au prezumat că apărările stereotipe, ca cea a adevărului și a beneficiului public, a comentariului corect și a privilegiului calificat oferă o protecție adecvată pentru libertatea presei. Instanța a subliniat că acest raționament nu este corect. Cu toate că a recunoscut că nu există nicio valoare socială în transmiterea de informații false, în afară de denigrarea victimei, aceasta nu justifică elementul de răspunere strictă în cazurile de defăimare. Presa joacă un rol vital în societate:

Nu trebuie să uităm că este dreptul și funcția vitală a presei de a pune la dispoziția comunității informații și critici referitoare la toate aspectele activității publice, politice, sociale și economice și deci de a contribui la formarea opiniei publice. Presa și restul media oferă mijloacele prin care informații utile și uneori vitale despre afacerile zilnice ale națiunii sunt transmise cetățenilor săi – de la cel mai înalt până la cel mai de jos nivel. În sens invers, presa devine de multe ori vocea oamenilor – mijlocul prin care aceștia își transmit îngrijorările celorlalți cetățeni, oficialităților și guvernului.

Prin urmare restricționarea circulației libere a informațiilor înspre și de la presă trebuie pe cât posibil evitată:

Dacă recunoaștem (și trebuie să o facem) existența imperativului democratic că binele public este cel mai bine servit de libera circulație a informațiilor și dacă recunoaștem datoria media în acest proces, trebuie să fie clar că răspunderea strictă nu poate fi aplicată (...) S-a scris mult despre efectul inhibitor al acțiunilor de defăimare, dar nimic nu poate fi mai inhibitor decât amenințarea de a fi obligat la plata de compensații și pentru cea mai mică eroare.

În consecință, răspunderea strictă pentru defăimare este incompatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare.

¹⁸ Hotărârea [1999] LRC 616 (Curtea Supremă de Apel)

Instanța a luat în discuție, în continuare, dacă ar trebui să existe o apărare a caracterului rezonabil al publicării în cazurile de defăimare. După ce a analizat jurisprudența din Anglia și Țara Galilor, Olanda și Australia, a decis că este cazul să existe o asemenea apărare:

Trebuie să adoptăm această abordare prin a afirma că publicarea în presă a unor afirmații factuale defăimătoare false nu poate fi considerată împotriva legii dacă, având în vedere toate circumstanțele cazului, se consideră că publicarea acelor fapte, în anumite circumstanțe și la un anumit moment, a fost rezonabilă.

Pentru a decide dacă o anumită publicare a fost „rezonabilă”, mai mulți factori trebuie luați în considerare:

În aprecierea caracterului rezonabil al publicării în mod evident trebuie luate în considerare natura, întinderea și tonul susținerilor. Știm, de exemplu, că o libertate mai mare este de obicei permisă în privința temelor politice și că tonul în care este scris un articol de ziar sau modul în care este prezentat conține „înțepături” suplimentare și poate nenesecare. Ceea ce va fi de asemenea important este natura informațiilor pe care se bazează acuzațiile și seriozitatea surselor acestora, precum și măsurile luate pentru a verifica informațiile. În cele din urmă, nu poate exista justificare pentru publicarea unor neadevăruri și membrii presei nu trebuie să rămână cu impresia că au permisiunea să scadă standardele de diligență care trebuie respectate înainte ca o chestiune defăimătoare să fie publicată într-un ziar (...) Am menționat unele dintre aspectele relevante; altele, cum ar fi acordarea posibilității ca persoana în cauză să răspundă și necesitatea ca publicarea să nu aibă loc înainte ca adevărul să fie stabilit, mai pot fi luate în considerare. Lista nu este nici exhaustivă și nici definitivă.

Totuși, instanța a considerat că și neglijența poate avea relevanță: media trebuie să fie răspunzătoare pentru neglijență. Instanța a mai reținut că, pentru că faptele legate de ceea ce se publică sunt de obicei cunoscute numai de publicist, în cazurile de defăimare sarcina de a demonstra „caracterul rezonabil” este a pârâtului. Instanța a explicat că, de obicei, dovedirea caracterului rezonabil va arăta lipsa de neglijență a pârâtului.

Factorii de mai sus sunt relevanți pentru posibilă răspundere a patronului, editorului și redactorului. Poziția tipografului este diferită:

Examinarea faptelor pentru determinarea răspunderii tipografului va urma o altă linie, care se va concentra în principal pe capacitatea acestuia de a cunoaște și preveni erorile și publicarea fără intenție a unui material defăimător.

În consecință, instanța a considerat că apelanților trebuie să li se permită să își prezinte apărarea pe asemenea considerente.

New York Times Co. contra Sullivan¹⁹

Subiect: defăimare

Probleme: persoane publice, apărarea în cazuri de defăimare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (primul amendament al Constituției); în unanimitate

Jurisdicție: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Rezumat:

Petentul a fost dat în judecată pentru defăimare datorită unui anunț critic la adresa poliției, al cărei supervisor era intimatul, având ca obiect modul în care a reacționat față de demonstrațiile studenților pentru drepturi egale ale negrilor, în Alabama.

Situația de fapt:

Cazul a avut loc în contextul acțiunilor civile, în curs, pentru a obține drepturi egale pentru negrii în sudul Statelor Unite. După un incident, un grup de persoane cunoscute au publicat un anunț în New York Times, în care criticau replica dură a autorităților, în special a poliției, față de incidentul respectiv, susținând că demonstrații au fost întâmpinate de un „val de teroare fără precedent”. Anunțul conținea un număr de erori de fapt, așa cum o demonstau articolele deja publicate de ziar. Sullivan, deși nu era nominalizat de anunț, era comisarul local responsabil pentru poliție. El a primit daune în valoare de 500.000 de dolari, care au fost menținute în apel, ceea ce a dus la recursul în fața Curții Supreme.

Decizie:

Curtea a stabilit că afirmațiile defăimătoare nu sunt automat protejate de dreptul la libertatea de exprimare. Totuși, caracterul eronat al afirmațiilor nu le exclude de la protecție:

În mod constant, jurisprudența [dreptului la libertatea de exprimare] nu a recunoscut excepția oricărei probe a verității – fie administrată de judecători, juriu sau autorități administrative – și în special a uneia care pune sarcina dovedirii adevărului pe vorbitor (...) Protecția constituțională nu se referă la „adevărul, popularitatea sau utilitatea socială a ideilor și credințelor care sunt exprimate” (...) Afirmațiile eronate sunt inevitabile într-o dezbateră liberă și trebuie protejate dacă libertatea de exprimare are „spațiul de respiro” care „îi trebuie (...) pentru a supraviețui”.

Similar, legea nu e „salvată” de faptul că permite pârâtului să dovedească adevărul afirmațiilor sale:

O regulă care obligă o persoană critică la adresa comportamentului oficial să garanteze adevărul tuturor aserțiunilor sale factuale – și aceasta sub presiunea unor condamnări pentru defăimare fără limitări în privința cuantumului daunelor – duce la „auto-cenzură”. Îngăduirea probei verității, cu sarcina dovedirii căzând asupra pârâtului, nu înseamnă că numai afirmațiile eronate vor fi împiedicate.

Printre altele, administrarea de probe admisibile pentru demonstrarea adevărului este dificilă și costisitoare. Drept urmare, în cazurile care implică oficialități, reclamantul trebuie să dovedească că afirmațiile sunt false.

Curtea a subliniat nevoia de a permite critica oficialităților:

Cazurile care impun răspunderea pentru afirmații greșite despre comportamentul politic al oficialităților reflectă doctrina depășită că cei guvernați nu trebuie să critice guvernării (...) Interesul public în acest caz depășește interesul apelantului sau al oricărui alt individ.

Drept rezultat, afirmațiile privind oficialitățile nu sunt defăimătoare decât dacă oficialul a dovedit că sunt nu numai eronate, dar și făcute cu rea intenție:

Garanția constituțională cere, credem, o reglementare federală care să interzică unei oficialități să obțină compensații pentru afirmații defăimătoare eronate legate de comportamentul său oficial, mai puțin în situația în care dovedește că afirmația a fost făcută

¹⁹ Hotărârea 376 US 254 (1964) (Curtea Supremă a Statelor Unite)

cu „rea-credință” – adică cu știință ca era eronată sau cu ignorarea culpabilă a valorii sale de adevăr.

Cu toate că publicul ar fi putut cunoaște poziția intimatului în cadrul poliției, intimatul nu a fost subiectul direct al criticii. A permite compensarea daunelor în asemenea situații ar echivala cu răspunderea pentru defăimare pentru criticarea guvernului, ceea ce nu este acceptabil ca restricție a libertății de exprimare:

Pentru motive întemeiate, nicio curte de ultimă instanță din țară nu a decis sau măcar sugerat vreodată că tragerea la răspundere pentru defăimarea guvernului are vreun loc în jurisprudența americană.

În continuare, Curtea nu a avut nicio dificultate în a decide că dreptul la libertatea de exprimare este aplicabil în acest caz, cu toate că era vorba de o chestiune privată între două persoane, o așa zisă aplicare „orizontală” a drepturilor care este bazată pe jurisprudență („common law”):

Deși este un proces civil între două persoane private, instanțele din Alabama au aplicat o prevedere legală a statului, pe care petiționarii o consideră ca impunând restricții inacceptabile asupra libertăților constituționale ale exprimării și presei. Nu contează că această prevedere a fost aplicată într-un proces civil și că se bazează numai pe jurisprudență, chiar dacă completată de o lege scrisă.

Curtea a mai notat că interzicerea criticării guvernului ca restricție a libertății de exprimare este ilegală, afirmând:

Cu toate că „Sedition Act”²⁰ nu a fost niciodată analizat de această instanță, atacarea validității sale a fost deja judecată de instanța istoriei. Amenzile acordate pe baza acestei legi au fost compensate printr-o dispoziție a Congresului, pe motiv că erau neconstituționale.

Instanța a mai decis că, pentru a li se da câștig de cauză într-o cerere de daune pentru defăimarea rezultată din afirmații factuale eronate, oficialitățile care inițiază acțiunea au sarcina de a proba că afirmația incriminată a fost făcută cu rea-credință, adică cu știință ca era falsă sau cu ignorarea culpabilă a valorii sale de adevăr.

²⁰ Lege adoptată de Congresul Statelor Unite în 1918 și abrogată în 1921, care interzicea „discursul neloyal, profan, abuziv sau trivial” la adresa guvernului, steagului sau forțelor armate ale Statelor Unite, în timpul războiului.

Nikula contra Finlandei²¹

Subiect: defăimare
Probleme: apărarea în cazuri de defăimare, persoane publice
Test: necesitate
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); cinci voturi pentru și două împotriva

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Finlanda

Rezumat:

Reclamanta, în calitate de avocat al apărării, a fost condamnată pentru defăimare pentru că a criticat dur decizia unui procuror de a nu trimite în judecată un potențial inculpat, care a fost astfel capabil să depună mărturie împotriva clientului său.

Situația de fapt:

În februarie 1993, clientul reclamantei a fost trimis în judecată pentru complicitate și instigare la fraudă și abuz de încredere, în legătură cu afacerile sale. Un alt suspect nu a fost trimis în judecată, dar a fost chemat de către procuror ca martor împotriva clientului reclamantei. Reclamanta a obiectat împotriva acestei mărturii și, într-un memoriu adresat instanțelor interne, a afirmat că decizia procurorului de a nu îl trimite în judecată pe martor a fost „un abuz strigător la adresa administrării de probe” și un „abuz de putere deliberat din partea unei autorități publice”.

Procurorul a formulat o acțiune penală împotriva reclamantei, plângându-se de defăimare. Procurorul a argumentat că afirmațiile conținute de memoriu adresat de reclamantă instanțelor interne „erau apte să îl supună disprețului și să îi afecteze performanțele profesionale și cariera”. În august 1994, reclamanta a fost condamnată pentru defăimare și a fost obligată la plata unei amenzi. Ambele părți au atacat decizia, iar în apel condamnarea a fost menținută, dar executarea pedepsei a fost suspendată.

Decizie:

Condamnarea pentru defăimare a constituit o interferență cu dreptul reclamantei la libertatea de exprimare prevăzută de articolul 10. Condamnarea a fost „prevăzută de lege” și a urmărit scopul legitim de a proteja reputația și drepturile procurorului, precum și menținerea autorității sistemului judecătoresc. Rămâne de stabilit dacă interferența a fost sau nu „necesară într-o societate democratică”.

Necesitate

Curtea Europeană a reiterat că cerința „necesității” impune ca:

(...) restricția asupra dreptului [reclamantului] la libertatea de exprimare să fi răspuns unei „nevoi sociale imperioase”, să fi fost „proporțională cu scopul legitim urmărit”, iar motivele invocate de instanțele naționale în justificare să fi fost „relevante și suficiente”.

Curtea a arătat că dreptul reclamantei la libertatea de exprimare nu este nelimitat, chiar și în calitatea sa de avocat al apărării. În același timp, funcționarii, precum procurorul, sunt supuși unei critici mai largi decât persoanele private, mai ales în exercitarea unei funcții publice. În cazul de față, Curtea a constatat că reclamanta și-a concentrat critica asupra performanței procurorului într-un proces penal. Astfel, critica a privit exercițiul unei funcții publice, iar procurorul trebuie să arate mai multă toleranță față de acesta. Curtea a subliniat că critica reclamantei nu a privit calitatea profesională a procurorului în general sau alte calități.

Având în vedere importanța unui schimb liber și chiar dur de argumente între părți în cursul unui proces penal, Curtea și-a exprimat temerea față de efectele pe care o decizie internă ca cea din cauză le-ar avea:

Amenințarea unei analize ex post facto a criticilor unui apărător față de partea adversă în procesul penal – ceea ce fără îndoială procurorul trebuie considerat – este greu de

²¹ Hotărârea din 21 martie 2002, cererea nr. 31611/96 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

reconciliat cu obligația avocatului de a apăra „cu râvnă” interesele clienților săi. Prin urmare ar trebui să fie sarcina avocatului, sub supervizarea baroului, de a aprecia relevanța și utilitatea unui argument în apărarea clientului, fără a fi influențat de potențialul „efect descurajant” pe care l-ar avea chiar și o relativ minoră sacțiune penală sau o obligație de a plăti compensații pentru daunele suferite și pentru cheltuieli de judecată.

Prin urmare, orice interferență cu libertatea de exprimare a unui avocat al apărării trebuie să fie extrem de limitată. În cazul de față, Curtea a decis că nu au existat „motive suficiente” pentru condamnarea pentru defăimare, iar interferența nu a răspuns unei „nevoi sociale imperioase”. Astfel, sancțiunile penale aplicate reclamantei nu au fost „proporționale cu scopul legitim urmărit” iar condamnarea a reprezentat o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Nilsen și Johnsen contra Norvegiei²²

Subiect: defăimare
Probleme: apărarea în cazuri de defăimare
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Norvegia

Rezumat:

Reclamanții, reprezentanți ai asociațiilor polițienești, au fost trași la răspundere pentru defăimare pentru afirmații împotriva unei persoane care cerceta actele de violență ale poliției.

Situația de fapt:

O aprigă dezbateră publică în presă a avut loc cu privire la folosirea violenței în cadrul poliției din Bergen. Cercetătorii au susținut că poliția era răspunzătoare pentru folosirea ilegală a violenței. B., un profesor, a fost numit de autoritățile de stat să investigheze aceste susțineri. El a continuat să desfășoare o cercetare proprie și a publicat materiale privind violența poliției. Asociația Polițiștilor Norvegieni, precum și cea din Bergen, au ripostat, acuzând metodele lui B. Acesta i-a dat în judecată pentru defăimare pe reclamanți, care erau reprezentanții celor două asociații. Mai multe afirmații ale primului și ale celui de-al doilea reclamant au fost considerate defăimătoare de către tribunalul municipal din Oslo și au fost declarate nule. Reclamanții s-au plâns de interferența nejustificată cu dreptul lor la libertatea de exprimare.

Decizie:

A existat o interferență, din partea unui autorități publice, cu dreptul reclamanților la libertatea de exprimare, care a fost prevăzută de lege și a urmărit un scop legitim, anume protecția reputației și drepturilor altora. În analiza necesității interferenței, trebuie acordată atenție poziției reclamanților de reprezentanți ai asociațiilor polițienești.

Necesitate

Curtea a luat în considerare contextul cazului și anume o dezbateră publică de lungă durată și încinsă din Bergen:

Nu există îndoială că orice restricție asupra dreptului de a transmite informații despre acuzații de abuz la adresa poliției implică o verificare atentă din partea Curții; același lucru este aplicabil discursului îndreptat împotriva unor astfel de acuzații, deoarece sunt parte a aceleiași dezbateri. Acesta este cazul mai ales când (...) afirmațiile au fost făcute de reprezentanții aleși ai unor asociații profesionale în replică la acuzații privind practicile și integritatea profesiei.

Importanța libertății de exprimare și apărarea în cazurile de defăimare

Sfera restricțiilor asupra discursului politic sau a dezbaterilor pe chestiuni de interes public este restrânsă în concepția articolului 10 paragraful 2. Totuși, trebuie să existe niște limite ale dreptului la libertatea de exprimare, iar acestea au fost depășite cu privire la afirmația care îl acuza pe cercetător de minciună. Aceasta poate fi privită ca o afirmație factuală, susceptibilă de dovedire, care nu avea nici o bază factuală și care nu putea fi justificată de modul în care s-a exprimat B. Alte afirmații care echivalau cu opinii sau judecăți de valoare se bazau pe anumiți factori obiectivi care susțineau poziția reclamanților față de investigațiile lui B. În aplicarea testului necesității în condițiile prevăzute de articolul 10 paragraful 2, Curtea trebuie să acorde atenție rolului pe care l-a jucat partea vătămată. B. a folosit o serie de expresii nedemne în discutarea brutalității poliției. Afirmația reclamanților potrivit căreia erau îndreptățiți să răspundă în aceeași manieră nu este în întregime nejustificată. La baza dezbaterii se afla problema adevărului acuzațiilor de violență a poliției și exista suport factual pentru a prezuma că acuzații false au fost făcute de informatori. Afirmațiile în chestiune priveau același aspect. Interferența a fost disproporționată față de scopul legitim de a-l proteja pe B.

²² Hotărârea din 25 noiembrie 1999, cererea nr. 23118/93 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Oberschlick contra Austriei (Nr. 2)²³

Subiect: defăimare
Probleme: infracțiunea de defăimare
Test: importanța libertății de exprimare
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); șapte voturi pentru și două împotriva

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Reclamantul, jurnalist, a fost condamnat pentru insultă, pentru că a numit un politician idiot în replică la un discurs provocator.

Situația de fapt:

Reclamantul, ziarist, era redactorul unui periodic. El a reprodus un discurs al domnului Haider, liderul Partidului Austriac al Libertății, partid de extremă dreaptă. Discursul susținea că toți soldații din cel de-al doilea război mondial, inclusiv soldații germani, au luptat pentru pace și libertate. El a mai susținut că oamenii ar trebui să fie recunoscători tuturor soldaților care au luptat pentru fondarea societății democratice de astăzi. A mai sugerat că numai cei care și-au riscat viața în război sunt îndreptățiți să exercite libertatea de exprimare. Reclamantul a comentat că Haider nu este un nazist, ci un idiot. Haider a inițiat o acțiune penală pentru defăimare și insultă împotriva reclamantului. Reclamantul a fost condamnat pentru insultarea lui Haider și obligat să plătească o amendă. Prima instanță a decis că cuvântul idiot poate fi folosit numai pentru defăimare, niciodată pentru critica obiectivă.

Decizie:

A existat o interferență cu exercițiul dreptului reclamantului la libertatea de exprimare; aceasta a fost prevăzută de lege și a urmărit un scop legitim, al protecției reputației și drepturilor altora.

Importanța libertății de exprimare

Rolul presei este de a transmite informații și idei spre chestiuni politice și alte probleme de interes general. Dreptul se întinde și asupra informațiilor și ideilor care șochează, ofensează sau deranjează. Curtea a subliniat:

Limitele criticii acceptabile (...) sunt mai largi cu privire la un politician în exercitarea rolului său public decât cu privire la persoane private. Politicianul trebuie să accepte în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă, atât din partea jurnaliștilor cât și a publicului larg, și trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță, mai ales atunci când el însuși face declarații publice susceptibile de a fi criticate. Indubitabil, un politician este îndreptățit la protecția reputației sale, chiar și atunci când nu acționează ca persoană privată, dar cerințele acestei protecții trebuie cântărite cu interesele dezbaterii libere a chestiunilor politice.

Infracțiunea de defăimare

Hotărârea judecătorească incriminată trebuie apreciată în lumina situației de fapt a cazului, luată ca un întreg. Cel mai important element de fapt îl constituie discursul lui Haider, pe care acesta l-a dorit provocator și generator de reacții puternice. Reclamantul a explicat în articolul său motivele pentru care a tras concluzia că Haider e un idiot – în principal faptul că Haider s-a autoexclus de la exercitarea libertății de exprimare, pentru că nu a luptat în război. Articolul reclamantului poate fi considerat polemic, dar nu a constituit un atac personal gratuit, deoarece autorul a oferit o explicație obiectivă pentru opinia sa, bazată chiar pe discursul lui Haider. Era parte dintr-o dezbaterie politică inițiată chiar de Haider, care echivala cu o opinie a cărei valoare de adevăr nu e susceptibilă de dovadă. O asemenea opinie poate fi considerată excesivă, mai ales în absența oricărei baze factuale. Dar nu aceasta este situația în cazul de față. Deși numirea în public a unui politician drept idiot îl poate ofensa, cuvântul nu

²³ Hotărârea din 1 iulie 1997, cererea nr. 20834/92 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

a fost disproporționat cu indignarea provocată cu știință de Haider. Articolul 10 protejează nu numai substanța ideilor și informațiilor exprimate, ci și forma în care sunt transmise.

Panev contra Bulgariei²⁴

Subiect: defăimare
Probleme: infracțiunea de defăimare
Test: necesitate, importanța libertății de exprimare
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: cerere inadmisibilă; dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului)

Jurisdicție: Comisia Europeană a Drepturilor Omului: Bulgaria

Rezumat:

Jurnalistul reclamant a fost condamnat pentru infracțiunea de defăimare pentru că a publicat numele persoanelor care au avut legătură cu masacrele din timpul instalării comunismului în Bulgaria, în 1944.

Situația de fapt:

Reclamantul, un jurnalist, a publicat un scurt articol despre masacrarea multor oameni care s-au opus instalării comunismului în Bulgaria, în septembrie 1944. Articolul conținea o listă a persoanelor “care au instrumentat cercetarea, arestarea, torturarea și uciderea” opozaților, lista incluzându-l pe “domnul P”. “P” a pornit o acțiune penală împotriva reclamantului pentru defăimare, care a dus la condamnarea acestuia.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare reprezintă unul dintre fundamentele unei societăți democratice și garanțiile care trebuie acordate jurnaliștilor prezintă o importanță deosebită. Subiect al articolului 10 paragraful 2 din Convenția europeană, libertatea de exprimare se întinde și asupra informațiilor sau ideilor care ofensează, șochează sau deranjează. Libertatea presei acoperă și posibile exagerări și chiar provocări, dar nu trebuie să depășească anumite limite ale protecției reputației altora. Este de datoria presei să transmită, într-o manieră conformă îndatoririlor și responsabilităților sale, informații și idei pe teme de interes public. Presa nu trebuie să depășească anumite limite; cu toate acestea, limitele criticii acceptabile sunt mai largi în ceea ce privește Guvernul sau persoanele publice față de persoane private.

Infracțiunea de defăimare și necesitatea

Factorii care trebuie luați în considerare în cazurile ce privesc jurnaliști condamnați pentru defăimare includ gravitatea și întinderea acuzațiilor, buna-credință a jurnalistului și respectarea eticii jurnalistice. Reclamantul nu a explicat în articol ce informații în legătură cu “P” a obținut prin investigații jurnalistice. Reclamantul a fost condamnat deoarece a făcut o acuzație personală directă în absența oricărei baze factuale. Interferența cu dreptul reclamantului la libertatea de exprimare nu a fost disproporționată.

²⁴ Decizia din 3 decembrie 1997, cererea nr. 35125/97 (Comisia Europeană a Drepturilor Omului)

Perna contra Italiei²⁵

Subiect: defăimare
Probleme: sfidarea instanței
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost parțial încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Italia

Rezumat:

Reclamantul, jurnalist, a acuzat un procuror că abuzează de funcția sa pentru a iniția anchete motivate politic.

Situația de fapt:

Reclamantul, jurnalist, a publicat într-un cotidian un articol despre un procuror local. Referindu-se la ancheta inițiată de procuror împotriva unui cunoscut politician pentru complicitate și ajutor acordate mafiei, reclamantul a insinuat că ancheta era motivată politic și deci era abuzivă și reprezenta o manipulare. A susținut că procurorul, când a fost numit, a depus „un jurământ de supunere triplu, față de Dumnezeu, lege și [Partidul Comunist]”. S-a referit la apartenența procurorului la partid, la relația cu activiști marcanți ai mișcării național-comuniste și la presupusa strategie a Partidului Comunist de a discredita politicienii rivali prin determinarea procurorilor de a iniția anchete împotriva acestora. În continuare, a mai susținut că procurorul a cumpărat cooperarea unui informator, oferindu-i 11 milioane de lire pe lună pentru a continua cooperarea. Procurorul a formulat plângere, iar reclamantul și cotidianul au fost acuzați de defăimarea unui funcționar în exercitarea atribuțiilor oficiale. Au fost condamnați și amendați.

Decizie:

La început, Curtea a reiterat principiile fundamentale aplicabile în cazurile similare acestuia:

(i) Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Sub rezerva restricțiilor legitime din paragraful 2 al articolului 10, ea acoperă nu numai „informații” sau „idei” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există „societate democratică”. [Dreptul la libertatea de exprimare] este supus restricțiilor, dar care trebuie interpretate strict, iar necesitatea oricărei restricții trebuie stabilită convingător.

(ii) Adjectivul „necesar” (...) implică existența unui „nevoi sociale imperioase”. Statele au o anumită marjă de apreciere atunci când analizează existența unei asemenea necesități, dar această marjă este supusă supervizării europene, care acoperă atât legislația cât și deciziile date în aplicarea acesteia, chiar și acelea pronunțate de o instanță independentă. În consecință, Curtea este împuternicită să pronunțe o decizie finală asupra conformității dintre o “restricție” sau “sanctiune” și libertatea de exprimare.

(iii) În exercitarea jurisdicției sale de supervizare, Curtea trebuie să analizeze interferența în lumina cazului apreciat în întregime, inclusiv a conținutului afirmațiilor incriminate ale reclamantului și a contextului în care au fost făcute. În special, trebuie să determine dacă interferența în discuție a fost „proporțională cu scopul legitim urmărit” și dacă motivele invocate de autoritățile naționale în justificarea interferenței sunt „relevante și suficiente”.

(...) Pentru aceasta, Curtea trebuie să fie convinsă că autoritățile naționale au aplicat standarde în conformitate cu [principiile libertății de exprimare] și, mai mult, s-au bazat pe o apreciere acceptabilă a situației de fapt relevante.

(iv) Adevărul opiniilor, prin definiție, nu e susceptibil de probațiune. Opinia poate fi totuși excesivă în special în absența oricărei baze factuale.

(v) Chestiunile de interes public despre care presa are dreptul să transmită informații și idei, într-o manieră conformă cu îndatoririle și responsabilitățile sale, includ problema funcționării puterii judecătorești. Totuși, munca instanțelor, care sunt garantul justiției și au

²⁵ Hotărârea din 25 iulie 2001, cererea nr. 48898/99 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

un rol fundamental într-un stat guvernat de domnia legii, trebuie să se bucure de încredere publică. În consecință, trebuie protejate împotriva atacurilor nefondate, în special având în vedere faptul că judecătorii au o obligație de confidențialitate care îi împiedică să riposteze.

Curtea a remarcat că instanța internă de apel a pronunțat decizii separate pe fiecare parte relevantă a articolului incriminat. Întâi a decis asupra referinței la „jurământul de supunere” și apoi asupra conținutului restului articolului, care privea, printre altele, presupusa strategie de a căpăta control asupra parchetelor și natura abuzivă și de manipulare a anchetării politicianului. În consecință, Curtea va examina aceste două chestiuni separat.

Cu privire la afirmația reclamantului referitoare la „jurământul de supunere”, Curtea a remarcat că trebuie distins între fapte și judecăți de valoare. În timp ce primele pot fi dovedite, cele din urmă nu pot fi dovedite. Curtea a apreciat că afirmația era simbolică în conținut și echivala cu exprimarea unei opinii critice despre implicarea politică a procurorului, ca membru al fostului Partid Comunist. Critica avea o bază factuală necontestată și anume cunoscuta activitate militantă a procurorului ca membru al Partidului Comunist. Curtea a subliniat că atunci când era un fapt stabilit că un procuror este activ politic, aceasta este o chestiune importantă pe care presa să o comenteze:

Deși este adevărat că membrii puterii judecătorești trebuie să fie protejați împotriva atacurilor nefondate, mai ales având în vedere faptul că au o obligație de confidențialitate care îi împiedică să riposteze (...) totuși presa este unul dintre mijloacele prin care politicienii și opinia publică pot verifica dacă judecătorii își exercită importantele responsabilități într-o manieră conformă cu scopul care constituie baza atribuției încredințate lor (...) Implicarea politică, indiferent de doctrină, a unui membru al puterii judecătorești impietează asupra imparțialității și independenței pe care justiția trebuie să o demonstreze tot timpul (...) Atunci când un membru al puterii judecătorești este un militant politic activ, protecția necondiționată de care se bucură împotriva unor atacuri din partea presei nu poate fi justificată de nevoia de a menține încrederea publică de care puterea judecătorească are nevoie pentru a funcționa adecvat, având în vedere că tocmai asemenea activism politic este de natură să știrbească această încredere. Prin acest comportament, un membru al puterii judecătorești se expune inevitabil la critica presei, care în mod corect apreciază independența și imparțialitatea puterii judecătorești ca o chestiune de interes public major.

În ceea ce privește termenii aleși de reclamant, folosirea imaginii simbolice a „jurământului de supunere” este de un impact dur, dar Curtea nu a considerat-o ca fiind un abuz al dreptului la libertatea de exprimare:

Libertatea presei (...) acoperă și posibile exagerări și chiar provocări(...) Mai mult, deși Curtea nu trebuie să aprobe tonul polemic și chiar agresiv folosit de jurnalist, [dreptul la libertatea de exprimare] protejează nu numai substanța ideilor sau informațiilor exprimate ci și forma în care sunt transmise (...) Trebuie luată în considerare și natura deschisă și chiar ostentativă a militantismului politic al procurorului.

Pentru aceste motive, Curtea a decis că partea de condamnare care se referea la folosirea simbolică de către reclamant a frazei „jurământ de supunere” a constituit o încălcare a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare.

În ceea ce privește afirmațiile reclamantului despre presupusa strategie de a controla Parchetele și folosirea informatorului, Curtea a apreciat că acestea au fost afirmații factuale, susceptibile de dovedire. Reclamantul nu a menționat nici o dovadă și nu citat nici o sursă de informații aptă să coroboreze aceste acuzații; singura dovadă pe care a administrat-o în timpul procesului s-a referit la activismul politic al procurorului. În consecință, având în vedere acuzațiile extrem de grave la adresa unui membru al puterii judecătorești, partea din condamnare referitoare la aceste acuzații nu a constituit o încălcare a dreptului reclamantului la libertatea de exprimare.

Posts and Telecommunications Co. contra Modus Publications (Private) Ltd.²⁶

Subiect: defăimare
Probleme: apărările în cazuri de defăimare, instituții publice

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (Constituția din Zimbabwe); în unanimitate

Jurisdicție: Zimbabwe (Curtea Supremă)

Rezumat:

Pârâțul a publicat o serie de articole critice despre reclamantă, care l-a dat în judecată pentru defăimare. Pârâțul a susținut că reclamanta este un organism public și nu avea dreptul să îl dea în judecată pentru defăimare.

Situația de fapt:

Pârâțul a fost dat în judecată pentru o serie de articole în care o critica pe reclamantă. Reclamanta era o companie înființată prin lege și care se afla sub controlul Ministerului Informațiilor, Poștei și Telecomunicațiilor. Judecătorul a acceptat argumentația pârâțului care susținea că reclamanta, ca organism public, nu avea dreptul să îl dea în judecată pentru defăimare. Cel din urmă a formulat apel la Curtea Supremă.

Decizie:

Curtea Supremă a fost sesizată numai asupra chestiunii dacă reclamanta avea sau nu posibilitatea de a iniția o acțiune judecătorească pentru defăimare. Curtea a analizat trei aspecte: dacă o persoană juridică poate da în judecată pe cineva pentru defăimare; dacă statul poate da în judecată pe cineva pentru defăimare și dacă reclamanta (PTC) putea fi considerată „stat”. Curtea a decis cu ușurință că companiile și alte persoane juridice pot iniția acțiuni pentru defăimare.

După ce a analizat jurisprudența din Africa de Sud și a Consiliului Privy, Curtea a decis că Coroana nu poate da în judecată pe cineva pentru defăimare din motivele următoare:

1. *Remediul disponibil Coroanei este acțiunea politică, nu procesele.*
2. *Coroana are la dispoziție remediul acțiunilor penale (în care, trebuie subliniat, sarcina probei este a statului, ceea ce nu se întâmplă într-o acțiune pentru defăimare).*
3. *Libertatea de exprimare este importantă.*
4. *Averea statului, provenită de la cetățenii săi, nu trebuie folosită pentru a-i reduce la tăcere pe criticii săi.*
5. *Ar fi dificil să se stabilească niște limite ale dreptului Coroanei de a iniția acțiuni pentru defăimare, dacă acest drept i-ar fi recunoscut.*

În continuarea, Curtea a stabilit întinderea acestei excepții, subliniind că se aplică organismelor care sunt parte la guvernarea țării. Un statut juridic distinct are o oarecare relevanță, dar nu înseamnă că excepția nu se aplică. Curtea a stabilit șase factori care trebuie luați în considerare atunci când se analizează dacă un organism trebuie exceptat de la dreptul de a da în judecată pentru defăimare:

1. *Are organismul putere de decizie; și dacă da, care este gradul de control al executivului în privința acestei puteri de decizie?*
2. *Dreptul de proprietate acordat companiei este exercitat pentru sine sau în numele guvernului?*
3. *Are organismul autonomie financiară?*
4. *Sunt atribuțiile companiei atribuții de guvernare?*
5. *Dacă organismul nu e o companie comercială stabilită prin lege, exercită atribuții guvernamentale la nivel local sau național (...)?*
6. *Dacă organismul este, în parte sau efectiv, un monopol legat de ceea ce este considerat în mod tradițional un serviciu oferit de guvern, ar fi împotriva politicii publice să fie împiedicată criticarea sa?*

²⁶ Hotărârea din 25 noiembrie 1997, nr. SC 199/97 (Curtea Supremă)

Pe baza acestor criterii, Curtea a decis că reclamanta nu are dreptul să inițieze acțiuni pentru defăimare. Era o companie stabilită prin lege, sub controlul ferm al executivului, finanțată parțial din bani publici și având monopol asupra unor servicii esențiale.

Prager și Oberschlick contra Austriei²⁷

Subiect: defăimare
Probleme: infracțiunea de defăimare
Test: importanța libertății de exprimare
Sanctiune: pecuniară

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); cinci voturi pentru și patru împotriva

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Reclamanții au fost condamnați pentru defăimare, pentru că au afirmat că anumiți judecători îi tratează pe inclupați ca fiind vinovați încă de la început și că au un comportament arogant și intimidant.

Situația de fapt:

Al doilea reclamant a fost editorul unui periodic care a publicat un articol scris de primul reclamant. Articolul critica judecătorii din instanțele penale austriece. Susținea că judecătorii tratează inclupații ca și cum ar fi fost condamnați de la început și că judecătorul J avea o atitudine arogantă și tiranică în executarea atribuțiilor sale. Judecătorul J a formulat o plângere penală pentru defăimare împotriva reclamanților. În primă instanță, primul reclamant a fost condamnat pentru defăimarea judecătorului J și i s-a aplicat o amendă, fiind obligat să suporte și cheltuielile de judecată. Al doilea reclamant a fost considerat responsabil în solidar pentru amendă și cheltuieli. Instanța a mai ordonat confiscarea tuturor copiilor rămase din numărul respectiv al periodicului și publicarea de extrase din hotărârea judecătorească. Reclamanții s-au plâns de încălcări ale dreptului lor la libertatea de exprimare.

Decizie:

A existat o interferență cu exercițiul dreptului reclamanților la libertatea de exprimare, care a fost prevăzută de lege și a urmărit un scop legitim, acela al protecției reputației altora și menținerii autorității puterii judecătorești.

Importanța libertății de exprimare

În aprecierea necesității interferenței, Curtea a reținut rolul pre-eminent al presei într-un stat guvernat de domnia legii. Este de datoria presei să transmită informații și idei despre chestiuni politice sau probleme de interes public. Aceasta include chestiuni privitoare la funcționarea sistemului judecătorec. Dreptul privește și informații și idei care șochează sau ofensează, iar libertatea presei acoperă și posibile exagerări și chiar provocări. Curtea a afirmat:

Presa reprezintă unul dintre mijloacele prin care politicienii și opinia publică pot verifica dacă judecătorii își exercită importantele responsabilități într-o manieră conformă cu scopul care constituie baza atribuției încredințate lor. Trebuie totuși acordată importanță și rolului special pe care puterea judecătorească îl are în societate. Ca garant al justiției (...) trebuie să se bucure de încredere pentru ca să își îndeplinească sarcinile cu succes. În consecință se poate dovedi necesar ca această încredere să fie protejată împotriva atacurilor distructive nefondate, mai ales având în vedere faptul că judecătorii care au fost criticați se află sub obligația de confidențialitate care îi împiedică să riposteze.

Defăimare

Categorisirea unora dintre pasajele incriminate ca judecăți de valoare sau acuzații factuale este parte a marjei de apreciere de care se bucură statele. Unele dintre acuzații erau foarte grave. Autorul a insinuat că judecătorii acuzați au încălcat legea sau, cel puțin, obligațiile profesionale. În consecință a prejudiciat reputația lor și a afectat încrederea în puterea judecătorească în întregime. Instanța internă a considerat că probele dovedesc că hotărârile interne relevante nu au fost îndreptate împotriva dreptului reclamantului la libertatea de exprimare contra sistemului judiciar; mai degrabă întinderea excesivă a acuzațiilor din articole, făcute în lipsa unor dovezi suficiente, generau un prejudiciu nejustificat. Cercetările întreprinse de primul reclamant nu apar ca adecvate pentru a substanția asemenea acuzații grave; acesta nici măcar nu a participat la vreo ședință de judecată a judecătorului J. Mai mult, nu a

²⁷ Hotărârea din 26 aprilie 1995, cererea nr. 15974/90 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

oferit judecătorului posibilitatea de a comenta acuzațiile pe care i le-a adus. Interferența incriminată nu a fost disproporționată față de scopul legitim urmărit.

Rajagopal și alții contra statul Tamil Nadu²⁸

Subiect: viață privată, defăimare
Probleme: apărările în cazuri de defăimare, persoane publice
Sanctiune: ordin de interdicție

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat; în unanimitate

Jurisdicție: India (Curtea Supremă)

Rezumat:

Inspectorul General al Penitenciarelor a încercat, pe baza legislației privind dreptul la viață privată și defăimarea, să prevină publicarea autobiografiei unui deținut care acuza anumiți ofițeri superiori din penitenciare de implicarea în infracțiuni.

Situația de fapt:

Un deținut condamnat pentru omor a scris o autobiografie care descria relația sa cu mai mulți ofițeri superiori, dintre care mai mulți erau complicii săi. El i-a dat autobiografia soției sale, cu știința autorităților, iar aceasta a dat-o revistei petentului. Deținutul i-a cerut petentului să publice autobiografia. Primele trei părți fuseseră deja publicate când Inspectorul General al Penitenciarelor i-a scris petentului, susținând că autobiografia era falsă, că publicarea încălca regulamentul penitenciarelor și amenințând cu proceduri judiciare dacă publicarea continua. Temându-se de represalii din partea poliției, având în vedere că deținutul descria legăturile sale cu mai mulți înalți ofițeri, petenții au cerut o hotărâre din partea instanței de recunoaștere a dreptului de a publica autobiografia. Deoarece nici deținutul, nici soția sa și nici avocatul său nu erau semnatar ai petiției, Curtea Supremă a pornit de la prezumția că deținutul nu și-a scris autobiografia și nici nu i-a autorizat pe petenți să o publice în revista lor.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Instanța a apreciat că, în principiu, dreptul la libertatea de exprimare este suspus unor restricții rezonabile, prevăzute de lege, inclusiv restricții pentru protejarea dreptului la viață privată. Totuși, a subliniat că, în practică, este necesar ca restricțiile asupra dreptului la libertatea de exprimare să nu depășească limitele impuse de viața democratică, stabilită de Constituție. Trebuie să se aibă în vedere faptul că presa joacă un rol important într-o societate democratică:

Sistemul nostru de guvernare impune, între altele (...) o atenție constantă asupra exercitării puterii guvernamentale din partea presei și media. Este ceva esențial pentru o bună guvernare.

Ordinul de interdicție

După analizarea unei largi palete de drept comparat, instanța a decis că statul sau reprezentanții săi nu au nici un drept legal de a impune interzicerea publicării unui material defăimător la adresa statului sau oficialilor săi. Citând din jurisprudența Curții Supreme a Statelor Unite în cazul *Pentagon Papers*, instanța a afirmat:

Orice sistem de interdicții asupra libertății de exprimare se prezintă în fața acestei instanțe ca purtător al unei prezumții a lipsei de (...) validitate. În aceste cazuri, guvernul poartă sarcina demonstrării necesității unei asemenea restricții.

În consecință, instanța a decis că nu se poate impune împotriva petenților niciun fel de interdicție a publicării sau altă restricție anterioară publicării; orice material defăimător ar trebui contestat după publicare.

În continuare, instanța a rezumat anumite principii generale aplicabile în cazul de față:

(1) Dreptul la viață privată este conținut implicit de dreptul la viață și libertate garantat cetățenilor acestei țări de articolul 21. Este „dreptul de a fi lăsat în pace”. Un cetățean are dreptul să-și asigure protecția propriei vieți private, a familiei sale, a căsătoriei, a procreării,

²⁸ Hotărârea (1995) 3 LRC 565; AIR 1995 SC 264 (Curtea Supremă a Indiei)

a maternității, a unei sarcini și a educației, printre altele. Nimeni nu poate publica nimic privitor la domeniile de mai sus fără consimțământul persoanei – indiferent dacă este adevărat sau nu, ori este vorba de laude sau critici. În caz contrar, este încălcat dreptul la viață privată a persoanei în cauză, iar cel care a publicat materialul poate fi tras la răspundere într-o acțiune în pretenții. Această poziție este diferită dacă o persoană se implică voluntar într-o controversă sau dacă generează în mod voluntar o controversă.

(2) Regula de mai sus este supusă excepției potrivit căreia orice articol privitor la aspectele menționate anterior devine mai presus de orice obiecție, dacă se bazează pe documente oficiale, inclusiv ale instanțelor. Aceasta deoarece, odată ce o problemă devine o chestiune menționată în documente publice, dreptul la viață privată nu mai subzistă și devine un subiect legitim de comentarii din partea presei, printre alții. Totuși, suntem de părere că, în interesul decenței (...) trebuie să existe o excepție de la această regulă; de exemplu, o femeie care a fost victimă a unui abuz sexual, a unei răpiri sau a unei alte infracțiuni similare nu trebuie suspendată în continuare la umilință iar incidentul nu trebuie publicat de media.

(3) Mai există o altă excepție de la regula de la punctul (1) de mai sus – de fapt, aceasta nu este o excepție, ci o regulă independentă. În cazul funcționarilor publici, este evident că dreptul la viață privată sau remediul acțiunii în pretenții nu este disponibil în legătură cu faptele și comportamentul lor relevante pentru exercitarea atribuțiilor oficiale. Aceasta se aplică și când publicarea se bazează pe fapte și afirmații nereale, mai puțin dacă funcționarul demonstrează că publicarea a fost făcută (de către pârât) din neglijență față de adevăr. În astfel de cazuri, este suficient pentru pârât (membru al presei) să demonstreze că a acționat după o verificare rezonabilă a faptelor; nu este necesar să demonstreze că ceea ce a scris este adevărat. Bineînțeles, dacă materialul este dovedit ca fals și generat de rea intenție sau animozități personale, pârâtul nu ar dispune de nicio apărare și ar fi răspunzător pentru daune. Este la fel de evident că în chestiuni care nu au legătură cu exercitarea atribuțiilor sale, funcționarul se bucură de aceeași protecție ca orice alt cetățean, potrivit punctelor (1) și (2) de mai sus. Nu mai trebuie menționat că puterea judecătorească, protejată de dreptul de a condamna pentru sfidarea instanței, și membrii Parlamentului, protejați de imunitatea prevăzută de Constituția Indiei, reprezintă excepții de la regulă.

(4) În ceea ce privește guvernul, autoritățile locale și alte organisme și instituții care exercită puteri guvernamentale, acestea nu pot iniția un proces pentru daune pentru defăimarea lor.(...)

(6) Nu există nicio lege care să atribuie statului sau reprezentanților săi puterea de a interzice sau de a impune o restricție anterioară asupra presei.

Pentru aceste motive, instanța a decis că petenții aveau dreptul de a publica biografia în măsura în care era înregistrată în documente oficiale, chiar și fără consimțământ sau aprobare. Totuși, dacă petenții au depășit ceea ce era consemnat în documente publice și au publicat întreaga poveste, ei ar putea să încălce dreptul la viață privată a deținutului și ar fi răspunzători pentru consecințe, potrivit legii. Similar, statul sau reprezentanții săi nu puteau preveni sau împiedica publicarea; orice remediu pentru funcționarii/persoanele publice afectate trebuie să existe după publicare, dacă este cazul.

Tammer contra Estoniei²⁹

Subiect: defăimare
Probleme: infracțiunea de defăimare
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Estonia

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat pentru că a insultat-o pe soția unui fost prim-ministru.

Situația de fapt:

Reclamantul, un jurnalist, a fost condamnat și amendat cu 220 de coroane (echivalentul a de zece ori venitul zilnic) de instanțele estoniene pentru că a insultat-o pe V.L., soția unui fost prim-ministru. V.L. a fost mai întâi asistenta prim-ministrului, după care a făcut un copil cu acesta, cât timp el era căsătorit încă cu prima soție; copilul era crescut de părinții ei. După aceasta, prim-ministrul și-a părăsit familia și s-a căsătorit cu V.L. Un alt jurnalist (U.R.) a ajutat-o pe V.L. să își scrie memoriile. A existat o dispută asupra drepturilor de autor, iar U.R. a publicat propria versiune a celor pe care i le-a spus V.L. Reclamantul l-a intervievat pe U.R. cu privire la ceea ce publicase, iar interviul conținea o întrebare a jurnalistului în care acesta a folosit două cuvinte insultătoare în limba estoniană care înseamnă „o persoană care destramă căsnicia alteia” și „o mamă nepotrivită și neglijentă care și-a părăsit copilul”. Reclamantul a susținut că nu putea folosi alte cuvinte din cauza numărului de cuvinte necesare pentru a exprima același conținut. Instanța internă a respins acest argument și reclamantul a fost condamnat și amendat. În fața Curții Europene a Drepturilor Omului reclamantul a susținut că nu a avut intenția să o insulte pe V.L.; intenția sa a fost să îl provoace pe U.R. să răspundă. A mai argumentat că prin publicarea memoriilor, V.L. a renunțat la o parte din dreptul său la viață privată, care privește chestiunile conținute în acestea.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Statul are obligația să protejeze toate formele de exprimare:

[Dreptul la libertatea de exprimare] este aplicabil nu numai „informațiilor” sau „ideilor” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există „societate democratică”.

Deși dreptul la libertatea de exprimare poate fi în mod excepțional restricționat, în condițiile prevăzute de articolul 10 paragraful 2, asemenea excepții trebuie interpretate strict, iar necesitatea aplicării lor trebuie stabilită convingător.

Necesitate

Datorită importanței liberei exprimări, Curtea Europeană recurge la o atentă verificare:

Curtea trebuie să analizeze interferența incriminată în lumina întregului caz, inclusiv al conținutului remarcilor pentru care reclamantul a fost acuzat și al contextului în care le-a făcut (...). În acest scop, Curtea trebuie să se convingă asupra faptului că autoritățile naționale au aplicat standarde în conformitate cu principiile stabilite de articolul 10 și, în plus, că s-au bazat pe o apreciere acceptabilă a faptelor relevante.

Curtea reiterează că presa joacă un rol esențial într-o societate democratică. Cu toate că nu trebuie să depășească anumite limite, în special în privința respectării reputației și

²⁹ Hotărârea din 6 februarie 2001, cererea nr. 41205/98 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

drepturilor altora, datorita sa este să transmită – într-o manieră conformă cu îndatoririle și responsabilitățile sale – informații și idei pe teme de interes public (...) Curtea este conștientă de faptul că libertatea presei acoperă și posibile exagerări și chiar provocări. Limitele criticii acceptabile sunt mai restrânse cu privire la o persoană privată decât în raport cu politicienii sau guvernul.

Reclamantul și-ar fi putut formula criticile la adresa acțiunilor lui V.L. fără să recurgă la asemenea expresii insultătoare. Mai mult, deși V.L. a continuat să fie implicată într-un partid politic, folosirea cuvintelor cu privire la viața sa privată nu a servit nici unui interes public; V.L. demisionase din poziția guvernamentală cu ceva timp înainte. Instanțele estoniene au luat în considerare importanța libertății de exprimare, dar în mod egal au luat în considerare și reputația și drepturile altora. Având în vedere că statele au o marjă de apreciere în acest domeniu, instanțele interne aveau dreptul să interfereze cu dreptul reclamantului la libertatea de exprimare. Condamnarea și sancțiunea nu au fost disproporționate față de scopul urmărit. Dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat.

Thoma contra Luxemburgului³⁰

Subiect: defăimare
Probleme: defăimare în materie civilă
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Luxemburg

Rezumat:

Reclamantul, un jurnalist de radio, a fost tras la răspundere pentru defăimare pentru că a repetat, în timpul unei transmisiuni, acuzațiile dintr-un articol de ziar că funcționarii forestieri erau corupți.

Situația de fapt:

Reclamantul a ridicat chestiunea reîmpăduririlor de după furtunile din Luxemburg din 1990. Într-una din transmisiunile sale, a citat dintr-un articol de ziar în care se susținea că dintre toți cei 80 de funcționari forestieri din Luxemburg, numai unul nu era corupt. În consecință, 63 de oficiali ai Comisiei Forestiere au inițiat procese de defăimare împotriva sa. Reclamantul a fost obligat să plătească un franc fiecărui reclamant, precum și cheltuieli de judecată, pe motiv că, deoarece nu a reușit să se delimiteze de afirmațiile citate, le-a validat. În consecință, a manipulat publicul să creadă, în lipsa oricărei probe sau calificări a remarcilor, că toți oficialii Comisiei Forestiere, cu excepția unuia, erau coruptibili. În acest fel nu și-a respectat obligația de a informa corect publicul, devenind răspunzător pentru daune potrivit Codului Civil.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Subiect al unor excepții de strictă interpretare, libertatea de exprimare:

... este aplicabilă nu numai „informațiilor” sau „ideilor” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și aceluia care ofensează, șochează sau deranjează. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există „societate democratică”.

Într-o societate democratică, presa joacă un rol esențial:

Cu toate că nu trebuie să depășească anumite limite, în special în privința respectării reputației și drepturilor altora, datoria sa este să transmită – într-o manieră conformă cu îndatoririle și responsabilitățile sale – informații și idei pe teme de interes public (...) Nu numai că are datoria să transmită asemenea informații și idei, dar publicul are dreptul să le primească. În caz contrar, presa nu ar putea să-și joace rolul vital de "câine de pază" (...) Articolul 10 protejează nu numai substanța ideilor sau informațiilor exprimate ci și forma în care sunt transmise.

Libertatea presei acoperă și posibile exagerări și chiar provocări.

Mai mult, funcționarii publici trebuie să se aștepte la un grad mai larg de critică asupra funcțiilor lor decât persoanele private:

Funcționarii publici care acționează în capacitatea lor oficială sunt, ca și politicienii, supuși unor limite mai largi ale criticii acceptabile decât persoanele private. Totuși, nu se poate spune că funcționarii publici se supun conștient verificării publice a fiecărui cuvânt și faptă în aceeași măsură ca politicienii și deci ar trebui tratați în același mod ca aceștia în privința criticii la adresa comportamentului lor.

Necesitate

³⁰ Hotărârea din 29 martie 2001, cererea nr. 38432/97 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului).

Condamnarea reclamantului a constituit o interferență cu dreptul său la libertatea de exprimare, care a fost în concordanță cu legea și a urmărit scopul legitim al protejării drepturilor altora. Rămâne de stabilit dacă interferența a fost și „necesară într-o societate democratică”. Acest test este unul strict:

„Necesitatea” oricărei restricții a libertății de exprimare trebuie să fie stabilită convingător. După cum se cunoaște, în primul rând este rolul autorităților naționale să aprecieze dacă există o „nevoie socială imperioasă” pentru restricție și, în această evaluare, se bucură de o anumită marjă de apreciere. În cazurile privind presa, marja națională de apreciere se subsumează interesului unei societăți democratice de a asigura și menține libertatea presei. Similar, acest interes va atârna greu în balanță pentru a determina, dacă restricția a fost proporțională cu scopul legitim urmărit, așa cum impune paragraful 2 al articolului 10.

Instanța națională a luat în considerare numai faptul că reclamantul a citat dintr-un pasaj scris de un coleg jurnalist și, numai pe această bază, a decis că acesta a preluat acuzația conținută în text, atât timp cât nu s-a delimitat formal de acesta. Astfel, reclamantul a fost pedepsit pentru afirmații susținute de altcineva, ceea ce ridică probleme importante cu privire la libertatea de exprimare:

Pedepsirea unui jurnalist pentru că a colaborat în transmiterea unor afirmații aparținând altei persoane (...) ar afecta grav contribuția presei la dezbateră de chestiuni de interes public și nu ar trebui să fie adoptată decât dacă există motive deosebit de serioase în acest sens.

Cerința ca jurnaliștii să se delimiteze sistematic și constant de conținutul unor citate care ar putea insulta sau provoca pe alții ori ar afecta reputația altora nu este reconciliabilă cu rolul presei de a oferi informații despre evenimentele, opiniile și ideile curente.

În orice caz, s-a demonstrat că reclamantul a demonstrat prudență, menționând că începe să citeze și precizând autorul și descriind întreg articolul ca fiind „formulat dur”. El a întrebat și o terță persoană, proprietar de pădure, dacă consideră că acuzațiile sunt adevărate. Pentru aceste motive, a existat o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Unabhängige Initiative Informationsvielfalt contra Austriei³¹

Subiect: defăimare
Probleme: defăimare; persoane publice
Test: necesitate
Sanctiune: ordin de interdicție

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); în unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Rezumat:

Aplicantul, editor, a primit ordin de interdicție de a repeta afirmații care conțineau ‘agitație rasistă’, publicate cu referire la Partidul Austriac al Libertății (PAL).

Situația de fapt:

Reclamantul era editorul unui periodic în care a fost publicată o broșură critică la adresa „agitației rasiste” a Partidului Austriac al Libertății (PAL). Broșura a fost publicată ca răspuns la un sondaj realizat de PAL care privea propuneri de limitare a imigrației. Liderul PAL a solicitat și a obținut un ordin de interdicție, care îl obliga pe reclamant să nu publice afirmații privind „agitația rasistă” a PAL și a membrilor săi. Instanța internă a interpretat afirmațiile privind „agitația rasistă” ca fiind factuale și al căror adevăr trebuie dovedit, și nu ca judecăți de valoare, după cum a susținut reclamantul. Reclamantul a contestat ordinul în fața a două instanțe interne superioare, dar amândouă căile de atac au fost lipsite de succes.

Decizie:

Ordinul de interdicție privind afirmațiile legate de „agitația rasistă” a constituit o interferență cu dreptul la libertatea de exprimare. Interferența a fost „prevăzută de lege” și a urmărit interesul legitim al protejării reputației și drepturilor altora. Rămâne de stabilit dacă interferența a fost „necesară într-o societate democratică”. Curtea a subliniat că fraza „necesar într-o societate democratică” implică existența unei „nevoi sociale imperioase”; în plus impune ca interferența să fie proporțională cu scopul legitim urmărit și ca motivele care o justifică să fie relevante și suficiente.

Curtea a subliniat că:

Sfera restricțiilor privind discursul politic sau a dezbaterilor pe chestiuni de interes public este restrânsă. Limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la un politician în exercitarea rolului său public decât cu privire la persoane private. Spre deosebire de cele din urmă, acesta trebuie să accepte, în mod inevitabil și conștient verificarea strictă a fiecărui cuvânt și faptă, atât din partea jurnaliștilor cât și a publicului larg, și trebuie să dovedească un grad mai mare de toleranță.

Curtea a remarcat că, într-o societate democratică, presa joacă „rolul vital” de „câine de pază” și că acest rol impune presei obligația de a transmite informații și idei importante pentru interesul public. În același timp, publicul are dreptul de a primi asemenea informații și idei. Curtea a subliniat că articolul 10 protejează nu numai substanța ideilor sau informațiilor exprimate ci și forma în care sunt publicate.

În cazul de față, afirmațiile publicate în periodicul reclamantului reprezintă judecăți de valoare și nu fapte. În consecință, reclamantul nu trebuie obligat la proba verității. Afirmația făcea parte dintr-o dezbateră politică, stimulată de inițierea de către PAL a unui sondaj cu privire la politicile de imigrație și nu un „atac personal gratuit” la adresa domnului Haider.

Curtea și-a exprimat îngrijorarea că instanțele interne au impus reclamantului același standard al dovedirii opiniilor ca cel aplicat în procesul penal cu privire la „temeinicia” acuzațiilor penale:

Gradul de precizie în stabilirea temeiniciei unei acuzații penale de către instanța competentă poate fi numai cu greu comparat cu cel care trebuie respectat de către un jurnalist atunci când își exprimă opinia în chestiuni de interes public, în special atunci când opinia este

³¹ Hotărârea din 26 februarie 2002, cererea nr. 28525/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

exprimată ca judecată de valoare(...) Reclamantul a publicat ceea ce poate fi considerat un comentariu acceptabil pe o chestiune de interes public, adică o judecată de valoare (...).

În consecință, motivele pe care s-a bazat interferența au fost insuficiente și interdicția a fost disproporționată față de scopul urmărit.

X contra Y³²

Subiect: defăimare
Probleme: apărarea în cazuri de defăimare; persoane publice
Test: scop legitim

Decizie: pârâțul nu a fost vinovat de defăimarea unui agent al autorităților publice

Jurisdicție: Curtea de Casație, Secția unită (Franța)

Rezumat:

În contextul unei campanii politice, pârâții au urmărit un scop legitim și au acționat cu bună-credință prin supunerea atenției publice a unui fapt privind un alt candidat politic.

Situația de fapt:

Ambele părți erau politicieni. Pârâțul a făcut niște remarci la adresa apelantului în timpul unui program politic la televiziune, în contextul apropiatelor alegeri locale și naționale, afirmând că apelantul a torturat oameni în timpul războiului din Algeria. Și-a bazat afirmația pe mai multe articole de ziar, în care apelantul recunoscuse că îi fusese ordonat să tortureze oameni în timp ce era în armată. Apelantul l-a dat în judecată pe pârât atât în civil cât și în penal. Ambele proceduri s-au desfășurat în paralel, cu numeroase apeluri și retrimiteri.

Decizie:

Curtea a subliniat echilibrul care trebuie realizat între protecția reputației unui politician și libertatea de exprimare:

Protecția reputației unui politician trebuie reconciliată cu discutarea liberă a capacității de a-și exercita funcția pentru care se prezintă la alegeri.

Aplicând acest principiu la situația de fapt din acest caz, Curtea a decis că pârâțul a urmărit un scop legitim și prin aceasta și-a demonstrat buna-credință:

[Pârâțul], acționând în contextul unei campanii electorale, a urmărit un scop legitim prin supunerea acestei informații atenției publice.

Totuși, Curtea a analizat limita până la care o asemenea faptă poate fi considerată ca demonstrând buna-credință:

Intenția de a informa [electoratul] în privința comportamentului unui candidat este un fapt care demonstrează buna-credință, dacă imputațiile sunt exprimate în contextul unei dezbateri politice care privește activitățile publice ale acelei persoane și în lipsa oricărui atac la adresa vieții sale private și cu condiția ca informația să nu fi fost prezentată greșit.

În cazul de față, Curtea a decis că pârâțul nu poate fi considerat vinovat de defăimare la adresa unui agent al autorităților publice.

³² Hotărârea din 24 noiembrie 2000, (Curtea de Casație, Secția unită)

Capitolul II: DISCURSUL CARE INCITĂ LA URĂ

Brandenburg contra Ohio³³

Subiect: restricții privind conținutul, ordine publică
Probleme: discursul care incită la ură³⁴
Test: importanța libertății de exprimare
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (Primul Amendament al Constituției Statelor Unite); în unanimitate

Jurisdicție: Statele Unite (Curtea Supremă)

Rezumat:

Apelanții au fost condamnați pentru că au militat pentru reformă politică.

Situația de fapt:

Apelantul, un leader al Ku Klux Klanului, a fost condamnat pe baza unei legi a „militantismului infracțional” care interzicea „propaganda (...) în favoarea (...) infracțiunilor, sabotajului, violenței sau metodelor ilegale ale terorismului ca mijloace pentru realizarea reformei economice sau politice” și „asocierea voluntară cu o comunitate, grup sau grupare de persoane formate în scopul educării sau propagandei în favoarea doctrinelor militantismului infracțional”. Apelantul a invitat telefonic un post de televiziune la o întâlnire a Ku Klux Klanului. Cu cooperarea organizatorilor, un reporter și un cameraman au participat la întâlnire și au filmat evenimentele. Filmarea a fost ulterior parțial transmisă de postul de televiziune. Unul dintre reportaje arăta 12 persoane mascate, dintre care unele purtând arme, adunate în jurul unei cruci mari din lemn, pe care au incendiat-o. Nu au existat alți participanți în afară de organizatori și echipa de televiziune. Cea mai mare parte dintre cuvintele spuse în timpul scenei erau neinteligibile, dar fraze disparate înjositoare la adresa negrilor și, într-un rând, a evreilor puteau fi înțelese. Într-un discurs se anunța un marș. Al doilea reportaj arăta șase persoane mascate, dintre care una a fost identificată mai târziu ca fiind apelantul, repetând un discurs similar celui din primul reportaj. Cu toate că unele dintre persoane aveau arme, vorbitorul nu era înarmat. Acuzarea s-a bazat pe reportaje și pe mărturii indentificându-l pe apelant ca fiind persoana care a discutat cu reporterul și care a vorbit în timpul mitingului. Probele materiale includeau mai multe obiecte care apăreau în film, inclusiv un pistol, o pușcă, o carabină, muniție, o Biblie și o mască roșie purtată de vorbitorul din cele două reportaje. Nici actul de acuzare și nici instrucțiunile judecătorului nu detaliau definiția legală a infracțiunii în discuție ca simplă propagandă nediferențiată de incitarea la acțiuni ilegale iminente. Apelantul a contestat constituționalitatea legii, dar instanța de apel a menținut condamnarea fără opinii separate. Curtea Supremă a statului a respins apelul, apreciind că nu ridică o problemă de fond de constituționalitate.

Decizie:

Curtea Supremă a apreciat că legi similare ca cea din cazul de față au fost declarate constituționale, inclusiv pe motiv că „propaganda” prin mijloace violente destinată să producă schimbări politice și economice implică un asemenea pericol la adresa securității statului încât statul o poate scoate în afara legii. Totuși, decizii ulterioare au criticat această interpretare, dezvoltând principiul conform căruia:

Garanțiile constituționale ale libertății de exprimare și libertății presei nu permit statului să interzică sau să scoată în afara legii propaganda pentru folosirea forței sau în favoarea încălcării legii, mai puțin în cazurile în care asemenea propagandă are ca scop incitarea la sau producerea iminentă de acte ilegale și este probabil să incite sau să producă asemenea acțiuni.

Curtea a amintit în continuare:

Simpla învățătură abstractă (...) privind corectitudinea morală sau chiar necesitatea morală de a recurge la forță sau violență nu este același lucru cu pregătirea unui grup pentru acțiuni violente și cu înarmarea sa pentru asemenea acțiuni.

³³ Hotărârea 395 US 444 (1969) (Curtea Supremă a Statelor Unite)

³⁴ “hate speech” în textul în limba engleză.

Curtea a considerat că o lege care nu prevede distincția de mai sus interferează cu dreptul la libertatea de exprimare:

Aplicând acest principiu la cazul de față, Curtea Supremă a decis că legea incriminată nu poate fi menținută. Aceasta pedepsea simpla propagandă și interzicea, sub sancțiunea unei pedepse penale, asocierea cu alte persoane pentru simpla propagandă a tipului descris de acțiune. În consecință, a modificat deciziile anterioare și a casat condamnarea.

Citron v. Zündel³⁵

Subiect: Internet, restricții privind conținutul
Probleme: discursul care incită la ură

Decizie: nu a existat o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare; în unanimitate

Jurisdicție: Canada (Tribunalul Canadian al Drepturilor Omului)

Rezumat:

Pârâțul a publicat pe pagina sa de Internet materiale care promovau discursul care incită la ură.

Situația de fapt:

Împotriva pârâtului s-a formulat o plângere ce avea ca obiect faptul că acesta posta mesaje pe Internet care erau de natură să expună o persoană sau mai multe la ură sau dispreț, deoarece respectivele persoane erau identificabile prin referiri discriminatorii interzise de lege. În special, plângerea se referea la faptul că Ernst Zündel a publicat o pagină de Internet pe care, în mod repetat, au fost postate pamflete și publicații de natură să expună persoane de religie și etnie iudaică la ură și dispreț. Au fost date ca exemplu publicațiile „Au murit într-adevăr 6 milioane?”, „66 de întrebări și răspunsuri despre Holocaust” și „Telenovela evreiască”. S-a susținut că prin publicarea materialelor pe site, pârâțul a cauzat o repetată răspândire a unor mesaje care promovează ura, prin intermediul Internetului.

Decizie:

Tribunalul a apreciat ca indisputabil faptul că pârâțul controla pagina de Internet în discuție și că pe aceasta se găseau numeroase materiale „care pot să expună persoane la ură sau dispreț” (în continuare „discursul care incită la ură”). Tribunalul a specificat că materialele sunt calificabile ca „*generatoare de sentimente neobișnuit de puternice și profunde de detestare, defăimare și înjosire*”.

Tribunalul a considerat că exista o temă recurentă a punerii la îndoială a „adevărului” privind dimensiunile persecutării evreilor de către Germania nazistă în timpul celui de-al doilea război mondial, a contestării numărului celor care au murit, a motivelor și modului în care au murit și a seriozității depozițiilor martorilor, supraviețuitorilor, ale celor implicați care au recunoscut faptele și ale celor care au pierit. O altă temă a privit afirmația conform căreia adevărul trebuie dezvăluit, însă cei care beneficiază de opinia generală privind Holocaustul împiedică acest lucru. Astfel, existau referiri repetate la beneficiile pe care poporul evreu și Israelul l-au realizat din promovarea continuă a „poveștii Holocaustului”. Evreii erau catalogați drept mincinoși, escroci, gangsteri și speculanți, deținând o foarte mare putere și control, toate folosite pentru avantajul propriu în dezavantajul celorlalți. Ei erau descriși drept criminali și paraziți, acționând la nivel global pentru a-și crește puterea și averea. În materialul de pe site, poporul evreu era incorect atacat din cauza religiei și culturii sale. În consecință, tribunalul a decis că materialele în discuție erau de natură să expună o persoană sau un grup de persoane la ură sau dispreț numai din cauza faptului că erau identificați prin aflierea și descendența lor religioasă, precum și din cauza unui motiv de discriminare interzis de lege.

Tribunalul a continuat prin a aprecia dacă interzicerea unui asemenea discurs care incită la ură este compatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare. În primul rând a afirmat că „*protecția constituțională a libertății de exprimare este un element fundamental al unei societăți democratice. Într-o democrație, discursul politic nu poate fi supus unui control decât în circumstanțele în care nu urmărește valorile democratice esențiale*”.

Nu a fost contestat faptul că interzicerea discursului care incită la ură reprezintă o interferență cu dreptul la libertatea de exprimare. O asemenea interferență este justificată numai dacă este necesară într-o societate liberă și democratică. Tribunalul nu a fost de acord cu afirmația pârâtului potrivit căreia cazurile anterioare judecate de Curte au avut în vedere numai comunicarea discursului care incită la ură prin mesaje telefonice, iar Internet-ul reprezintă o situație diferită:

³⁵ Hotărârea din 18 ianuarie 2002, TD 1/02 (Tribunalul Canadian al Drepturilor Omului)

Schimbările de tehnologie care modifică și extind modalitățile de comunicare telefonică nu pot diminua importanța scopului (...) de a preveni răspândirea mesajelor de ură și dispreț împotriva unor grupuri identificabile, care subminează demnitatea și prețuirea de sine a acelor persoane. Internet-ul, ca tehnologie, e capabil să furnizeze și să transmită (...) un discurs care incită la ură.

Ca societate, dezacordul nostru în privința mesajelor care promovează ura nu depinde în mod restrâns numai de faptul că acestea sunt înregistrate sau nu pe un robot telefonic (...) Dacă telefonul este în mod ideal potrivit pentru transmiterea efectivă a unor convingeri ce aduc prejudicii ca parte a unei campanii care să schimbe convingerile și atitudinile publice, cu atât mai potrivit este Internetul pentru a transmite eficient astfel de convingeri dăunătoare. Nu găsim niciun motiv pentru a face o distincție bazată pe situația de fapt a acestui caz care ne-ar permite, într-o societate liberă și democratică, să renunțăm la angajamentul de a proteja grupurile minoritare împotriva intoleranței și suferinței psihice cauzate de discursul care incită la ură.

În ceea ce privește „efectul inhibitor” asupra libertății de exprimare pe care pârâtul l-a invocat drept rezultat al interdicției, tribunalul a considerat că martorii au depus mărturie în sensul că sunt supuși condamnării publice a opiniilor lor. Tribunalul a luat notă că aceasta nu reprezintă un „efect inhibitor”, deoarece nu există printre martori teama că ar putea fi expuși la plângeri privind drepturile omului. Martorii, care își mențin convingerile, și-au păstrat libertatea de a exprima aceste convingeri și au continuat să o facă. În consecință, interdicția nu este incompatibilă cu dreptul la libertatea de exprimare.

În continuare, tribunalul a luat în discuție compensația ce ar trebui aplicată, având în vedere mai ales trăsăturile specifice Internetului. În special, tribunalul a menționat capacitatea site-urilor de a fi reproduse la alte adrese de Internet. Astfel, dacă un site este închis, multe altele vor continua să existe. Tribunalul a afirmat că, deși este conștient de limitele atribuțiilor compensatorii pe care le are în acest caz, totuși are responsabilitatea de a se pronunța asupra plângerii și de a emite o decizie. Ar fi nepotrivit ca tribunalul să fie influențat în acest caz de ceea ce ar putea face alții odată ce ordinul a fost emis. În orice caz, tribunalul a considerat că decizia sa ar servi mai multor scopuri; există o importantă valoare simbolică a denunțării publice a acțiunilor care fac obiectul plângerii, precum și un potențial beneficiu educativ și preventiv care poate fi atins printr-o discuție publică asupra principiilor enunțate în această decizie judecătorească sau în oricare alta.

Faurisson contra Franței³⁶

Subiect: restricții privind conținutul
Probleme: discursul care incită la ură
Test: scop legitim
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); unanimitate (un membru, supraviețuitor al Holocaustului, s-a abținut)

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului ONU: Franța

Rezumat:

Autorul a fost condamnat pentru infracțiunea de negare a Holocaustului, deoarece a susținut că în lagărele de exterminare naziste nu au existat camere de gazare.

Situația de fapt:

Autorul era profesor universitar. El a susținut că în lagărele de exterminare naziste nu au existat camere de gazare. A fost condamnat pe baza unei legi care incrimina contestarea existenței categoriilor de crime împotriva umanității definite de Carta de la Londra din 1945³⁷ (acelea considerate în general ca reprezentând „Holocaustul”).

Decizie:

Orice restricție asupra dreptului la libertatea de exprimare trebuie să întrunească cumulativ următoarele condiții: să fie prevăzută de lege; să urmărească unul dintre scopurile prevăzute de articolul 19 alineatul 3, literele a și b și să fie necesară pentru atingerea unui scop legitim.

Scop legitim

Restricția asupra dreptului autorului la libertatea de exprimare a fost prevăzută de lege și condamnarea sa a fost bazată pe protecția drepturilor altora. Comitetul a afirmat că noțiunea de „alții”, în acest context include:

Interesele altor persoane ori cele ale comunității în întregime (sublinierea Comitetului).

Discursul care incită la ură

Afirmațiile autorului erau de natură să genereze sau să întărească sentimentele antisemite și, în consecință, restricția urmărea respectarea dreptului comunității evreiești de a trăi fără teama antisemitismului. Restricția a fost, în consecință, permisă de articolul 19 alineatul 3. Restricția a fost și necesară pentru lupta împotriva rasismului, negarea Holocaustului fiind unul dintre principalele vehicule contemporane ale antisemitismului.

³⁶ Decizia din 8 noiembrie 1986, comunicarea nr. 550/1993 (Comitetul Drepturilor Omului al ONU)

³⁷ Carta de la Londra a Tribunalului Militar Internațional (sau Carta Nuremberg), adoptată la 8 august 1945, stabilea legea și procedurile pentru procesele de la Nuremberg și definea crimele deduse judecății (crime de război, crime împotriva păcii și crime împotriva umanității).

J.R.T. and the W.G. Party contra Canadei³⁸

Subiect: restricții privind conținutul
Probleme: discursul care incită la ură

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); unanimitate

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului ONU: Canada

Rezumat:

Diseminarea de mesaje antisemite prin mesaje telefonice înregistrate a fost interzisă.

Situația de fapt:

Autorii au încercat să atragă membrii în partidul lor politic prin mesaje telefonice care atenționau asupra pericolelor “evreismului internațional”. Oricine putea asculta mesajele dacă forma un anumit număr de telefon. Statul a limitat serviciul telefonic prin aplicarea prevederilor Legii drepturilor omului.

Decizie:

Partidul W.G. era o asociație, nu o persoană fizică, și în consecință nu se putea plânge Comitetului. Cererea a fost inadmisibilă în ceea ce privește partidul WG.

Discursul care incită la ură

În ceea ce îl privește pe J.R.T., Comitetul a decis că opiniile pe care a încercat să le comunice echivalau cu discursul care incită la ură de rasă sau religioasă, pe care statul avea obligația să îl interzică potrivit articolului 20 paragraful 2. În consecință, cererea este incompatibilă cu **Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice** și inadmisibilă.

³⁸ Decizia din 6 aprilie 1983, comunicarea nr. 104/1981 (Comitetul Drepturilor Omului al ONU)

Kühnen contra Republicii Federale Germania³⁹

Subiect: restricții asupra conținutului

Probleme: discursul care incită la ură

Sanctiune: pedeapsa cu închisoarea

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare nu a fost încălcat (cerere vădit nefondată); în unanimitate

Jurisdicție: Comisia Europeană a Drepturilor Omului: Germania

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat pentru promovarea ideologiilor naziste.

Situația de fapt:

Reclamantul, jurnalist, era liderul unei organizații care încerca să reinstaureze partidul nazist, interzis în Germania. A fost dovedit că făcea propagandă luptei pentru o Germanie Mare, independentă, socialistă și a publicat pamflete care susțineau o Germanie „pură rasial”. El a afirmat public că grupul său ar lupta împotriva și ar elimina orice oponenți la ideologia promovată. A fost trimis în judecată și condamnat pentru diseminarea propagandei împotriva ordinii democratice, libertății și noțiunii de bună înțelegere între oameni. A fost condamnat la 3 ani și 4 luni închisoare.

Decizie:

Condamnarea reclamantului a reprezentat o interferență cu dreptul său la libertatea de exprimare, care a fost prevăzută de lege și a urmărit scopul legitim al protejării securității naționale, ordinii publice și drepturilor altora. Rămâne de stabilit dacă interferența a fost necesară într-o societate democratică pentru urmărirea unui scop legitim.

De la început, Comisia a reamintit că:

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice.

Comisia a apreciat că reclamantul făcea propagandă pentru reinstaurarea partidului nazist și prin aceasta a violenței și ilegalităților care au existat în Germania între 1933 și 1945. Comisia a mai apreciat că publicațiile conțineau elemente clare de discriminare rasială și religioasă și puteau reînvia sentimentele antisemite. Comisia a apreciat în continuare că, potrivit normelor internaționale ale drepturilor omului, există o interdicție privind folosirea oricărui drept în scopul distrugerii drepturilor altor persoane. În cazul de față, aceasta însemna că dreptul la libertatea de exprimare nu poate fi invocat pentru a justifica negarea drepturilor altora într-o manieră care nu este necesară într-o societate democratică pentru urmărirea unui scop legitim. Considerând că reclamantul căuta în esență să folosească dreptul la libertatea de exprimare ca bază pentru activități care, dacă sunt acceptate, ar contribui la distrugerea drepturilor omului, Comisia a decis că sancționarea sa nu a reprezentat o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

³⁹ Decizia din 12 mai 1988, cererea nr. 12194/86 (Comisia Europeană a Drepturilor Omului)

Lehideux și Isorni contra Franței⁴⁰

Subiect: restricții asupra conținutului

Test: necesitate

Sanctiune: condamnare penală

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); 15 voturi la 6

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Franța

Rezumat:

Reclamanții au fost condamnați pentru apărarea în public a infracțiunilor de colaborare cu inamicul, printr-un material care promova realizările mareșalului Petain.

Situația de fapt:

Primul reclamant era președintele Asociației pentru Apărarea Memoriei Mareșalului Petain. Al doilea reclamant era un avocat care l-a apărat pe mareșalul Petain în procesul său pentru colaborare cu Germania în timpul celui de-al doilea război mondial. Al doilea reclamant a scris un text care a fost publicat într-un ziar național, solicitând poporului francez să recunoască realizările mareșalului Petain în perioada de după armistițiul cu Germania. Asociația Națională a Foștilor Membri ai Rezistenței au formulat o plângere penală împotriva reclamanților, iar aceștia au fost condamnați pentru infracțiunea de apărare în public a infracțiunii de colaborare cu inamicul.

Decizie:

Condamnarea reclamanților a reprezentat o interferență cu dreptul lor la libertatea de exprimare; a fost prevăzută de lege, a urmărit scopuri legitime și anume protecția drepturilor și a obligațiilor altora și prevenirea dezordinii și infracțiunilor.

Curtea nu a considerat că este dator să se pronunțe asupra problemei care rezulta din faptul că reclamanții au adoptat două metode despre care s-a susținut că au avut ca efect deformarea unor fapte istorice. Cazul nu aparținea categoriei de fapte istorice bine stabilite, cum ar fi Holocaustul, a cărui negare sau revizuire sunt excluse de la protecția articolului 10, în baza articolului 17.

Necesitatea interferenței presupune existența unei nevoi sociale imperioase. Interferența trebuie examinată în lumina întregii situații de fapt a cazului, inclusiv a contextului în care remarcile incriminate au fost făcute, analizându-se dacă interferența a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate au fost relevante și suficiente.

Restricții asupra conținutului

Dreptul la libertatea de exprimare acoperă idei și informații care șochează, ofensează sau deranjează. Justificarea unei politici pro-naziste nu se poate bucura de protecția oferită de articolul 10. Totuși, reclamanții s-au disociat explicit de atrocitățile naziste, exprimându-și dezaprobarea față de acestea. Ei nu laudau atât o politică, ci o persoană. Faptul că reclamanții nu au menționat contribuția lui Petain la atrocități, prin deportarea a mii de evrei în lagărele de exterminare trebuie analizat în lumina circumstanțelor cazului.

Necesitate

Trecerea a mai mult de 40 de ani face nepotrivită analizarea unor remarci cu aceeași severitate ca în urmă cu 10 sau 20 de ani. Aceasta face parte din eforturile pe care oricare țară trebuie să le facă pentru a dezbate deschis și fără patimă propria istorie. Materialul publicat incriminat corespundea direct obiectului de activitate al asociației, care era legal constituită și împotriva căreia nu s-a început vreo cercetare penală. Curtea a remarcat gravitatea unei condamnări penale, având în vedere că existau și alte mijloace de intervenție în replică, pe cale civilă. Condamnarea a fost disproporționată față de scopul urmărit.

⁴⁰ Hotărârea din 23 septembrie 1998, cererea nr. 24662/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Living Word Distributors Ltd contra Human Rights Action Group (Wellington)⁴¹

Subiect: restricții asupra conținutului
Probleme: discursul care incită la ură
Sanctiune: interdicție/suspendare/confiscare

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare; în unanimitate

Jurisdicție: Noua Zeelandă (Curtea de Apel)

Rezumat:

Apelanții au contestat interzicerea unor înregistrări video.

Situația de fapt:

Cazul a privit un apel împotriva respingerii unei plângeri contra deciziei Consiliului de Supraveghere a Filmului și Literaturii de a clasifica două înregistrări video ca „inadmisibile”. Înregistrările puneau în discuție aspecte privind homosexualitatea în contextul Statelor Unite și includeau o dezbatere asupra ramificațiilor politice și sociale ale solicitărilor homosexualilor, lesbienele, bisexualilor și transsexualilor de drepturi egale și a dreptului de a nu fi discriminați. Înregistrările susțineau punctul de vedere al opoziției la acordarea de asemenea drepturi, privite ca drepturi speciale. Înregistrarea intitulată “SIDA” pune în discuție ramificațiile sociale și politice ale răspândirii HIV și SIDA, susținând că homosexualitatea este una din cauzele acesteia. Înregistrările au fost inițial clasificate “potrivite pentru audiență matură cu vârsta mai mare de 16 ani”, dar în urma a două apeluri ale părților, fiecare dintre înregistrări a fost reclasificată „inadmisibilă”. Această clasificare are ca efect interzicerea atât a posesiei cât și a vânzării înregistrărilor.

Decizie:

Instanța a apreciat că în esență problema asupra căreia a trebuit să se pronunțe Consiliul Filmului era una limitată și anume dacă o decizie de a declara înregistrările inadmisibile ar duce la o restrângere a libertății de exprimare care nu era justificabilă ca o limită rezonabilă într-o societate liberă și democratică. Consiliul Filmului a apreciat că aceasta era situația deoarece înregistrările denigrău homosexualii, lesbienele, bisexualii și pe alții și încălcau interdicția discriminării din Legea drepturilor omului.

Instanța a apreciat că punctul de pornire în analiza sa este importanța deosebită a dreptului la libertatea de exprimare:

Oricine are dreptul la libertatea de exprimare, inclusiv libertatea de a căuta, primi și comunica informații și opinii de orice fel și în orice formă. Acest drept este la fel de larg precum gândirea și imaginația umană.

Deși legislația privind regimul de clasificare a filmelor permite o anumită cenzură, aceasta nu trebuie să impună nicio restricție nelegitimă asupra dreptului la libertatea de exprimare:

Cenzurarea publicațiilor în orice măsură se manifestă ca o abrogare pro tanto a dreptului la libertatea de exprimare. Motivul unei asemenea abrogări este că alte valori sunt văzute ca fiind mai importante decât libertatea de exprimare. Totuși limitele abrogării pro tanto pe care le implică normele ce reglementează cenzura (...) constituie limitări rezonabile asupra libertății de exprimare doar dacă se poate demonstra că sunt justificate într-o societate democratică.

În cazul de față, instanța a reținut că Consiliul Filmului a interpretat greșit legea prin tratarea cazului ca un conflict de drepturi, între dreptul de a nu fi discriminat și dreptul la libertatea de exprimare. Instanța a apreciat că ar fi trebuit acordată atenția necesară pentru a se determina dacă descrierea chestiunilor de natură sexuală în înregistrări putea fi considerată daunătoare pentru binele public. Aceasta implica cântărirea drepturilor vorbitorului și ale membrilor publicului de a primi informații față de interesul statului de a proteja indivizii de prejudicii provocate de dreptul la libertatea de exprimare. Instanța a apreciat că Consiliul Filmului nu a acordat atenția necesară importanței dreptului la libertatea de exprimare și a retrimis înregistrările la Consiliu pentru revizuire. Instanța a dat instrucțiuni Consiliului

⁴¹ Hotărârea [2000] NZCA 179 (Curtea de Apel)

să ia în considerare libertatea de exprimare și a citat din decizia Camerei Lorzilor în cazul *ex p Simms*, care preciza:

Circulația liberă a informațiilor și ideilor încurajează dezbaterea politică. Este o supapă de siguranță: oamenii sunt mai dispuși să accepte decizii împotriva lor dacă pot, în principiu, să le influențeze; funcționează ca o frână pentru abuzul de putere al funcționarilor; facilitează expunerea greșelilor în guvernarea și administrarea justiției țării (...)

Instanța a fost de acord cu afirmația Curții Europene a Drepturilor Omului în cazul *Handyside*:

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamenetele unei societăți democratice (...). Sub rezerva restricțiilor legitime din paragraful 2 al articolului 10, ea acoperă nu numai „informații” sau „idei” care sunt primite favorabil sau cu indiferență ori considerate inofensive, ci și pe acelea care ofensează, șochează sau deranjează statul sau populația. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și spiritului deschis fără de care nu există „societate democratică”.

În cele din urmă, instanța a subliniat natura periculoasă a interdicțiilor de genul celor impuse de Consiliul Filmului în cazul de față. Citând din literatura de specialitate, a afirmat:

Interzicerea ante factum a publicațiilor este, de obicei, privită ca cel mai sever mod de a restrânge libertatea de exprimare deoarece o exprimare care nu este niciodată publicată nu poate contribui în nici un mod la procesul democratic, la piața ideilor sau la împlinirea personală.

M.A. contra Italiei⁴²

Subiect: diverse
Probleme: discursul care incită la ură
Test: scop legitim
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: cerere inadmisibilă; libertatea de exprimare nu a fost încălcată (articolul 19 din Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice); în unanimitate

Jurisdicție: Comitetul Drepturilor Omului ONU: Italia

Rezumat:

Autorul a fost condamnat potrivit unei legi care interzicea “reorganizarea dizolvatului partid fascist”.

Decizia:

Discursul care incită la ură și scopul legitim

Comitetul a decis că faptele pentru care autorul a fost condamnat au fost scoase de sub protecția **Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice** de articolul 5 (fapte care urmăresc distrugerea drepturilor) și care au fost justificate interzise în concordanță cu restricțiile legitime prevăzute, între altele, de articolul 19.

⁴² Decizia din 10 aprilie 1984, comunicarea nr. 117/1981 (Comitetul Drepturilor Omului al ONU)

Sener contra Turciei⁴³

Subiect: securitatea națională
Probleme: discursul care incită la ură
Sanctiune: interdicție/suspendare/confiscare, pedeapsă cu închisoarea

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); 6 voturi la unul

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamanta a fost condamnată și încarcerată pentru diseminarea de propagandă împotriva indivizibilității statului într-un articol despre „genocid” în Kurdistan.

Situația de fapt:

Reclamanta era proprietara și editorul unei reviste săptămânale. Curtea Securității Statului a ordonat confiscarea celei de-a 23-a ediții a revistei pe motiv că un articol din acel număr conținea propagandă separatistă. Articolul vorbea despre exterminarea unei națiuni, despre genocid și folosea termenul de „Kurdistan”. Reclamanta a fost condamnată pentru infracțiunea de diseminare a propagandei împotriva indivizibilității statului. A fost amendată și condamnată la șase luni de închisoare, pedeapsă suspendată pentru trei ani; pedeapsa suspendată se executa numai dacă reclamanta era din nou condamnată pentru o infracțiune săvârșită cu intenție, în calitatea sa de editor.

Decizie:

Securitatea națională

A existat o interferență cu dreptul reclamantei la libertatea de exprimare, care a fost prevăzută de lege și a urmărit un scop legitim, anume protecția securității naționale și a siguranței publice.

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și una dintre condițiile prioritare pentru progresul societății și împlinirile personale. Sub rezerva restricțiilor din paragraful 2 al articolului 10, ea acoperă informații sau idei care ofensează, șochează sau deranjează. Toate restricțiile trebuie stabilite convingător. „Necesar”, în sensul articolului 10 paragraful 2, implică existența unei nevoi sociale imperioase. Curtea trebuie să stabilească dacă interferența a fost proporțională față de scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de Guvern sunt relevante și suficiente. Autoritățile naționale trebuie să demonstreze că au aplicat standarde conforme cu articolul 10 și că s-au bazat pe o analiză acceptabilă a situației de fapt.

Interferența incriminată trebuie privită în contextul rolului esențial pe care îl joacă presa în asigurarea funcționării corespunzătoare a democrației politice. Este de datoria presei să transmită informații sau idei pe chestiuni politice, inclusiv unele care divizează opiniile, iar publicul are dreptul să le primească.

Sfera restricțiilor din paragraful 2 al articolului 10 privind discursul politic sau dezbaterile pe chestiuni de interes public este restrânsă. Limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la guvern decât cu privire la persoane private sau chiar cu un politician. Acțiunile și omisiunile guvernului trebuie să fie supuse verificării atente din partea opiniei publice. Poziția dominantă pe care o ocupă guvernul impune ca acesta să se abțină de la inițierea de proceduri penale, în special atunci când există alte mijloace pentru a replica unor atacuri nejustificate și criticilor din partea adversarilor săi. Totuși, este la latitudinea autorităților competente ale statului să adopte măsuri, chiar de natură penală, pentru a reacționa la asemenea remarci. Atunci când remarcile incită la violență împotriva unei persoane, a unui funcționar sau a unei părți a populației, autoritățile statului se bucură de o marjă de apreciere mai largă în examinarea necesității unei interferențe cu libertatea de exprimare.

Discursul care incită la ură

Pe acest subiect, Curtea a afirmat:

„Îndatoririle și responsabilitățile” prevăzute de articolul 10 paragraful 2, care însoțesc exercițiul dreptului la libertatea de exprimare de către media, au o relevanță specială în

⁴³ Hotărârea din 18 iulie 2000, cererea nr. 26680/95 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

situații de conflict sau tensiuni. O atenție specială se impune când se analizează publicarea opiniilor reprezentanților unor organizații care recurg la violență împotriva statului, pentru a nu transforma media într-un vehicul pentru diseminarea discursului care incită la ură și pentru promovarea violenței. În același timp, atunci când asemenea opinii nu pot fi încadrate, statele contractante nu pot, prin invocarea protejării securității naționale sau prevenirea infracțiunilor și dezordinii, să restrângă dreptul publicului de a fi informat despre ele amenințând presa cu pedeapsa penală.

Curtea a remarcat că articolul incriminat din revista reclamantei a fost scris de un intelectual care și-a exprimat opinia asupra problemei kurde. Acesta susținea rezolvarea problemei pe căi pașnice, regretând vărsarea de sânge și exprimând dezacordul față de toate tipurile de șovinism, inclusiv formele turcești și kurde. Articolul nu intenționa să glorifice violența sau să incite pe alții la violență. Curtea a mai remarcat că reclamanta nu a fost condamnată pentru incitarea oamenilor la ură armată ci pentru diseminarea propagandei separatiste prin referirea la „Kurdistan”. Autoritățile interne nu au acordat suficientă importanță dreptului publicului de a fi informat asupra unei alte perspective a situației din sud-estul Turciei, indiferent cât de neplăcută ar fi fost acea perspectivă pentru ele.

Pedeapsa cu închisoarea

Fără a desconsidera faptul că executarea sentinței reclamantei a fost suspendată, aceasta a fost expusă riscului unei sancțiuni severe:

Pedeapsa suspendată condiționat a avut efectul de a restricționa munca reclamantei ca editor și de a reduce capacitatea acesteia de a oferi publicului opinii care își au locul într-o dezbateră publică a cărei existență nu poate fi tăgăduită.

Curtea a tras concluzia că sancționarea reclamantei a fost disproporționată față de scopurile urmărite și, în consecință, nu a fost necesară într-o societate democratică.

Surek contra Turciei (nr. 4)⁴⁴

Subiect: securitate națională
Probleme: discursul care incită la ură
Test: importanța libertății de exprimare
Sanctiune: interdicție/suspendare/confiscare

Decizie: dreptul la libertatea de exprimare a fost încălcat (articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); 16 voturi la unul

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat pentru diseminarea propagandei împotriva indivizibilității statului deoarece a publicat un interviu cu o organizație ilegală.

Situația de fapt:

Reclamantul era principalul acționar al unei companii care deținea o revistă săptămânală publicată la Istanbul. În numărul 51 al revistei a fost publicat un articol care analiza posibilele evenimente care puteau avea loc în sud-estul Turciei în timpul sărbătorii kurde de Newroz⁴⁵. Același număr conținea un interviu cu un reprezentant al Frontului Național de Eliberare al Kurdistanului, aripa politică a Partidului Muncitoresc din Kurdistan (PKK); ambele organizații erau ilegale potrivit legii turcești. Toate exemplarele numărului 51 au fost confiscate și reclamantul a fost trimis în judecată și condamnat pentru infracțiunea de diseminare a propagandei împotriva indivizibilității statului. A fost amendat.

Decizie:

Securitatea națională

A existat o interferență din partea unei autorități publice cu dreptul reclamantului la libertatea de exprimare; aceasta a fost prevăzută de lege și a urmărit un scop legitim și anume protecția securității naționale și integrității teritoriale ale statului, precum și prevenirea dezordinii și infracțiunilor.

În privința necesității interferenței, Curtea a subliniat că libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice. Sub rezerva restricțiilor din paragraful 2 al articolului 10, ea acoperă informații sau idei care ofensează, șochează sau deranjează. Toate restricțiile trebuie interpretate strict și necesitatea lor stabilită convingător. „Necesar” în sensul articolului 10 paragraful 2 implică existența unei nevoi sociale imperioase. Curtea trebuie să stabilească dacă interferența a fost proporțională față de scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de Guvern sunt relevante și suficiente. Autoritățile naționale trebuie să demonstreze că au aplicat standarde conforme cu articolul 10 și că s-au bazat pe o analiză acceptabilă a situației de fapt.

Importanța libertății de exprimare

Pe acest subiect, Curtea a afirmat:

Sfera restricțiilor din paragraful 2 al articolului 10 privind discursul politic sau dezbaterile pe chestiuni de interes public este restrânsă. Limitele criticii acceptabile sunt mai largi cu privire la guvern decât cu privire la persoane private sau chiar cu un politician. Într-un sistem democratic, acțiunile și omisiunile guvernului trebuie să fie supuse verificării atente, nu numai din partea legislativului și puterii judecătorești, ci și din partea opiniei publice. Mai mult, poziția dominantă pe care o ocupă guvernul impune ca acesta să se abțină de la inițierea de proceduri penale, în special atunci când există alte mijloace pentru a replica unor atacuri nejustificate și criticilor din partea adversarilor săi.

Totuși, este la latitudinea autorităților competente ale statului să adopte măsuri, chiar de natură penală, pentru a reacționa la asemenea remarci. Atunci când remarcile incită la violență împotriva unei persoane, a unui funcționar sau a unei părți a populației, autoritățile statului se bucură de o marjă de apreciere mai largă atunci când examinează necesitatea unei interferențe cu libertatea de exprimare.

⁴⁴ Hotărârea din 8 iulie 1999, cererea nr. 24762/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

⁴⁵ Variantă a Norouz, anul nou tradițional iranian, sărbătorit și de kurzi. Celebrarea sa a fost oficial interzisă în Turcia până în 1995.

Conținutul articolelor nu putea fi interpretat ca fiind apt să incite la violență; autoritățile interne nu au acordat suficientă considerație dreptului publicului de a fi informați asupra unei perspective diferite a situației din sud-estul Turciei, indiferent cât de neplăcută ar fi fost cea perspectivă pentru ele. Natura și gravitatea pedepsei aplicate reclamantului sunt factori care trebuie luați în considerare atunci când se analizează proporționalitatea interferenței.

Discursul care incită la ură

În privința apologiei urii, Curtea a apreciat că:

„Îndatoririle și responsabilitățile” prevăzute de articolul 10 paragraful 2, care însoțesc exercițiul dreptului la libertatea de exprimare de către media, au o relevanță specială în situații de conflict sau tensiuni. O atenție specială se impune când se analizează publicării opiniilor reprezentanților unor organizații care recurg la violență împotriva statului, pentru a nu transforma media într-un vehicol pentru diseminarea discursului care incită la ură și pentru promovarea violenței. În același timp, atunci când asemenea opinii nu pot fi încadrate, statele contractante nu pot, prin invocarea protejării securității naționale sau prevenirea infracțiunilor și dezordinii, să restrângă dreptul publicului de a fi informat despre ele prin amenințarea presei cu pedeapsa penală.

Van Dijke⁴⁶

Subiect: defăimare
Probleme: infracțiunea de defăimare; discursul care incită la ură
Sanctiune: condamnare penală

Decizie: condamnare casată; încălcare a dreptului la libertatea de exprimare

Jurisdicție: Olanda (Înaltul Consiliu)

Rezumat:

Inculpatul a fost acuzat de insultarea homosexualilor prin publicarea unui articol în care a comparat homosexualii cu hoții.

Situația de fapt:

Inculpatul a trimis o scrisoare editorului unei publicații periodice a Ministerului Justiției, în care a comentat o propunere a comisiei parlamentare prin care homosexualilor li se permitea să se căsătorească. El a contestat propunerea pe baza faptului că Biblia nu aprobă practicile homosexuale. Printre altele a afirmat că “[în ziua de azi] homosexualitatea este privită că fiind egală cu heterosexualitatea. În mare este totuna cu a spune că hoția este totuna cu caritatea sau că abuzul este totuna cu bunătatea”. A fost acuzat de insultarea homosexualilor.

Decizie:

Extrasă din context, afirmația este insultătoare la adresa homosexualilor; compară homosexualii cu infractorii, astfel afectând respectul celorlați față de aceștia. Cu toate acestea, scrisoarea a fost publicată în contextul unei dezbateri publice asupra căsătoriilor homosexuale. Inculpatul nu a fost de acord cu propunerea publicată de comisia parlamentară și a ales să își exprime opinia prin folosirea unei figuri de stil. Având în vedere că inculpatul și-a exprimat opinia dintr-o perspectivă creștină tradițională și că în scrisoare se afirmă că scopul autorului este de a clarifica diferența dintre “bine și rău”, comparația dintre homosexualitate și “hoție” nu a depășit limitele a ceea ce este acceptabil. În continuare, instanța a apreciat că scrisoarea a reprezentat o contribuție importantă la dezbateră privind căsătoriile homosexuale și propunerea comisiei parlamentare. Într-o societate democratică, este important ca o asemenea dezbateră să aibă loc.

⁴⁶ Hotărârea din 9 ianuarie 2001, *Mediaforum* 2001, nr. 7 (Înaltul Consiliu)

Capitolul III - SECURITATEA NAȚIONALĂ

Arslan contra Turciei⁴⁷

Tema: securitatea națională

Test: necesitatea, importanța libertății de exprimare

Sanctiunea: închisoarea

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (Articolul 10 din CEDO); unanimitate

Jurisdictia: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamantul, autor al unei cărți, a fost condamnat pentru infracțiunea de propagandă împotriva indivizibilității statului.

Situația de fapt:

Reclamantul este autorul cărții intitulată *Istoria în doliu, 33 de gloanțe*. Aceasta a fost publicată în 1989, a doua ediție apărând în 1991. Era însoțită de o prefață aparținând unui cunoscut politician pro-kurd care a fost ucis în 1992. Cartea relatează evenimente care au avut loc într-o zonă din sud-estul Turciei în timpul cărora au murit o serie de kurzi. Reclamantul a fost condamnat pentru infracțiunea de propagandă de natură să submineze indivizibilitatea națiunii. A fost condamnat la un an și opt luni de închisoare și la amendă.

Decizie:

Securitatea națională

Condamnarea reclamantului ca urmare a celei de-a doua ediții a cărții sale reprezintă o ingerință în libertatea sa de exprimare; aceasta era prevăzută de lege și urmarea un scop legitim, și anume protejarea securității naționale, a integrității teritoriale și prevenirea dezordinii și a infracțiunilor.

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice. Sub rezerva articolului 10§2, ea acoperă și informații sau idei care ofensează, șochează sau neliniștesc. Toate excepțiile de la libertatea de exprimare trebuie să fie strict interpretate, iar necesitatea unor restricții trebuie să fie convingător stabilită. Adjectivul „necesar” în accepțiunea articolului 10§2 implică existența unei nevoi sociale imperioase. Curtea trebuie să stabilească în ce măsură ingerința era proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele prezentate de guvern sunt relevante și suficiente. Autoritățile naționale trebuie să dovedească faptul că au aplicat standarde conforme cu articolul 10 și că s-au fundamentat decizia pe o evaluare rezonabilă a faptelor relevante.

Cartea nu prezenta în mod neutru faptele istorice; reclamantul urmărea să critice acțiunile autorităților turce în sud-estul Turciei și să încurajeze populația să li se opună. Este foarte limitată posibilitatea de a restrânge, în baza articolului 10§2, discursul politic sau dezbaterile pe teme de interes public. Limitele criticii acceptabile sunt mai largi atunci când aceasta vizează guvernul decât în cazul în care ea vizează o persoană privată sau chiar un politician. Acțiunile sau omisiunile guvernului trebuie să poată fi atent controlate de către opinia publică. Poziția dominantă pe care o ocupă guvernul îl obligă să dea dovadă de reținere în a recurge la mijloace penale, mai ales atunci când există și alte mijloace pentru a răspunde unor atacuri și critici nejustificate din partea adversarilor săi. Cu toate acestea, rămâne la latitudinea autorităților statului să adopte măsurile, chiar și de natură penală, ce urmăresc să răspundă în mod corespunzător unor asemenea remarci. Atunci când asemenea remarci constituie o incitare la violență împotriva unui individ sau a unui reprezentant al Statului, sau la adresa unui sector al populației, autoritățile naționale se bucură de o marjă de apreciere mai largă pentru a stabili necesitatea unei ingerințe aduse libertății de exprimare.

Necesitatea

⁴⁷ 8 iulie 1999, cererea nr. 23462/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Curtea a luat în considerare contextul cauzei, și anume probleme legate de prevenirea terorismului și faptul că publicarea cărții a avut loc la scurt timp după războiul din Golf, o perioadă în care un număr mare de kurzi irakieni erau masați la frontiera cu Turcia. Totuși, reclamantul era o persoană privată care și-a făcut cunoscute opiniile prin intermediul unei opere literare mai degrabă decât prin presă. Acest lucru a limitat în mod semnificativ potențialul impact al acestora asupra siguranței naționale, ordinii publice și integrității teritoriale. Natura și severitatea pedepselor impuse sunt factori de luat în considerare pentru a se stabili dacă ingerința a fost proporțională. Curtea a remarcat severitatea pedepsei aplicate reclamantului și faptul că acuzarea a continuat să facă eforturi pentru a-i obține condamnarea. Reclamantul fusese condamnat pentru o infracțiune distinctă la data când cartea fusese publicată pentru prima dată; condamnarea fusese declarată nulă și lipsită de efecte; o nouă procedură fusese instituită îndată după publicarea celei de-a doua ediții.

Ceylan contra Turciei⁴⁸

Subiect: securitatea națională
Test: importanța libertății de exprimare, necesitate
Sanctiunea: închisoarea

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 CEDO); șaisprezece voturi pentru, unu împotriva

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamantul, președintele unui sindicat, a fost condamnat pentru incitare la ură ca urmare a unui articol ce învinovăța Statul turc pentru atrocitățile comise împotriva kurzilor.

Situația de fapt:

Reclamantul, președintele Uniunii Muncitorilor Petrolieri, a publicat un articol într-un ziar în care acuza Statul turc de practicarea unei politici de terorism de stat împotriva kurzilor și de comiterea de acte de genocid. A fost judecat pentru infracțiunea de incitare la ură și ostilitate pedepsite de Codul penal turc și a fost condamnat la o pedeapsă de un an și opt luni închisoare și amendă. Și-a efectuat pedeapsa în totalitate și și-a pierdut funcția de președinte al Uniunii Muncitorilor Petrolieri și unele drepturi civile și politice.

Decizie:

Securitate națională

A avut loc o ingerință a unei autorități publice în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare; aceasta era prevăzută de lege și urmarea un scop legitim, respectiv apărarea securității naționale și a ordinii publice. Curtea a reținut că articolul a îmbrăcat forma unui discurs politic, atât în ceea ce privește conținutul său cât și din punctul de vedere al termenilor folosiți; stilul său era virulent iar critica acțiunilor autorităților turce era acerbă.

Importanța libertății de exprimare

Articolul 10§2 permite într-o mică măsură să fie aduse restricții discursului politic sau dezbaterilor ce privesc subiecte de interes public. Curtea a subliniat:

Limitele criticii acceptabile sunt mai largi atunci când aceasta vizează guvernul decât în cazul în care ea vizează persoane private sau chiar un politician. Într-un sistem democratic, acțiunile sau omisiunile guvernului trebuie să poată fi atent controlate nu numai de către autoritățile legislative sau judiciare, ci și de către opinia publică. În plus, poziția dominantă pe care o ocupă guvernul îl obligă să dea dovadă de reținere în a recurge la mijloace penale, mai ales atunci când există și alte mijloace pentru a răspunde unor atacuri și critici nejustificate din partea adversarilor săi (par. 34).

Cu toate acestea, rămâne la latitudinea autorităților statului să adopte, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsurile, chiar și de natură penală, ce urmăresc să răspundă în mod corespunzător și fără excese unor asemenea remarci.

Necesitatea

Atunci când asemenea remarci constituie o incitare la violență împotriva unui individ sau a unui reprezentant al Statului, precum și la adresa unui sector al populației, autoritățile naționale se bucură de o marjă de apreciere mai largă pentru a stabili necesitatea unei ingerințe aduse libertății de exprimare. După ce a amintit problemele cu care se confruntă Statul în contextul prevenirii terorismului, Curtea a subliniat totuși importanța faptului că reclamantul scrisese articolul în cauză în calitate de lider sindical, deci în calitatea sa de actor al scenei politice turce. Articolul în cauză nu promova recurgerea la violență, la rezistență armată sau la insurecție. Curtea a concluzionat că sancțiunea aplicată reclamantului era disproporționată în raport cu scopurile urmărite și nu era necesară într-o societate democratică.

⁴⁸ 8 iulie 1999, cererea nr. 23556/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Erdogdu și Ince contra Turciei⁴⁹

Subiect: securitatea națională

Test: importanța libertății de exprimare, necesitate

Sanctiunea: închisoarea

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 CEDO); unanimitate

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamanții au fost condamnați și încarcerați pentru infracțiunea de propagandă împotriva indivizibilității Statului, ca urmare a unui interviu referitor la chestiunea kurdă.

Situația de fapt:

Primul reclamant era redactorul șef al unei reviste lunare. Revista a publicat un interviu realizat de al doilea reclamant cu un sociolog turc. Sociologul a fost invitat să își exprime opinia în legătură cu chestiunea kurdă și a fost întrebă în ce fel s-ar putea schimba în viitor ideologia oficială referitoare la această chestiune. Ca urmare a publicării interviului, reclamanții au fost inculpați și condamnați pentru infracțiunea de propagandă împotriva indivizibilității Statului. Primul reclamant a fost condamnat la cinci luni închisoare și plata unei amenzi; al doilea reclamant a fost condamnat la un an și opt luni închisoare și plata unei amenzi. După ce legislația pertinentă a fost amendată, Tribunalul de Securitate Națională a suspendat pronunțarea pedepsei în cazul primului reclamant precum și executarea pedepsei celui de-al doilea reclamant.

Decizie:

Securitate națională

A avut loc o ingerință în dreptul reclamanților la libertatea de exprimare ca urmare a condamnării lor; aceasta era prevăzută de lege și, având în vedere caracterul sensibil al stării de securitate în sud-estul Turciei, precum și nevoia autorităților de a fi capabile să reacționeze prompt în fața unor acte de natură să ducă la escaladarea violenței, urmarea un scop legitim, respectiv apărarea securității naționale și a integrității teritoriale, precum și apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor.

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele esențiale ale unei societăți democratice. Sub rezerva paragrafului 2 al articolului 10, ea acoperă și informațiile și ideile care ofensează, șochează sau deranjează. Toate excepțiile de la dreptul la libertatea de exprimare trebuie interpretate strict iar necesitatea restricțiilor aduse acestuia trebuie să fie stabilită în mod convingător. „Necesitatea”, în sensul paragrafului 2 al articolului 10, implică existența unei nevoi sociale imperioase. Curtea trebuie să stabilească dacă ingerința în discuție a fost proporțională cu scopul legitim urmărit și dacă motivele invocate de Guvern pentru justificarea acesteia sunt relevante și suficiente. Autoritățile naționale trebuie să dovedească că au aplicat standarde conforme cu articolul 10 și că s-au bazat pe o evaluare acceptabilă a faptelor pertinente.

Luând în discuție importanța presei într-o democrație, Curtea a afirmat:

Ingerința în cauză trebuie (...) privită în contextul rolului esențial pe care îl are presa în asigurarea funcționării corespunzătoare a democrației politice. (...) Presa are datoria de a transmite informații și idei referitoare la chestiunile politice, inclusiv la cele de natură să creeze controverse. Obligației presei de a transmite astfel de informații și idei îi corespunde dreptul publicului de a le primi. Libertatea presei este unul dintre cele mai eficiente mijloace prin care publicul descoperă și își poate forma o opinie cu privire la ideile și atitudinile liderilor politici (par. 48).

Din perspectiva art. 10 par. 2, posibilitatea unor restricții aduse discursului politic sau dezbaterilor ce privesc subiecte de interes public este redusă. Limitele criticii acceptabile sunt mai largi atunci când aceasta vizează guvernul decât în cazul în care ea vizează persoane private sau chiar un politician.

⁴⁹ 8 iulie 1999, cererile nr. 25067/94 și 25068/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Acțiunile sau omisiunile guvernului trebuie să poată fi atent controlate de către opinia publică. Poziția dominantă pe care o ocupă guvernul îl obligă să dea dovadă de reținere în a recurge la mijloace penale, mai ales atunci când există și alte mijloace pentru a răspunde unor atacuri și critici nejustificate din partea adversarilor săi. Cu toate acestea, rămâne la latitudinea autorităților competente să adopte măsuri, chiar și de natură penală, ce urmăresc să răspundă în mod corespunzător unor asemenea remarci. Atunci când asemenea remarci incită la violență împotriva unui individ sau a unui reprezentant al Statului, precum și la adresa unui sector al populației, autoritățile naționale se bucură de o marjă de apreciere mai largă pentru a stabili necesitatea unei ingerințe aduse libertății de exprimare.

Necesitatea

Conținutul interviului a avut o natură analitică. Nu conținea vreun pasaj care să incite la violență. Autoritățile naționale nu au ținut seama de dreptul publicului de a fi informat cu privire la o perspectivă diferită asupra situației din sud-estul Turciei, indiferent de cât de dezagreabile le-ar părea respectivele opinii. Ca urmare a suspendării pedepselor, reclamanții s-au aflat sub amenințarea unor sancțiuni serioase, situație ce trebuie avută în vedere cu ocazia evaluării proporționalității ingerinței. Condamnările și sancțiunile au fost prin urmare disproporționate în raport cu scopul legitim urmărit.

Examinând obligațiile și responsabilitățile presei, Curtea a afirmat:

Obligațiile și responsabilitățile ce însoțesc exercitarea libertății de exprimare de către profesioniștii de media capătă o semnificație specială în situații de conflict și tensiune. O atenție specială este necesară atunci când se are în vedere publicarea opiniilor reprezentanților unor organizații ce recurg la violență împotriva Statului, în caz contrar presa putând deveni un instrument pentru difuzarea discursurilor ce incită la ură și la escaladarea violenței. ... Atunci însă când opiniile exprimate nu pot fi calificate astfel, Statele contractante nu se pot prevala de protecția integrității teritoriale sau a securității naționale, de apărarea ordinii sau de prevenirea infracțiunilor pentru a restrânge dreptul publicului de a fi informat prin supunerea presei sancțiunilor prevăzute de dreptul penal (par. 54).

Curtea a constatat o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare.

Ibrahim Aksoy contra Turciei⁵⁰

Subiect: securitatea națională

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare; unanimitate

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamantul, scriitor și fost membru al Parlamentului, a fost condamnat pentru că a discutat unele aspecte legate de Kurdistan și pentru că a propus mai multe soluții pentru respectiva problemă.

Situația de fapt:

Reclamantul este un scriitor și fost membru al parlamentului din partea „HEP” (Partidul Muncii Poporului) ce a fost condamnat de trei ori pentru infracțiunea de propagandă separatistă. Prima condamnare a avut drept origine un discurs ținut în timpul congresului regional al HEP în care a susținut că Guvernul a negat în mod constant existența poporului kurd. În opinia sa, problema kurdă exista, și găsierea unei soluții pentru aceasta ar contribui la restaurarea democrației. A doua condamnare a fost cauzată de un articol intitulat „Somalia – Bosnia – Kurdistan” în care analiza intervenția ONU în Somalia și Bosnia-Herțegovina și susținea că situația în Kurdistan era comparabilă cu cea din Somalia și Bosnia-Herțegovina. Pe baza datelor furnizate de către Camera de Comerț din Istanbul și de către Institutul de Statistică, reclamantul argumenta că o intervenție similară ar putea fi necesară și în Kurdistan deoarece acesta se confrunta cu foamea, războiul și o rată înaltă a mortalității infantile ce putea fi atribuită malnutriției și lipsei de medicamente. Ultima condamnare privea o broșură ce sintetiza programul model din 1994 al noului partid politic condus de domnul Aksoy. Acesta solicita sprijinul publicului pentru a identifica problemele economice, sociale, politice și culturale din Turcia, incluzând o „soluție pașnică și echitabilă a problemei kurde”. Broșura conținea și propunerea ca grupurile etnice să obțină dreptul de a se auto-guverna în scopul construirii unui regim pluralist și participativ și al restaurării democrației.

Decizie:

Condamnările au constituit o ingerință în exercitarea libertății de exprimare ce era prevăzută de lege și urmarea un scop legitim. Mai rămâne de stabilit dacă aceasta era „necesară într-o societate democratică”. În acest scop, fiecare dintre cele trei condamnări a fost examinată separat.

Prima condamnare a rezultat dintr-un discurs ținut în mai 1991 în calitate de secretar general al HEP și de membru al Parlamentului. Acesta nu constituia o incitare la violență sau la rezistență armată și nu avea caracter rasist. Curtea a considerat că era evident că discursul se înscria într-o dezbateră politică. Reclamantul era un membru al opoziției parlamentare, al cărui drept la libertatea de exprimare este deosebit de important într-o democrație. În calitate de parlamentar aparținând unui partid ce reprezenta kurzii, el a subliniat îngrijorările electoratului său și le-a apărat interesele, inclusiv printr-un apel la recunoașterea lor ca popor. Prin urmare, condamnarea sa era disproporționată și nu constituia o măsură necesară într-o societate democratică.

A doua condamnare a fost determinată de un articol publicat într-o revistă săptămânală, în care reclamantul discuta o serie de cifre obținute de la Camera de Comerț din Istanbul și de la Institutul de Statistică și susținea necesitatea unei intervenții umanitare în Kurdistan. Reclamantul publicase articolul în calitate de scriitor. Chiar dacă presa nu trebuie să pună vreodată în pericol securitatea națională prin publicarea unor materiale cu caracter inflamator, ea joacă totuși un rol crucial în informarea societății asupra chestiunilor de interes public. Reclamantul nu a incitat în nici un moment la violență; mai degrabă, folosindu-se de experiența sa politică, a alertat opinia publică asupra unor fapte și statistici importante ce erau deja disponibile publicului. Prin urmare, condamnarea sa era disproporționată și nu constituia o măsură necesară într-o societate democratică.

Ultima condamnare a fost urmarea publicării programului politic al partidului reclamantului. Curtea a subliniat că democrația oferă posibilitatea soluționării problemelor naționale prin dialog, fără a se recurge la violență. Într-o democrație, este vital ca diferitele puncte de vedere să fie lăsate să se

⁵⁰ 10 octombrie 2000, cererile nr. 28635/95, 30171/96 și 34535/97

exprime. Reclamantul urmărea în mod clar atingerea scopurilor sale politice prin găsirea unor soluții pașnice și democratice; el nu a incitat vreodată la violență, insurecție sau rezistență armată. Prin urmare, condamnarea sa era disproporționată și nu constituia o măsură necesară într-o societate democratică.

Karatas contra Turciei⁵¹

Subiect:	securitatea națională
Test:	importanța libertății de exprimare, necesitate
Sanctiunea:	închisoare, interzicere/suspendare/confiscare
Decizie:	încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 CEDO); doisprezece voturi pentru, cinci împotriva
Jurisdicția:	Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat și încarcerat pentru infracțiunea de propagandă împotriva indivizibilității Statului ca urmare a publicării unei antologii de poezii.

Situația de fapt:

Reclamantul, cetățean turc de origine kurdă, a publicat o antologie de poezii intitulată „Cântecul unei revolte”. A fost condamnat pentru infracțiunea de propagandă împotriva unității indivizibile a Statului și a fost condamnat la un an și opt luni închisoare și la plata unei amenzi însemnate. O serie de exemplare ale poemelor au fost de asemenea confiscate.

Decizie:

A avut loc o ingerință a unei autorități publice în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare; aceasta era prevăzută de lege și urmarea un scop legitim, respectiv apărarea integrității teritoriale a Statului. Cu privire la necesitatea ingerinței, Curtea a reținut că lucrarea incriminată consta într-o serie de poeme ce îndemnau la sacrificiu pentru Kurdistan și includeau unele pasaje deosebit de agresive la adresa autorităților turce.

Importanța libertății de exprimare

Mijlocul de comunicare folosit, poezia, constituie o formă de exprimare artistică la care este sensibilă numai o minoritate a cititorilor. În plus:

Articolul 10 înglobează și libertatea de exprimare artistică – în special în cadrul libertății de a primi și de a comunica informații și idei – ceea ce permite participarea la schimbul public de informații și de idei culturale, politice și sociale de orice fel. (...) Trebuie amintit că articolul 10 protejează nu numai substanța ideilor și a informațiilor transmise, ci și forma în care acestea sunt exprimate (par. 49).

Poemele aveau o dimensiune politică.

Necesitatea

Curtea a reținut că articolul 10 par. 2 permite numai restrângeri limitate ale discursului politic. De asemenea, limitele criticii acceptabile sunt mai largi atunci când aceasta vizează guvernul decât în cazul în care ea vizează persoane private sau un politician. Poziția dominantă pe care o ocupă guvernul îl obligă să dea dovadă de reținere în a recurge la mijloace penale, mai ales atunci când există și alte mijloace pentru a răspunde unor atacuri și critici nejustificate din partea adversarilor săi. Cu toate acestea, rămâne la latitudinea autorităților statului să adopte, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri, chiar și de natură penală, ce urmăresc să răspundă în mod corespunzător și fără excese unor asemenea remarci. Atunci când asemenea remarci incită la violență împotriva unui individ sau a unui reprezentant al Statului, precum și la adresa unui sector al populației, autoritățile naționale se bucură de o marjă de apreciere mai largă pentru a stabili necesitatea unei ingerințe aduse libertății de exprimare.

Curtea a ținut seama de contextul cauzei, ce privea problemele legate de prevenirea terorismului. Totuși, reclamantul era o persoană privată ce își exprima opiniile, prin intermediul poeziei, unui public restrâns și nu folosisese mass-media. Acest fapt a limitat impactul lor potențial asupra „securității naționale”, „ordinii publice” sau „integrității teritoriale”. Tonul agresiv al poemelor constituia mai

⁵¹ 8 iulie 1999, cererea nr. 23168/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

puțin o chemare la violență, fiind mai degrabă expresia unei suferințe profunde. Curtea a fost frapată de severitatea sancțiunii aplicate reclamantului și a concluzionat că aceasta era disproporționată în raport cu scopurile urmărite și din acest motiv a determinat o încălcare a articolului 10 al Convenției.

Ministerul Afacerilor Externe contra Jobez⁵²

Subiect: libertatea de a obține informații

Sub-temă: acces la informații, secret

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de a obține informații

Jurisdicția: Franța (Consiliul de Stat)

Rezumat:

Reclamantului i s-a acordat accesul la documente financiare aflate în arhivele Ministerului Afacerilor Externe.

Situația de fapt:

Reclamantul a solicitat consultarea unor documente financiare ale fostei concesiuni franceze a Shanghai-ului. Aceste documente aveau un caracter public și se găseau în arhiva Ministerului Afacerilor Externe. Ministerul a refuzat să permită accesul la respectivele documente motivând că aveau un caracter special și erau supuse unei perioade de prescripție speciale de șaiszeci de ani, susținând că documentele făceau obiectul unei legi ce restrângea accesul la documentele publice ce ar putea prejudicia secretul politicii externe, al politicii monetare sau al datoriei publice. Odată ce au fost arhivate, aceste documente sunt supuse unei perioade de prescripție standard de treizeci de ani, sau unei perioade extinse de șaiszeci de ani în situația în care ar putea prejudicia viața privată, securitatea națională sau apărarea națională. Ministerul Afacerilor Externe a invocat două decrete executive ce extindeau perioada de șaiszeci de ani și o serie de documente, printre care se numărau și documentele ce priveau negocierile financiare, monetare și comerciale cu alte țări, precum și chestiunile litigioase nerezolvate încă ce implicau interesele Franței.

Reclamantul a chemat în judecată Ministerul Afacerilor Externe pe motivul că decizia acestuia de a refuza să-i acorde accesul la documente a fost dată cu încălcarea legii. Tribunalul administrativ din Paris a admis cererea și a anulat decizia ministerului. Acesta a introdus un recurs în fața Consiliului de Stat.

Decizie:

Instanța, după ce a stabilit că documentele în cauză aveau un caracter special, potrivit legii, a examinat dacă se încadrau în categoria celor cărora le era aplicabilă perioada de prescripție extinsă de șaiszeci de ani. Curtea a reținut că această perioadă extinsă se aplică numai în cazul documentelor ce conțin informații ce ar putea prejudicia viața privată, securitatea națională sau apărarea națională, dat fiind că legea prevede în mod limitativ care sunt categoriile de documente supuse acestui regim.

Curtea a examinat apoi dacă decretul executive erau conforme cu legea și a stabilit că:

Documentele ce priveau negocierile financiare, monetare și comerciale cu străinătatea, precum și documentele referitoare la litigiile nesoluționate cu străinătatea, ce interesează Statul sau persoanele fizice sau juridice franceze, ce figurează în lista documentelor arhivelor publice stabilite [de decrete] nu prejudiciază în mod necesar siguranța Statului sau apărarea națională.

Consiliul de Stat a hotărât prin urmare că Ministerul Afacerilor Externe a acționat cu depășirea competențelor sale atunci când și-a bazat decizia de a refuza accesul la documentele din arhivă numai pe faptul că se încadrau într-o categorie de documente enumerate într-un decret executiv; aceasta a constituit o extindere ilegală a perioadei de prescripție la documente care nu prezentau nici un pericol pentru securitatea națională sau pentru apărarea națională.

⁵² 8 aprilie 1994, Document nr. 96246, Recueil/ Culegerea Lebon (Conseil d'Etat/ Consiliul de Stat)

New York Times Co. contra Statele Unite (Cazul Documentelor Pentagonului)⁵³

Tema: libertatea de informare, securitatea națională

Sub-tema: accesul la informații, secretizarea

Sanctiunea: restrângere prealabilă

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (Primul Amendament al Constituției Statelor Unite); 10 voturi la 5

Jurisdicția: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Situația de fapt:

Guvernul a solicitat interdicția prealabilă de a publica, în timpul războiului din Vietnam, 47 de volume de documente clasificate „strict secret” invocând securitatea națională și menținerea bunelor relații cu alte țări. Documentele descriau în detaliu procesul decizional intern al guvernului Statelor Unite care a condus la implicarea sa în război, precum și informații extrem de sensibile privind eforturile altor guverne de a sprijini pregătirea sfârșitului conflictului.

Decizie:

Curtea a reținut că interdicția prealabilă – privită drept o ingerință extremă în libertatea de exprimare - poate fi admisă numai în circumstanțe excepționale. Ea a decis că:

„Orice sistem de restricții prealabile ale formelor de exprimare ce este supus spre judecată acestei Curți este afectat de o puternică prezumție de neconstituționalitate”... Guvernul „are, prin urmare, o sarcină dificilă în a justifica impunerea unei asemenea restricții.” (per curiam, la 714, referințele fiind omise).

Cei zece judecători care au votat pentru constatarea unei încălcări a Constituției au formulat șase opinii concurente.⁵⁴

⁵³ 403 US 713 (1971) (Curtea Supremă a Statelor Unite)

Okcuoglu împotriva Turciei⁵⁵

Subiect: securitatea națională

Sanctiunea: închisoarea

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 10 CEDO); unanimitate

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Turcia

Rezumat:

Reclamantul a fost condamnat și încarcerat pentru infracțiunea de propagandă împotriva indivizibilității Statului ca urmare a participării sale la o dezbateră sub forma unei mese rotunde.

Situația de fapt:

Reclamantul, cetățean turc de origine kurdă, este avocat și a participat la o dezbateră sub forma unei mese rotunde al cărei rezumat a fost mai apoi publicat într-un ziar. Comentariile reclamantului au inclus și o perspectivă istorică a situației actuale a poporului kurd. El a fost condamnat pentru infracțiunea de propagandă împotriva indivizibilității Statului la un an și opt luni închisoare și plata unei amenzi.

Decizie:

Securitatea națională

A avut loc o ingerință din partea unei autorități publice în dreptul reclamantului la libertatea de exprimare; aceasta era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim, respectiv apărarea securității naționale și a integrității teritoriale a Statului, precum și prevenirea infracțiunilor. Cu privire la necesitatea ingerinței, Curtea a remarcat că reclamantul a încercat să explice prin intermediul istoriei relațiilor internaționale situația actuală a populației de origine kurdă. Analiza sa nu era neutră, însă limbajul utilizat nu părea să fie extrem sau excesiv.

Curtea a reținut că articolul 10 par. 2 permite numai restrângeri limitate ale discursului politic. De asemenea, limitele criticii acceptabile sunt mai largi atunci când aceasta vizează guvernul decât în cazul în care ea vizează persoane private sau chiar politicieni. Poziția dominantă pe care o ocupă guvernul îl obligă să dea dovadă de reținere în a recurge la mijloace penale, mai ales atunci când există și alte mijloace pentru a răspunde unor atacuri și critici nejustificate din partea adversarilor săi. Cu toate acestea, rămâne la latitudinea autorităților statului să adopte, în calitatea lor de garanți ai ordinii publice, măsuri, chiar și de natură penală, ce urmăresc să răspundă în mod corespunzător și fără excese unor asemenea remarci. Atunci când asemenea remarci incită la violență împotriva unui individ sau a unui reprezentant al Statului, precum și la adresa unui sector al populației, autoritățile naționale se bucură de o marjă de apreciere mai largă pentru a stabili necesitatea unei ingerințe aduse libertății de exprimare. Potrivit Curții, contextul cauzei privea problemele legate de prevenirea terorismului. Curtea a decis că ingerința era disproporționată cu scopurile urmărite pentru următoarele motive: comentariile făcute de către reclamant în timpul unei mese rotunde au fost publicate într-un periodic cu un tiraj redus; chiar dacă unele comentarii erau negative la adresa celor de origine turcă, ele nu reprezentau o incitare la acte de violență, rezistență armată sau insurecție; condamnarea sa era prea severă în raport cu scopurile urmărite.

⁵⁵ 8 iulie 1999, cererea nr. 24246/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

R contra Central Criminal Court, ex parte Guardian, Observer și Martin Bright⁵⁶

Tema: securitatea națională

Jurisdicția: Marea Britanie (Anglia și Tara Galilor) (*Divisional Court*)

Rezumat:

Curtea a examinat un ordin de comunicare împotriva unui jurnalist și a două ziare, care au fost obligate să comunice toate materialele obținute în urma unui contact pe care îl avuseseră cu un fost angajat al serviciilor secrete.

Situația de fapt:

Un fost angajat al serviciilor secrete britanice („S.”) era investigat pentru pretinse încălcări ale legislației privind secretele de stat. El a afirmat că serviciile secrete de securitate au fost implicate într-o încercare nereușită de asasinat a unui șef de stat străin, care a dus la moartea unor trecători nevinovați – afirmație negată de Ministrul de Externe într-un interviu radiodifuzat. În ziua următoare ziarul *Guardian* a publicat un articol care analiza afirmațiile Ministrului de Externe și identifica câteva aspecte ce decurgeau din afirmațiile sale. Două zile mai târziu, o scrisoare atribuită lui S. a fost publicată la rubrica de corespondență a ziarului *Guardian*. Scrisoarea fusese trimisă printr-un e-mail care fusese șters în ziua publicării, potrivit practicii uzuale a redacției ziarului. În duminica următoare, ziarul *Observer* a publicat un articol scris de un ziarist, Bright, care făcea referire la o scrisoare trimisă de S. Ministrului de Interne care dezvăluia detaliile complete ale pretinsului complot și din care reieșea clar că S. i-a dezvăluit lui Bright numele a doi agenți activi ai serviciilor secrete, pretins implicați în complot. Câteva zile mai târziu, S. a publicat pe pagina sa de internet o declarație în care descria o întâlnire a sa cu Bright, critica articolul și se plânga de incapacitatea jurnaliștilor de a „copia exact din documentele pe care li le-a pus la dispoziție”, afirmând că ar fi trimis ziarului *Observer* o copie a scrisorii Ministrului de Interne. În continuare, poliția a solicitat un ordin de comunicare urmărind obținerea de la redactorul șef al ziarului *Guardian* a tuturor dosarelor, documentelor și înregistrărilor legate de scrisoarea lui S. cu scopul de a obține adresa de e-mail a acestuia din urmă. Poliția a solicitat de asemenea ordine similare împotriva lui Bright și a ziarului *Observer* cu privire la toate dosarele, documentele și datele contabile sau alte înregistrări legate de articolul lui Bright. Ordinul a fost acordat, determinându-le pe cele două publicații și pe Martin Bright să sesizeze *Divisional Court* cerând examinarea legalității ordinului.

Decizie:

Curtea a observat că foarte puține probe au fost aduse în sprijinul ordinului de comunicare. Ea a subliniat că, chiar și în cazuri privind securitatea națională, statul nu poate doar să-și susțină poziția, fără a aduce dovezi:

Recunoscând caracterul sensibil pe care l-ar putea avea cauzele privind securitatea națională, în general, judecătorul nu poate acționa pe baza simplei justificări a unui agent de poliție. ... Această cerere necesită prezentarea completă și corectă [a probelor statului]. (la 254)

Curtea a considerat că, în general, judecătorii ar trebui să verifice cu atenție ordinele de comunicare. De asemenea, a citat, aprobându-le, precedentele de *common law* care examinau în ce măsură poate executivul să confişte documente:

*„[D]acă [s-ar acorda autorizația], cabinetele secrete și birourile oricărui supus al acestui Regat ar fi deschise cercetărilor și inspecției unui mesager, de fiecare dată când autoritățile ar putea considera necesar să acuze sau doar să suspecteze o persoană de a fi autorul, editorul sau tipograful unei ofense împotriva guvernului (a se vedea *Entick v. Carrington* (1765) 19 State Tr 1029 la 1063-1064, [1558-1774] All ER Rep 41.) (la 261)*

Chiar dacă legislația pe baza căreia fusese eliberat ordinul de comunicare nu prevedea expres acest lucru, Curtea a statuat că decizia de a acorda sau nu un asemenea ordin cu privire la materialul documentar jurnalistic ar trebui să aibă în vedere posibila îngrădire a dezbaterii publice. Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare și a precizat că jurnaliștii ar trebui să nu fie afectați de intruziuni neautorizate:

⁵⁶ [2001] 2 All ER 244 (Divisional Court)

Forțele statului nu trebuie să pătrundă în locuințe, statul nu trebuie să descurajeze, să diminueze, să inhibe sau să îngreiească exercitarea dreptului indivizilor la libertatea de exprimare sau exercitarea libertății presei de a investiga și informa, și nici nu trebuie emise ordine care ar putea avea aceste efecte decât atunci când un judecător s-a convins că sunt întrunite condițiile legale pentru emiterea unui asemenea ordin și, ca o ultimă garanție a libertăților individuale, că în circumstanțele particulare ale cazului este într-adevăr oportun ca un astfel de ordin să fie emis. (la 262)

În particular, Curtea a subliniat faptul că nu trebuie emise ordine de comunicare doar pentru că a fost publicat un material care creează situații stânjenitoare. Mai mult, a atras atenția că asemenea ordine pot avea un puternic efect inhibitor.

Dezvăluirile neconvenabile sau stânjenitoare, fie pentru serviciile secrete fie pentru autoritățile publice, nu ar trebui să fie suprimate. Procedurile legale prin care se urmărește confiscarea documentelor de lucru ale unui jurnalist sau percheziționarea sediilor unei publicații sau televiziuni ce difuzează reportajele sale, sau teama că asemenea proceduri ar putea fi declanșate sunt de natură să inhibe discuția. Atunci când presa realizează o investigație autentică referitoare la activități ale unei autorități publice posibil ilegale sau susceptibile de a fi afectate de corupție, sunt necesare în mod normal probe foarte serioase pentru a demonstra că interesul public impune asemenea proceduri. În caz contrar, spre dezavantajul publicului, investigații și dezbateri legitime, precum și „supapa de siguranță pe care o constituie jurnalismul de investigație eficient” ...ar fi descurajate, poate chiar îngreiate. (la 262, referință omisă).

Având în vedere că, excepție făcând scrisoarea transmisă de S. Ministrului de Interne, Statul nu își fundamentase poziția, Curtea a admis cererile, în parte.

Sindicatul Sud-African al Apărării Naționale contra Ministerului Apărării⁵⁷

Subiect: diverse

Test: importanța libertății de exprimare; necesitate

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare (articolul 16 al Constituției sud-africane); unanimitate

Jurisdicția: Africa de Sud (Curtea Constituțională)

Rezumat:

Reclamanții s-au plâns în legătură cu interdicția apartenenței la sindicate impusă membrilor forțelor armate.

Situația de fapt:

Reclamanții, Sindicatul Sud-African al Apărării Naționale, era un sindicat al membrilor forțelor armate. Potrivit dreptului intern, membrilor forțelor armate le era interzis să devină membri ai unor sindicate; de asemenea, le era interzis să participe la greve, acțiuni de protest public sau alte asemenea activități. Reclamantul a obținut o declarație a Înaltei Curți conform căreia respectiva interdicție era neconstituțională și nulă în măsura în care le interzicea membrilor forțelor armate să participe la proteste publice și să devină membri ai unor sindicate. Judecătorul și-a comunicat decizia Curții Constituționale, pentru confirmare. Pârâtul s-a opus confirmării ordinului numai în ceea ce privește interdicția apartenenței la sindicate, argumentând că armata nu ar putea fi „o forță militară disciplinată” dacă membrii ei ar fi afiliați unor sindicate. Acest fapt ar avea grave consecințe asupra securității statului. Reclamantul a replicat că nu pretinde dreptul la grevă pentru sine, dar a contestat constituționalitatea unei interdicții de a participa la proteste publice. Nu s-a încercat să se argumenteze că interzicerea dreptului la grevă ar fi neconstituțională în raport cu membrii Forței de Apărare.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Încă de la început, Curtea a subliniat importanța dreptului la libertatea de exprimare:

Libertatea de exprimare constituie temelia unei democrații.... Ea este importantă din multe motive, incluzând funcția ei instrumentală de garant al democrației, felul în care ea recunoaște și protejează în mod implicit funcția morală a indivizilor în cadrul societății precum și datorită faptului că ea contribuie la căutarea adevărului de către indivizi și societate, la modul general. (...) Constituția consfințește faptul că în societatea noastră indivizii trebuie să aibă posibilitatea să afle, să-și formeze și să-și exprime opinii și puncte de vedere în mod liber în legătură cu o gamă largă de subiecte. (par. 7, referințele au fost omise).

Curtea a subliniat importanța liberei exprimări în contextul altor drepturi ale omului, precum și importanța toleranței:

Libertatea de exprimare face parte dintr-o „rețea de drepturi care se bazează unele pe altele”(...) Ea este strâns legată de libertatea de religie, credință și opinie, de dreptul la demnitate, precum și de dreptul la libertatea de asociere, de dreptul de vot și de dreptul de a fi ales în funcții publice, precum și de libertatea de întrunire. Aceste drepturi luate împreună protejează nu numai dreptul indivizilor de a-și forma și exprima în mod individual opinii de orice natură, ci și dreptul de a stabili asociații și grupuri de persoane ce împărtășesc opinii asemănătoare cu scopul de a le promova și propaga. Drepturile respective recunosc implicit importanța, atât pentru o societate democratică cât și pentru indivizii ce o compun, a posibilității de a-și forma și exprima opinii, atât individual cât și colectiv, chiar și când respectivele păreri sunt controversate. Corolarul libertății de exprimare și a celorlalte drepturi care o însoțesc este toleranța din partea societății a diferitelor păreri. Desigur, toleranța nu presupune aprobarea unei păreri anume. În esență, ea necesită acceptarea în spațiul public a dezacordurilor și abținerea de la a reduce la tăcere părerile care nu sunt împărtășite de către majoritate. (par. 8, referințele au fost omise).

⁵⁷ [2000] LRC 152 (Curtea Constituțională)

Necesitatea

Nu a fost contestat faptul că prevederea legală în cauză constituia o limitare a libertății de exprimare; mai trebuia stabilit dacă limitarea respectivă era justificabilă.

Curtea a afirmat că testul corespunzător era următorul:

Prima întrebare ce trebuie pusă este dacă prevederea în cauză reprezintă o ingerință în drepturile apărute de clauzele substanțiale ale Cartei Drepturilor. Dacă așa stau lucrurile, următoarea întrebare va fi dacă respectiva ingerință este justificabilă. La al doilea nivel al analizei constituționale, întrebarea relevantă este care e scopul prevederii în cauză, care este efectul pe care îl are asupra drepturilor constituționale și dacă prevederea respectivă este bine adaptată acestui scop (par. 18).

Curtea a remarcat întâi că întinderea interdicției sugerează faptul că membrii armatei nu au dreptul să formuleze, emită sau să primească opinii referitoare la subiecte de interes public; în aparență, înrolarea în forțele armate necesita o detașare de interesele și activitățile obișnuite ale societății și ale cetățenilor. Curtea a remarcat că o asemenea concepție referitoare la armată nu poate fi corectă; membrii armatei își mențin dreptul la libertatea de exprimare:

Membrii forțelor armate continuă să facă parte din societatea noastră, cu obligațiile și drepturile ce decurg din calitatea de cetățean (...). Constituția nu le cere decât să-și îndeplinească datoriile fără părtinire, dar nu le impune pierderea drepturilor și obligațiilor cetățenești ce privesc alte aspecte ale vieții lor. (par. 12, referințele au fost omise)

Prin urmare, o asemenea interdicție atotcuprinzătoare, a cărei consecință a fost o ingerință gravă în drepturile fundamentale ale militarilor, nu era conformă cu Constituția. Totuși, Curtea a considerat că era posibil să se înlăture numai acele părți ale interdicției care nu puteau fi justificate, astfel încât prevederea în cauză să nu mai conțină decât o interdicție a dreptului la grevă și a incitării la acțiuni greviste; în acest fel, prevederea în cauză devenea constituțională.

Cu privire la interdicția apartenenței la sindicate, Curtea a examinat această chestiune din punctul de vedere al dreptului constituțional de a constitui și a deveni membru al unui sindicat, drept ce ar putea fi limitat numai în măsura în care respectiva restricție este rezonabilă și justificată într-o societate deschisă și democratică. Curtea a considerat întâi că scopul afirmat al interdicției era acela de a asigura ca forțele armate să funcționeze ca o „forță militară disciplinată”. Totuși, Curtea nu a fost convinsă că apartenența la un sindicat în cadrul forțelor armate ar pune în pericol disciplina internă și eficiența lor; ea a apreciat că, permițându-le militarilor să facă parte din sindicate și stabilind căi de exprimare corespunzătoare a nemulțumirilor și plângerilor lor, disciplina ar putea fi mai degrabă întărită decât amenințată. Chiar dacă a acceptat că natura relației dintre sindicat și Forțele Armate ar fi diferită de cea a relației dintre alte sindicate și angajatori, ea a considerat că o interdicție totală nu era rezonabilă și justificată pentru a atinge obiectivul legitim al Statului de a dispune de o forță militară disciplinată.

Vereniging Weekblad Bluf contra Olandei⁵⁸

Subiect: securitatea națională
Test: necesitate
Pedeapsă: interzicere/ suspendare/ confiscare

Decizie: încălcarea dreptului la libertate de exprimare (Articolul 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului); unanimitate

Jurisdicție: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Olanda

Rezumat:

Un număr dintr-un săptămânal a fost confiscat și retras din circulație din cauza publicării unui raport confidențial privind activitatea serviciului intern de securitate.

Situația de fapt:

Reclamantul este o asociație care publica un săptămânal intitulat Bluf. În 1987, echipa editorială a intrat în posesia unui raport semestrial al Serviciului Olandez de Informații (BVD) datat 1981 și marcat "confidențial". Raportul era destinat informării angajaților BVD și a altor oficiali care lucrau pentru acest serviciu în legătură cu activitățile instituției. Raportul arăta că în acea perioadă serviciul fusese interesat de activitatea unor grupări, cum ar fi Partidul Comunist din Olanda și Mișcarea anti-nucleară (de asemenea, raportul conținea date și despre activitatea în Olanda a serviciilor secrete din Polonia, Cehoslovacia și România). Editorul Bluf a propus publicarea acestuia într-un supliment, însoțit de un comentariu. Înainte de a ieși din tipografie, întregul tiraj a fost confiscat. Poliția nu a confiscat însă și matrițele (offset) rămase în mașinile tipografice. În timpul nopții, asociația reclamantă a retipărit ziarul. Două mii cinci sute de exemplare au fost vândute în ziua următoare. Pentru că în aceeași zi era ziua Reginei, poliția nu a încercat să oprească vânzarea de teamă că va isca dezordine publică. Ulterior, a fost obținut un ordin judecătoresc de retragere din circulație a acestui număr din Bluf.

Decizie:

Securitate națională și interzicere/ suspendare/ confiscare

Măsurile impuse au constituit o încălcare a dreptului reclamantului de a comunica informații și idei. Curtea a respins interpretarea în sensul că Articolul 10 interzice în mod absolut confiscarea și retragerea de pe piață a publicațiilor și că această interdicție absolută se aplică în toate cazurile, cu excepția celui în care confiscarea și retragerea se dispun în cadrul unei anchete penale. Indiferent de natura cazului, penal sau nu, trebuie ca autoritățile naționale să poată lua măsuri pentru a preveni dezvăluiri interzise de lege ale unui secret, fără a mai fi necesar să deschidă anchete penale împotriva celor implicați, dar aceste măsuri trebuie dublate de suficiente garanții legale de protecție împotriva abuzurilor. Legea olandeză prevede astfel de garanții legale permițând părții implicate să facă plângere atât pentru confiscare cât și pentru retragerea din circulație. Ingerința era prevăzută de lege și urmarea un scop legitim, anume protecția securității naționale.

Necesitatea

În dezbaterea asupra necesității ingerinței, Curtea a arătat că, în raport de natura activității îndeplinite de instituții cum ar fi BVD (serviciul olandez de informații), acestea trebuie să se bucure de un grad de protecție ridicat atunci când este vorba despre dezvăluiri legate de activitățile lor. În orice caz, având în vedere că informația conținută în documentul confidențial era veche de șase ani la momentul dezvăluirii, că aceasta avea un caracter foarte general, că șeful acestui serviciu de informații admisesese că în anul 1987 informațiile luate separat nu mai erau secrete de stat și că erau marcate simplu confidențial, având deci un nivel limitat de risc de securitate, rămânea deschisă întrebarea dacă informațiile erau suficient de importante pentru a justifica interzicerea difuzării lor. Confiscarea publicației, ca măsură distinctă, nu a fost necesară. La rândul ei, necesitatea retragerii tirajului de pe piață ar fi trebuit să fie apreciată în raport de situația de la acea dată, ținându-se cont de toate datele care o caracterizau. La momentul retragerii tirajului, informațiile fuseseră deja distribuite pe scara largă și fuseseră comentate în presă. Protejarea informațiilor ca secrete de stat nu mai era justificată și retragerea numărului în discuție nu mai era necesară pentru a atinge scopul legitim urmărit. Ar fi fost posibil, totuși, să se deschidă o anchetă împotriva celor răspunzători de protejarea informațiilor.

⁵⁸ 9 februarie 1995, Cererea nr. 16616/90 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Capitolul IV – LIBERTATEA AUDIOVIZUALULUI

Arkansas Educational Television Commission contra Forbes⁵⁹

Subiect: serviciul public de radiodifuziune

Decizia : dreptul la liberă exprimare nu a fost încălcat (Primul Amendament al Constituției Statelor Unite); șase voturi la trei

Jurisdicție: Statele Unite (Curtea Supremă)

Situația de fapt:

Pârâțul, *Arkansas Educational Television Commission*, era un post public de televiziune, aparținând statului, care a sponsorizat o dezbatere televizată între candidații pentru departamentul federal în cadrul alegerilor din noiembrie 1992. Comisia a limitat participarea la dezbateri, acceptând numai candidații majorității sau oricare alt candidat ce avea o puternică susținere publică; prin urmare a fost luată decizia de a exclude un candidat independent care nu se bucura de o mare popularitate și a cărui candidatură a fost îndeobște trecută cu vederea de către presă. Candidatul independent a contestat excluderea sa pe baza faptului că acea dezbatere era o reuniune publică la care avea dreptul să participe.

Decizie:

Există trei categorii de forumuri pentru dezbateri: forumul public tradițional, forumul public instituit de către guvern, și forumul non-public. Forumul public tradițional este definit prin caracteristicile de natură obiectivă ale spațiului, după cum spațiul în cauză a fost consacrat adunării și dezbaterii, fie printr-o tradiție îndelungată, fie prin decret guvernamental. Excluderea unui vorbitor din acest fel de forum nu poate fi justificată decât prin necesitatea satisfacerii unui important interes de stat, iar această excludere este restrictiv aplicată. Forumurile publice instituite sunt create prin acțiuni ale guvernului consacrate unui scop, fapt realizat prin deschiderea intenționată, pentru prelegeri publice, a unui forum public netradițional. Școlile și universitățile sunt exemple pentru această categorie de forum. Numai dacă guvernul exclude un vorbitor-intervenient aparținând unei categorii sociale căreia acest tip de reuniune publică îi este în general accesibilă, acțiunea va fi supusă examinării. Celelalte domenii guvernamentale sunt fie forumuri nepublice, fie nu pot fi considerate forumuri. Guvernul poate restrânge accesul la forumurile nepublice atât timp cât restricțiile sunt fondate și nu sunt rezultatul încercării de a reprima exprimarea opiniilor doar pe motivul că oficialii sunt de altă părere.

În conformitate cu precedentul judiciar, o dezbatere televizată nu este un forum desemnat, datorită caracteristicii sale de a permite numai un acces selectiv vorbitorilor-intervenienți, ca acces general. Curtea a hotărât că această distincție nu constituie o încălcare a dreptului la libertatea de exprimare ci mai degrabă reflectă faptul că, exceptând forumurile publice tradiționale, guvernul are opțiunea de a desemna domeniul său ca forum pentru anumite categorii de intervenienți. Candidatul independent nu a fost exclus din pricina opiniilor sale; mai degrabă, decizia editorială de a nu îl include în cadrul dezbaterii s-a datorat faptului că acesta se bucura de o susținere populară foarte slabă. Această libertate editorială de a dispune nu a fost doar legitimă, ci și necesară:

Este nu numai permis ci și necesar ca posturile de radiodifuziune publice și private să exercite prin redacțiile lor o substanțială libertate de opțiune în selectarea și prezentarea propriilor programe .

Ca regulă generală, natura libertății editoriale de opțiune tinde să apere societățile de radiodifuziune de plângerile cu privire la discriminarea fondată pe opinii.

⁵⁹ 18 mai 1998, No.96-779 (Curtea Supremă a Statelor Unite)

Athukorale și alții contra Procurorul General din Sri Lanka⁶⁰

Tema: audiovizual / reglementări în domeniul cinematografului
Subiectul: independența organismelor media

Decizia: încălcarea libertății de exprimare; unanimitate

Jurisdicția: Sri Lanka (Curtea Supremă)

Rezumat:

Autoritatea Audiovizualului din Sri Lanka care trebuia înființată prin act al Parlamentului a fost considerată de către Curte ca nefiind independentă și imparțială.

Situația de fapt:

Pe data de 21 martie 1997, proiectul legii Autorității audiovizualului a fost înscris pe ordinea de zi a Parlamentului. Legea urmărea stabilirea unei noi instituții, Autoritatea Audiovizualului din Sri Lanka, pentru a reglementa înființarea și menținerea stațiilor de radiodifuziune și pentru a elibera autorizațiile necesare în acest sens. Petiționarii au solicitat Curții Supreme să stabilească în ce măsură legea sau anumite prevederi ale sale încălcau dreptul constituțional la liberă gândire și exprimare.

Decizie:

Curtea a observat de la început că legea propunea regimuri diferite de reglementare cu privire la standardele de performanță și responsabilitate pentru societățile de radiodifuziune de stat, pe de o parte, și pentru celelalte societăți de radiodifuziune, pe de cealaltă. Din punctul său de vedere, acest tratament discriminatoriu, pentru a fi constituțional, necesita un fundament rațional. Curtea a decis că:

Nu există o explicație rațională de ce legea ar trebui să fie favorabilă doar cu privire la cele două societăți de radiodifuziune, de ce autoritățile ar trebui să acționeze cu generozitate numai cu privire la aceste instituții, în timp ce pe altele le-ar privi cu “ochi răi” sub aspectul standardelor impuse conținutului programelor, al manierei respectării acestor standarde și consecințelor neîndeplinirii acestora. Discriminarea nejustificată este evidentă. Este o încălcare clară a principiului egalității. (par. 614)

Curtea a analizat constituționalitatea preconizatei autorități de reglementare. Considerând că autoritatea trebuia să se conformeze standardelor de independență și imparțialitate, Curtea a citat din publicația editată de Organizația “ARTICLE 19”:

În publicația sa intitulată “XIX” având ca subiect “Libertatea audiovizualului – standarde internaționale și linii directoare” este subliniată importanța unor standarde uniforme pentru societățile publice și private administrate de o singură autoritate independentă. Se arată:

“Organismul care acordă autorizațiile trebuie să fie independent de guvern. Acest organism poate să fie cel care administrează societățile publice de radiodifuziune sau o autoritate distinctă. Totuși, este recomandată o singură autoritate cu jurisdicție asupra societăților de radiodifuziune publice și private întrucât facilitează dezvoltarea și aplicarea politicilor audiovizualului, incluzând o strategie coordonată pentru a asigura pluralismul în domeniul audiovizualului, în ansamblu. Organismul independent competent să acorde autorizațiile ar trebui, de asemenea, să fie responsabil cu alocarea frecvențelor și cu alte aspecte tehnice ale radiodifuziunii” (par. 615-616)

Curtea a statuat că era pertinent să examineze obiectivul și efectele legii. Obiectivul declarat al legii era să permită stabilirea unui organism care să reglementeze înființarea și menținerea stațiilor de radiodifuziune, și să permită acordarea de autorizații în acest scop. S-a susținut în fața Curții că orice fel de ingerință a statului în audiovizual este contrară dreptului la libertatea de exprimare, în special după ce noile tehnologii au permis ca spectrul de radiodifuziune să fie utilizat la maxim, chiar lărgindu-l. Curtea nu a fost de acord cu această explicație. Deși un spectru mai larg a devenit disponibil, există și

⁶⁰ (1997) 2 BHRC 610 (Curtea Supremă)

mai mulți utilizatori. Statul, printr-un organism independent de reglementare, are un rol important în a evita haosul pe calea undelor:

Radioul și televiziunea, datorită accesibilității și influenței lor largi și atotcuprinzătoare asupra publicului, constituie unul dintre cele mai importante mijloace de comunicare în masă. Pentru a-și exercita rolul în dezvoltarea libertății de exprimare, statul, datorită disponibilităților limitate de frecvențe, trebuie să mențină caracterul efectiv al acestui mijloc. Din cauza caracterului limitat al frecvențelor, s-ar ajunge la haos dacă spectrul acestora nu este controlat, iar utilitatea radioului și televiziunii ca mijloace de comunicare ar fi curând compromisă, cu consecințe nefaste asupra dreptului la exprimare liberă și gândire independentă. (par. 618)

Reglementările sunt necesare și pentru asigurarea pluralismului:

Având în vedere disponibilitățile limitate de frecvențe și ținând cont de faptul că doar unui număr limitat de persoane i se poate permite să le utilizeze, este esențial să existe un control asupra aspectelor dinamice ale audiovizualului pentru prevenirea dominației monopoliste a sectorului în cauză fie de către guvern, fie de către un număr mic de particulari, pentru ca interesele concurente ale diverselor segmente ale publicului să fie protejate în mod adecvat. În condițiile în care se cer promovate drepturile fundamentale la libertatea de gândire și exprimare, este necesar să existe o acoperire adecvată a problemelor de interes public, iar concurența liberă și corectă a opiniilor contradictorii trebuie să joace un rol important. Impunerea unor condiții de autorizare pentru a asigura respectarea acestor criterii nu încalcă dreptul la libertatea de exprimare, ci mai degrabă îl întăresc oferind ascultătorilor și telespectatorilor posibilitatea de a cunoaște diferite puncte de vedere, de a gândi pe cont propriu și a face alegeri personale. (par. 621)

Curtea a subliniat interdependența dintre pluralism și dreptul publicului de a fi informat. Politica de autorizare are, așadar, o importanță specială:

Din moment ce nu acceptăm că autorizarea trebuie să se limiteze la reglementarea aspectelor tehnice ale audiovizualului și acceptăm că, în materie de autorizare, statul are la dispoziție o marjă de apreciere, suntem de părere că « principiul pluralismului, al cărui ultim garant este statul », așa cum Curtea Europeană a Drepturilor Omului a afirmat-o în Informationsverein Lentia v. Austria, trebuie să fie apărut pentru a permite libertății de gândire și exprimare nu numai să existe, ci chiar să prospere și să înflorească dinamic. (par. 624)

Dreptul de a ști cere, de asemenea, o politică de programe echilibrată:

Este foarte important ca programele să fie echilibrate astfel încât telespectatorii să își poată forma liber opiniile ... Două lucruri se cer a fi menționate: dreptul la informație nu este o creație recentă. În regiunea noastră a fost considerat un drept fundamental de o bună perioadă de timp: Rigveda, 1-89-1 spune “Lăsați gândurile nobile să vină la noi din toate părțile”. Celălalt aspect care trebuie menționat este că omul nu trăiește doar cu pâine. Chiar dacă mijloacele electronice de comunicare în masă au un rol foarte important de jucat în formarea opiniilor politice, rolul lor în satisfacerea altor necesități ale publicului, incluzându-le pe cele intelectuale, spirituale și emoționale, nu trebuie ignorat sau subestimat. (par. 625-626)

Toate acestea fiind relevante pentru politica de autorizare și programe, Curtea a statuat că orice reglementare care urmărește aceste finalități trebuie să fie interpretată în primul rând și în principal astfel:

Dacă o autoritate de reglementare este necesară, pentru rațiunile explicate, este imperativ ca o asemenea autoritate să fie independentă [...]. Așa cum [...] Article 19 a afirmat, “Organismul care atribuie autorizațiile trebuie să fie independent de guvern.” Ultimul garant că resursa limitată a frecvențelor de undă are a fi utilizată în beneficiul publicului este statul. Aceasta nu înseamnă că reglementarea și controlul frecvențelor trebuie încredințate guvernului la putere în prezent. Frecvențele de undă, așa cum am văzut, sunt privite pretutindeni ca o proprietate publică. În acest domeniu, guvernul este împuternicitul

publicului: are dreptul și obligația de a furniza o autoritate independentă, instituită de lege, pentru apărarea intereselor poporului în exercitarea drepturilor sale fundamentale: nici mai mult, nici mai puțin. Altfel, libertatea de gândire și exprimare, incluzând dreptul la informație ar fi în pericol. (par. 621-622)

Analizând mai departe autoritatea reglementată de lege, Curtea a decis că aceasta nu ar fi independentă. Guvernul ar urma să îi numească membrii, durata mandatului nu era asigurată nici pentru conducătorul autorității, nici pentru membrii numiți, iar ministrul deținea puterea nelimitată de a formula îndrumări pe care autoritatea era obligată să le urmeze. Prin urmare, autoritatea nu ar fi mai mult decât un instrument al guvernului. Acest lucru este periculos, în special ținând cont de faptul că autoritatea are puterea să acorde și să suspende autorizații de emisie.

În sfârșit, Curtea a considerat că legea conținea un număr de prevederi care permiteau ministrului și autorității să impună, prin ordin, restricții excesive. Asemenea prevederi sunt incompatibile cu dreptul la liberă exprimare:

Nu pot fi admise prevederi cu caracter vag, pentru că acestea subminează principiul fundamental al înștiințării și avertizării corecte: oamenii trebuie să li se spună limpede și simplu ceea ce nu trebuie să facă, astfel încât să-și poată controla comportamentul în viață și la muncă. Nu poate fi anticipată fiecare situație și nici nu se poate dispune asupra ei; dar legea trebuie să stabilească în mod rezonabil de clar norme generale pentru miniștri, oficialități, agenți însărcinați cu aplicarea legii, magistrați, inclusiv judecători, pentru a preveni acțiunile arbitrare. Fără asemenea norme clar definite, prevăzute de lege, ministrul sau/și autoritatea sunt discreționari, acționând pe un fundament selectiv irațional, inclusiv pe bază de rasă, religie, limbă, clasă socială, sex sau opinie politică, încălcând astfel și (...) Constituția. Cei autorizați sunt expuși riscului ca autorizația să le fie anulată sau suspendată sau chiar să fie urmăriți penal, doar pentru că nu sunt de acord cu ministrul și/sau autoritatea, chiar dacă pentru un motiv suspect din punct de vedere constituțional; așadar, este foarte posibil să fie suspendată arbitrar libertatea de gândire și exprimare. (par. 628).

Pentru aceste motive, Curtea a conchis că legea în ansamblul său era incompatibilă cu Constituția.

Benjamin și alții contra Ministerului Informației și Audiovizualului⁶¹

Subiectul: serviciul public de radiodifuziune
Sub-teme: autorizare/înregistrare
Test: scop legitim, importanța libertății de exprimare
Pedeapsa: interdicție/suspendare/confiscare

Decizie: violarea dreptului la liberă exprimare (Secțiunea 11 a Constituției Statului Anguilla), unanimitate

Jurisdicție: Anguilla (Consiliul de Stat)

Rezumat:

Autorizația de emisie a reclamantului a fost retrasă.

Situația de fapt:

Primul reclamant găzduia o emisiune de succes pe singurul post național laic de radio, care aparținea Guvernului. Emisiunea era un amestec de analiză în studio și de discuții prin telefon cu publicul asupra unor subiecte de interes general. Al doilea și al treilea reclamant erau ascultători fideli care participaseră la discuțiile telefonice. În urma unei controverse discutate pe tema loteriei publice, guvernul a amenințat mai întâi că va iniția o acțiune în justiție împotriva prezentatorului, iar apoi a suspendat emisiunea. Reclamanții au obținut o decizie a Înaltei Curți potrivit căreia suspendarea emisiunii contravenea dreptului lor la libera exprimare. Apelul Guvernului a fost admis de către Curtea de Apel, care a declarat că un post de radio nu este un domeniu public unde există un drept de a exprima opinii și că dreptul la libera exprimare nu impune guvernului obligația pozitivă de a pune la dispoziție un mijloc pentru exercițiul ei. Curtea a specificat că suspendarea autorizației a fost o simplă problemă administrativă. Reclamantul a făcut apel la Consiliul de Stat.

Decizie:

Prima problemă a fost dacă dreptul la liberă exprimare sa aplică în cazul dat. Guvernul a argumentat că nu exista un drept general de acces la difuziunea radio ca mijloc de comunicare; prin urmare, primul reclamant nu avea niciun drept de a prezenta o emisiune dincolo de contractul său, în prezent încetat, iar ceilalți reclamanți nu aveau nici un drept constituțional de a-și exprima opiniile în cadrul unei asemenea emisiuni. Curtea a respins argumentul, declarând:

Pot exista împrejurări când libertatea de exprimare, fundament al democrației, așa cum a subliniat judecătorul, poate fi restrânsă (...) când nu există nici un drept contractual sau cu caracter general al unei persoane de a-și exprima opiniile în modul în care dorește. (par.31)

Curtea a preluat din jurisprudența Comisiei Europene a Drepturilor Omului, care în cazul lui *X. și Asociația Z. v. Marea Britanie* a statuat că:

Refuzul de a acorda timp de emisie unuia sau mai multor grupuri sau unor anumite persoane poate, în anumite circumstanțe, sa ridice o problemă în ce privește dreptul la libertatea de exprimare. (par. 31)

Curtea a considerat că în prezentul caz, emisiunea radiofonică de discuții dezbătea un subiect de interes public – loteria națională – iar participanții prin telefon erau foarte implicați. Mai mult decât atât, o discuție despre aceste subiecte pe un post de radio aparținând Guvernului era modul cel mai eficient de a conduce dezbateră. Curtea a fost de acord cu judecătorul de fond:

Un post de radio aparținând guvernului este un mijloc adecvat și predilect pentru cultivarea și promovarea liberei exprimări conform Constituției, supus, bineînțeles, unor îngrădiri rezonabile datorate drepturilor celorlalți și interesului publicului (...) guvernul oferă în mod

⁶¹ 14 februarie 2001, apelul nr. 2 din 1999, Consiliul de Stat (Comitetul Judecătoresc al Consiliului de Stat)

deliberat mijloace ca oamenii să-și exercite cât mai mult dreptul la libertatea de exprimare.
(par. 36)

Pentru aceste motive, închiderea postului de radio reprezintă o ingerință în dreptul la liberă exprimare.

Importanța libertății de exprimare

Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare într-o societate democratică, referindu-se la cazul *Rangaran v. Jagjivan Ram* :

Democrația este guvernarea de către popor prin intermediul dezbaterii deschise. Însăși forma democratică de guvernare cere cetățenilor o participare activă și inteligentă la treburile comunității. Discuția publică cu participarea oamenilor este o trăsătură fundamentală și un vector firesc pentru democrație, ceea ce o distinge de oricare altă formă de guvernare. (para. 42)

Curtea s-a referit la simetria între jurisprudența europeană și cea din Commonwealth pentru a arăta acordul internațional cu privire la importanța libertății de exprimare.

Scop legitim

Curtea a considerat că motivele Guvernului pentru închiderea postului nu erau legitime. În vreme ce Guvernul se declara în favoarea dezbaterii altor subiecte la postul de radio, din considerentele judecătorului de fond, a fost clar că motivul guvernului era să oprească discuția despre loterie în acea emisiune. Suspendarea autorizației de emisie a constituit în mod clar o retragere arbitrară și nemotivată a unei platforme ce fusese pusă la dispoziție de către guvern. Așadar, ingerința nu urmărea un scop legitim. În sfârșit, Curtea a considerat că și în situația în care scopul ar fi fost legitim, reacția a fost disproporționată, deoarece ar fi fost suficient să se dispună interzicerea continuării discuției pe tema loteriei în cadrul emisiunii, mai degrabă decât suprimarea definitivă a emisiunii.

Bobby Art International contra Om Pal Singh Hoon și alții⁶²

Tema: audiovizual/ reglementările în domeniul cinematografiei
Subiectul: obscenitate
Test: necesitatea, importanța libertății de exprimare
Sanctiunea: interdicție

Decizie: încălcarea libertății de exprimare a reclamantei; unanimitate

Jurisdicție: Curtea Supremă Indiană

Situația de fapt:

Apelanta, o companie de producție de film, a realizat un film intitulat “Regina tâlhar” (*Bandit Queen*) bazat pe o poveste adevărată despre o fată de la țară care a fost violată și brutalizată și care apoi a devenit membră a unei grupări criminale, urmărind în acest fel să se răzbune pe societate. Filmul conținea scene de viol și nuditate. Inițial i s-a acordat un certificat de grad “A”, dar intimatul, un membru al comunității înfățișate în film, a introdus o cerere prin care solicita anularea certificatului, pentru motivul că portretul personajului principal era “oribil și fără scrupule și o pată pentru femeile din India.” El s-a plâns și că filmul prezenta comunitatea sa într-un mod depravat și că astfel îi scădea respectul de sine. Judecătorul de la prima instanță a anulat certificatul, între altele în baza argumentului că scena de nuditate era “indecentă”. Decizia a fost menținută în apel. Reclamanta a sesizat Curtea Supremă.

Decizie:

Anularea certificatului constituie o ingerință în dreptul reclamantei la liberă exprimare. Ingerința era prevăzută de lege și urmarea scopul legitim al prevenirii obscenității și indecenței. Problema care se pune este dacă ingerința era necesară în cazul dat.

Necesitatea

În determinarea caracterului “*indecent*” al scenelor de nuditate și violență sexuală în litigiu, Curtea a subliniat importanța contextului în care acestea erau prezentate, a intenției producătorului și a efectului probabil al acestora asupra adulților “normali” care au urmărit filmul. Scenele nu erau de natură să provoace și era improbabil să aibă un asemenea efect asupra celor ce vizionau filmul; acestea prezentau brutalitatea la care eroina fusese supusă și ofereau o explicație psihologică pentru violența ei ulterioară. Curtea a arătat că simpla includere în film a nudității nu îl face obscen sau indecent:

Repulsia la care tribunalul s-a referit nu era cauzată de nuditatea lui Phoolan Devi, ci de sadismul nemilos al celor care au dezbrăcat-o, răpindu-i orice urmă de demnitate. Nuditatea nu trezește întotdeauna instinctul primar. Referirile tribunalului la filmul „Lista lui Schindler” sunt pertinente. În acest film există o scenă în care apar rânduri de bărbați și femei dezbrăcați, expuși frontal, în timp ce erau conduși în camerele de gazare ale unui câmp de concentrare nazist. Nu doar că aceștia erau în pragul morții, dar în ultimele lor clipe, au fost lipsiți de elementara demnitate a ființei umane. Lacrimile sunt o reacție firească; mila, oroarea, însoțite de un sentiment de rușine sunt resimțite cu siguranță, excepție făcând perversii care s-ar putea simți excitați. Dar nu putem aplica cenzura pentru a proteja perversii sau pentru a menaja susceptibilitatea celor ultrasensibili. (pag. 4)

Curtea a subliniat, de asemenea, intenția serioasă a realizatorilor filmului și importanța faptului că scenele trebuie privite în contextul intrigii filmului:

Ar trebui să recunoaștem mesajul unui film serios și acest test să fie aplicat scenelor individuale în cauză: susțin ele mesajul? Dacă da, atunci ar trebui să fie tolerate, cu singura precauție a unui certificat „A”. Cetățenii indieni adulți, în ansamblu, se pot baza pe acesta pentru a înțelege corect mesajul și a reacționa la el, nu la posibila excitare față de anumite scene. Un film care ilustrează consecințele răului social trebuie să arate acest rău social. Indrumările trebuie interpretate în această lumină. Nici un film care proslăvește răul social

⁶² 1 mai 1996 (1996) 4 SCC 1; (1997) LRC Volum 3 (Curtea Supremă)

sau îl încurajează nu este acceptabil, dar un film care transmite mesajul că răul social este rău nu poate fi considerat inacceptabil pe temeiul că zugrăvește răul social. (p. 13)

Curtea a citat în acord cu aceasta decizia Curții Constituționale în cazul *Abbas v. Union of India* care a statuat că anumite dispoziții care interziceau proiectarea de filme ce ar putea răni sensibilitatea umană prin expunerea „vulgarității, obscenității sau depravării” sau „scene implicând violențe sexuale împotriva femeilor” erau excesive, trecând peste ce era necesar pentru protejarea moralei publice.

Parlamentul nu a legiferat îndeajuns; nici Guvernul Central nu a acoperit această lacună. Niciuna dintre autorități nu a făcut diferența între ceea ce este valoros din punct de vedere artistic și social și ceea ce este în mod voit indecent, obscen, șocant sau poate corupe. Nu a fost stabilită o proporție între necesitatea socială a restricției și libertatea individului. Au luat ca reper spectatorul deja pervertit, iar nu pe cel obișnuit, normal, cu repere morale. În dorința lor de a proteja filmele de anormal, au exclus mesajul moral al unor astfel de filme. Au încercat să coboare la nivelul unui film banal, obișnuit, “de casă”, o peliculă care vrea să provoace publicul. (pag. 8)

Importanța libertății de exprimare

Curtea a subliniat importanța libertății de exprimare într-un context artistic și necesitatea ca orice restricție să aibă în vedere această importanță, referindu-se din nou la decizia *Abbas v. Union of India*.

Rolul cenzorului este foarte delicat și responsabilitățile sale nu pot fi stabilite printr-un set exhaustiv de reguli. Dar este necesar să i se stabilească o linie directoare, pentru a nu ajunge la excese. Standardele noastre trebuie să fie fixate în așa fel încât protecția publicului să nu fie asimilată cu protecția celui mai puțin capabil și a celui mai imoral dintre spectatori, ci sa se situeze la nivelul omului mediu, normal. Standardele pe care trebuie să le stabilim pentru cenzorii noștri trebuie să lase loc libertății și creației artistice de a interpreta viața și societatea, cu bunele și relele ei. (pag. 7)

Curtea a reiterat distincția între ceea ce este șocant și tulburător și ceea ce e de natură să “depraveze” indivizii, citând în acest sens decizia în cazul *Samaresh Bose v. Amal Mitra*:

O scriere vulgară nu este în mod necesar obscenă. Vulgaritatea provoacă un sentiment de dezgust și repulsie și urât, dar nu are ca efect depravarea, devalorizarea și pervertirea moravurilor niciunui cititor al romanului, în timp ce obscenitatea are tendința de a perverti acele minți care sunt deschise spre asemenea influențe imorale (...) nu am putea reține că se poate spune cu vreun temei că romanul este obscen doar pentru cuvintele din argou și neconvenționale folosite în carte, care accentuează pasajele despre sex și descrierea corpului feminin și care descriu sentimente, gânduri și acțiuni în limbaj vulgar. (p. 10)

Interzicând proiectarea filmului, instanțele inferioare nu au dat atenție acestei distincții, interdicția în cauză fiind de natură să încalce libertatea de exprimare.

CBS, Inc. contra Comisiei Federale pentru Comunicații⁶³

Tema: audiovizual/ reglementările în domeniul cinematografiei
Subiectul: campania electorală în audiovizual
Test: importanța libertății de exprimare

Decizia: nu a fost încălcat dreptul la liberă exprimare (Primul Amendament al Constituției Statelor Unite); șase voturi la trei

Jurisdicția: Statele Unite ale Americii (Curtea Supremă)

Situația de fapt:

Recurenții în această cauză, trei rețele de radiodifuziune (ABC, CBS și NBC), au contestat o decizie a Comisiei Federale pentru Comunicații (FCC) emisă în baza unei legi a Congresului cerând acces rezonabil pe frecvențele de emisie pentru candidații la alegerile federale. FCC a constatat că rețelele de televiziune au omis să-și îndeplinească obligațiile prevăzute de lege. Decizia a fost luată ca urmare a plângerii formulate de Comitetul Prezidențial Carter-Mondale, căruia i s-a refuzat difuzarea pe toate cele trei rețele a unui program de 30 de minute care prezenta bilanțul administrației Carter, anticipând alegerile prezidențiale din 1980.

Decizie:

Curtea a considerat că respectiva lege, așa cum a fost interpretată de FCC, a creat un drept special de acces la frecvențele de emisie pentru candidații la alegerile federale și a echilibrat just drepturile garantate de Primul Amendament al Constituției pentru candidații federali, pentru societățile de radiodifuziune și pentru public.

Curtea a conchis mai întâi că legea în discuție a creat nu numai un drept rezonabil de acces la frecvențele de emisie pentru candidații la alegerile federale, dar și un drept special de acces care ar putea fi exercitat de candidații la alegerile federale prin solicitări individuale. În ceea ce privește susținerea recurenților că legea este neconstituțională, încălcând independența lor editorală și libertatea de exprimare, Curtea nu a fost de acord. Aceasta a argumentat că beneficiile legii - atât pentru public, cât și pentru exercițiul democratic - ce decurg din Primul Amendament depășesc interesul reclamanților ce decurge tot din Primul Amendament. Curtea a observat, totodată, că legea:

“ ... aduce o contribuție însemnată la libertatea de exprimare sporind posibilitatea candidaților de a prezenta, și a publicului de a primi, informații necesare pentru exercitarea efectivă a procesului democratic”.

Curtea a conchis că decizia FCC nu crea un drept general de acces la mijloacele de comunicare în masă, ci mai mult *“un drept limitat la acces ‘rezonabil’ care aparține doar candidaților federali calificați din punct de vedere legal (...) în scopul promovării candidaturilor lor, odată campania începută.”*

⁶³ 453 US 367 (1981) (Curtea Supremă a Statelor Unite)

Haider contra Austriei⁶⁴

Subiect: serviciul public de radiodifuziune
Test: obligații pozitive, importanța libertății de exprimare

Decizie: inadmisibilă; nu a fost încălcată libertatea de exprimare (Articolul 10 CEDO)

Jurisdicție: Comisia Europeană a Drepturilor Omului: Austria

Situația de fapt:

Reclamantul era șeful Partidului Libertății Austrice, de extremă dreapta. În timpul unui interviu TV în perioada alegerilor, reclamantul a fost întrebat despre atitudinea partidului său cu privire la străini. Acesta s-a plâns de lipsă de obiectivitate în luarea interviului. S-a plâns de asemenea că Societatea Austriacă de Radiodifuziune nu își respecta obligația de pluralitate omițând să anunțe decizia Comisiei Europene în alt caz în care el era implicat prin contestarea monopolului statului asupra radiodifuziunii (*Information Lentia v. Austria*)

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Libertatea de exprimare nu implică dreptul unui politician de a fi interviuat într-un anumit mod. Politicienii trebuie să accepte din partea ziariștilor și a publicului larg, examinarea minuțioasă a fiecăruia dintre cuvintele sau acțiunile lor, mai ales în situația în care fac declarații susceptibile de critică. Este în interesul unei dezbateri politice libere, ca ziariștii să facă afirmații critice și provocatoare în cadrul întrevederilor cu oamenii politici, mai ales când aceștia din urmă au posibilitatea să răspundă imediat.

Serviciul public de radiodifuziune și obligațiile pozitive

Libertatea de exprimare nu prevede un drept general de acces la timpul de emisie, pentru oricare cetățean particular sau organizație, ca să își prezinte opinia, cu excepția unor împrejurări excepționale. Între acestea ar fi situația în care unui partid politic i-au fost refuzate mijloacele radiodifuziunii, în perioada alegerilor, în vreme ce altor partide le-ar fi acordate asemenea mijloace. Nepublicarea deciziei Comisiei Europene în cazul citat nu reprezintă o ingerință în drepturile reclamantului conform Articolului 10.

⁶⁴ 18 octombrie 1995, Cererea nr. 25060/94 (Comisia Europeană a Drepturilor Omului)

Huggett contra Marii Britanii⁶⁵

Subiectul: serviciul public de radiodifuziune

Sub-teme: emisiuni electorale

Analiza: obligații pozitive

Decizie: inadmisibilă; nu a fost încălcată libertatea de exprimare (Articolul 10 CEDO)

Jurisdicție: Comisia Europeană a Drepturilor Omului: Marea Britanie

Situația de fapt:

Reclamantul, un candidat independent la alegerile pentru Parlamentul European, s-a plâns la BBC că nu i s-a acordat nici un interviu televizat în perioada campaniei pentru alegeri. El nu ceruse niciodată un interviu. BBC a arătat că îi era cu neputință să intervieze fiecare candidat la alegeri. Norma internă pentru difuzarea unui interviu de cinci minute era ca partidul unui candidat să urmărească obținerea a cel puțin 12,5% din locuri la alegerile europene.

Decizie:

Serviciul public de radiodifuziune și obligațiile pozitive

Timpul disponibil pentru emisiuni politice nu este nelimitat, ca atare, anumite criterii trebuie aplicate. Fără o contestare pe cale judiciară a criteriilor adoptate de BBC, Comisia nu poate distinge niciun indiciu de arbitrar sau discriminare în aplicarea criteriilor BBC.

⁶⁵ 28 iunie 1995, Cererea nr. 24744/94 (Comisia Europeană a Drepturilor Omului)

Ministerul Public contra Amaury Philippe⁶⁶

Tema: audiovizual/presa scrisă
Subiectul: difuzarea unui sondaj de opinie în campania electorală
Test: necesitatea

Decizie: încălcarea dreptului la libertatea de exprimare

Jurisdicția: Curtea de Casație, Secția Penală (Franța)

Rezumat:

Condamnarea inculpatului pentru publicarea unui sondaj de opinie între două tururi de scrutin a fost desființată pe motivul că nu era necesară pentru a proteja drepturile alegătorilor.

Situația de fapt:

Inculpatul era directorul editorial al jurnalului « *Le Parisien* ». Acesta a permis publicarea unui sondaj de opinie asupra alegerilor legislative franceze din 1997 și a unui articol care analiza și comenta rezultatele sondajului. Acest sondaj a fost publicat între prima și a doua rundă de scrutin, contrar legislației care interzicea publicarea oricărui sondaj în săptămâna anterioară scrutinului. Comisia pentru Sondaje a formulat o plângere penală arătând că inculpatul a comis o infracțiune publicând sondajul. Tribunalul a decis că inculpatul nu era vinovat ca urmare a incompatibilității legislației cu libertatea de exprimare. Ministerul Public a introdus apel la Curtea de Apel Paris, care a decis că interdicția era o măsură necesară. Acuzatul a formulat recurs la Curtea de Casație.

Decizie:

Curtea a subliniat faptul că, în ceea ce privește libertatea de exprimare, interdicția nu avea “*nici ca scop, nici ca obiectiv protecția drepturilor altora [și] nu e de natură să protejeze libertatea de alegere a electoratului*”.

Astfel, Curtea a subliniat că interdicția încălca dreptul de a primi și comunica informații și nu putea fi justificată din perspectiva articolului 10 paragraful 2 din CEDO, întrucât ingerința nu era o « *măsură necesară* » corespunzătoare unei “*nevoi sociale imperioase*”. Mai mult, Curtea a considerat legea discriminatorie și, prin urmare, incompatibilă cu articolul 14 al CEDO, dat fiind faptul că “*mijloacele moderne de transmitere a știrilor (internet, minitel) permit altor organisme de presă din afara teritoriului național să răspândească rezultatele sondajelor de opinie cu o săptămână înaintea scrutinului, în timp ce presei naționale îi este interzis acest lucru*.”

Prin urmare, Curtea a statuat că interdicția publicării, diseminării și comentării prin orice metodă a oricărui sondaj de opinie înaintea unui scrutin era incompatibilă cu dreptul la liberă exprimare și cu interdicția discriminării.

⁶⁶ 4 septembrie 2001, Documentul no. 00-85329, *Bulletin Criminel* 2001 No. 170, p.562 (Curtea de Casație, Secția Penală)

Obligatoritatea afilierii la o asociație instituită de lege pentru practicarea jurnalismului⁶⁷

Tema: reglementarea presei
Subiect: autorizare/înregistrare
Test: importanța libertății de exprimare, prevăzută de lege
Sanctiune: financiară, închisoarea

Decizia: încălcarea libertății de exprimare

Jurisdicția: Curtea Inter-Americană a Drepturilor Omului (Costa Rica)

Rezumat:

Afilierea obligatorie a jurnaliștilor și reporterilor la o asociație instituită de lege, pentru practicarea jurnalismului, constituie o încălcare a libertății de exprimare.

Situația de fapt:

Un jurnalist din Costa Rica a fost condamnat la trei luni închisoare pentru exercitarea ilegală a jurnalismului. Jurnalistul a contestat această condamnare și legea în baza căreia fusese impusă în fața Comisiei Inter-Americane a Drepturilor Omului. Comisia a considerat că nici decizia tribunalului costarican, nici legea care impunea ca jurnaliștii să fie autorizați în scopul practicării profesiei, nu constituiau o încălcare a libertății de exprimare. Guvernul din Costa Rica a formulat apoi o cerere către Curtea Inter-Americană a Drepturilor Omului solicitând un aviz cu privire la compatibilitatea cu Convenția a legii privind autorizarea jurnaliștilor.

Decizie:

Importanța libertății de exprimare

Mai întâi, Curtea a subliniat că dreptul la liberă exprimare include dreptul publicului de a primi informații ca și dreptul indivizilor de a le disemina:

Libertatea de gândire și exprimare (...) impune nu doar ca [persoanele] să aibă dreptul și libertatea de a-și exprima propriile gânduri, dar și dreptul de a căuta, primi și disemina informații și idei de orice fel. Așadar, când libertatea de exprimare a unei persoane este ilegal restricționată, nu a fost încălcat numai dreptul acelui individ, ci și dreptul celorlalți de a "primi" informații și idei. Prin urmare, dreptul [la libertatea de exprimare] are un sens și un caracter special, care sunt evidențiate de aspectul dual al libertății de exprimare. Acesta cere, pe de o parte, ca nimeni să nu fie în mod arbitrar limitat sau împiedicat să-și exprime propriile gânduri. În acest sens, este un drept care aparține fiecărui individ. Pe de altă parte, implică un drept colectiv de a primi informații și de a avea acces la gândurile exprimate de alții (...). În dimensiunea sa individuală, libertatea de exprimare depășește recunoașterea teoretică a dreptului de a vorbi sau de a scrie. Include, de asemenea, și nu poate fi separată de dreptul de a folosi orice mediu consideră potrivit pentru a comunica idei și pentru ca acestea să ajungă la un public cât mai larg posibil (...) exprimarea și diseminarea ideilor și informațiilor sunt concepte indivizibile. Aceasta înseamnă că restricțiile impuse la diseminare reprezintă în egală măsură o limitare directă a dreptului de a se exprima liber. Importanța normelor legale aplicabile presei și statutului acestora care i s-au dedicat profesional decurge din acest concept (...). În dimensiunea sa socială, libertatea de exprimare este un mijloc pentru schimbul de informații și idei între oameni și pentru comunicarea în masă. Aceasta include dreptul fiecărei persoane de a căuta să comunice celorlalți propriile sale puncte de vedere, ca și dreptul de a primi opinii și vești de la ceilalți. Pentru cetățeanul de rând este la fel de important să cunoască opinia altora sau să aibă acces la informație, în general, ca și însuși dreptul de a comunica propriile sale opinii... Cele două dimensiuni menționate ale dreptului la libertatea de exprimare trebuie să fie garantate simultan. Nimeni nu se poate prevala în mod legitim de dreptul unei societăți de a fi în mod corect informată pentru a instaura un regim de cenzură prealabilă în scopul pretins de a elimina informațiile considerate de cenzor neadevărate. Este la fel de adevărat că dreptul de a comunica informații și idei nu poate fi invocat pentru a justifica instaurarea de monopoli private sau publice asupra comunicațiilor media destinate să

⁶⁷ Avizul OC-5/85, noiembrie 13 29, 1985, Curtea Inter-Americană a Drepturilor Omului (Ser.A) nr.5 (1985)

influențeze opinia publică prin permiterea exprimării doar a unui singur punct de vedere. (par. 30-33)

Aceasta implică să nu fie stabilită nici o restricție arbitrară cu privire la cei care au acces la mijloacele de comunicare în masă:

Libertatea de exprimare impune, în principiu, ca mijloacele de comunicare în masă să fie potențial deschise tuturor, fără discriminare, sau, mai precis, să nu existe indivizi sau grupuri care să fie excluși de la accesul la asemenea mijloace; se impune recunoscut și că astfel de mijloace trebuie de fapt să fie instrumente veritabile ale acestei libertăți și nu un cadru pentru restrângerea ei. (par. 34)

Aceasta cu atât mai mult când este vorba de importanța mijloacelor de comunicare în masă:

Mijloacele de comunicare în masă sunt cele care fac din exercițiul libertății de exprimare o realitate. Aceasta înseamnă că condițiile folosirii lor trebuie să respecte cerințele acestei libertăți, rezultatul trebuind să fie, inter alia, pluralitatea mijloacelor de comunicare, interzicerea tuturor monopolurilor, indiferent de formă și existența unor garanții pentru protejarea libertății și independenței jurnaliștilor. (par. 34)

Guvernul solicitant a argumentat că autorizarea era necesară în scopul protejării ordinii publice, pentru a se asigura că media acționează cu bună-credință și în conformitate cu exigențele etice ale profesiei. Curtea nu a fost de acord, arătând că, de fapt, era adevărat tocmai contrariul:

Același concept de ordine publică într-o societate democratică impune garantarea celei mai largi circulații posibile a știrilor, ideilor și opiniilor, la fel ca și celui mai larg acces la informație pentru societate în ansamblul său. Libertatea de exprimare constituie elementul de bază al ordinii publice într-o societate democratică care nu poate fi concepută în afara dezbaterii libere și a posibilității ca vocile dizidente să fie auzite pe deplin... Este (...) în interesul ordinii publice democratice (...) să fie atent respectat dreptul fiecărui individ de a se exprima liber și dreptul societății în ansamblu de a primi informații. (par. 69)

Binele public are nevoie de cel mai mare volum posibil de informație, iar exercitarea deplină a dreptului la exprimare profită binelui public. În principiu, ar fi o contradicție să se invoce o restrângere a libertății de exprimare drept mijloc pentru garantarea acesteia. O asemenea abordare ar ignora caracterul primordial și fundamental al acestui drept care aparține fiecărui individ dar și publicului în ansamblul său. Un sistem care controlează dreptul la libertatea de exprimare în numele presupusei garanții a corectitudinii și adevărului informației pe care o primește societatea poate fi o sursă de serioase abuzuri și, în cele din urmă, încalcă dreptul la informație pe care aceeași societate îl are. (par. 77)

Curtea a subliniat, încă o dată, importanța dreptului la libera exprimare:

Libertatea de exprimare este cheia de boltă care susține însăși existența unei societăți democratice. Este indispensabilă în formarea opiniei publice. De asemenea, ea este o condiție sine qua non pentru dezvoltarea partidelor politice, sindicatelor, organizațiilor culturale și științifice și, în general, a celor care doresc să influențeze publicul. Ea reprezintă, pe scurt, mijlocul care permite comunității, prin exprimarea opiniilor sale, să fie suficient de informată. În consecință, se poate spune că o societate care nu este bine informată, nu este o societate cu adevărat liberă. (par. 70)

În acest context, mijloacele de informare în masă îndeplinesc o funcție importantă. Așadar ele trebuie distinse de alte profesii care pot fi reglementate:

Jurnalismul este manifestarea principală și fundamentală a libertății de exprimare a gândurilor. Pentru acest motiv, aflându-se în relație cu libertatea de exprimare, care este un drept inerent fiecărui individ, jurnalismul nu poate fi considerat echivalent unei profesii care doar oferă un serviciu publicului prin aplicarea unor cunoștințe sau abilități practice căpătate în cadrul universității sau prin intermediul celor aparținând unui anume "colegiu" profesional. (par. 71)

Spre deosebire de alte profesii, exercițiul jurnalismului implică însăși esența unuia dintre drepturile fundamentale ale omului, și anume dreptul la libera exprimare. Acesta nu poate fi considerat ca fiind o profesie precum medicina sau dreptul – acestea nu sunt activități expres garantate de convențiile drepturilor omului.

De asemenea, Curtea s-a delimitat de justificarea că exercițiul jurnalismului ar fi o simplă profesie remunerată care trebuie concepută distinct de dreptul fundamental al omului la liberă exprimare:

Acest argument presupune că distincția între libertatea de exprimare și practica profesională a jurnalismului e posibilă, ceea ce nu este adevărat. Mai mult, această explicație ridică reale pericole. Practica jurnalismului profesionist nu poate fi diferențiată de libertatea de exprimare. Din contră, ambele sunt în mod evident inter-relaționate, deoarece un jurnalist profesionist nu este și nici nu poate fi altceva decât o persoană care a ales să exercite libertatea de exprimare într-un mod continuu, regulat și remunerat. Este de remarcat că acceptarea acestei distincții duce la anularea garanțiilor dreptului la libertatea de exprimare... Argumentul de care s-a delimitat Curtea (...) nu ia în considerare, în primul rând, faptul că libertatea de exprimare implică răspândirea și primirea informației, având așadar o dublă dimensiune, individuală și colectivă. Aceasta arată că nu contează dacă dreptul la libertatea de exprimare este exercitat sau nu ca o profesie remunerată (...) deoarece, fără a ignora faptul că o organizație are dreptul de a căuta cele mai bune condiții de muncă pentru membrii ei, acesta nu este un motiv suficient de bun pentru a lipsi societatea de posibile surse de informare. (par. 74-75).

Argumentul “întăririi profesiei” nu este suficient pentru a justifica introducerea autorizării practicării jurnalismului:

O lege care protejează libertatea și independența oricărei persoane care practică jurnalismul este lipsită de fundament dacă restrânge dreptul de practică, atribuindu-l unui grup limitat de persoane. (par. 79)

Pentru aceste motive, legea în discuție era incompatibilă cu dreptul la liberă exprimare.

Vgt Verein gegen Tierfabriken contra Elveției⁶⁸

Subiect: audiovizual/reglementările în domeniul cinematografiei

Decizia: încălcarea dreptului la libera exprimare (Articolul 10 CEDO); unanimitate

Jurisdicția: Curtea Europeană a Drepturilor Omului: Elveția

Rezumat:

Reclamantilor, activiști politici, le-a fost refuzat timpul de publicitate de către societatea responsabilă de publicitate a companiei publice de radio și televiziune.

Situația de fapt:

Reclamantul, o asociație pentru protecția animalelor, a pregătit o reclamă pentru televiziune ce arăta o scroafă construind un cuib pentru puii ei în pădure, acompaniată de o muzică discretă, urmată de o scenă reprezentând o sală zgomotoasă cu porci în pantaloni scurți, guițând nervos la bare de fier. Vocea care se auzea în timpul acestei ultime scene spunea, printre altele, că aceste condiții de creștere a porcilor se aseamănă celor din lagărele de concentrare și susținea că animalele erau îndopate cu produse chimice. Reclama se încheia cu îndemnul: “mănâncă mai puțină carne, de dragul sănătății tale, de dragul animalelor și al mediului înconjurător!”. Dorind să difuzeze această reclamă prin compania de radio și televiziune națională, reclamantul a trimis o casetă video societății responsabile cu publicitatea pe posturile publice de radio și televiziune. Reclama a fost refuzată în baza faptului că avea un caracter politic clar.

Decizie:

Obligații pozitive

Un aspect preliminar ridicat a fost acela de a determina dacă statul poate fi socotit responsabil de o acțiune a unei companii private. Curtea a considerat că:

Pe lângă obligația primară negativă a unui stat de a se abține de la ingerință în drepturile garantate de Convenție, anumite obligații pozitive pot fi inerente acestei conduite. Responsabilitatea unui stat poate fi implicată ca rezultat al nerespectării obligației sale de a face respectată legislația națională. (par. 45)

În vreme ce Curtea nu a considerat necesar să elaboreze o teorie generală cu privire la întinderea pe care garanțiile Convenției ar trebui să o capete în relațiile dintre indivizi particulari *inter se*, a hotărât că, în prezentul caz, responsabilitatea statului poate fi angajată. Compania privată care a refuzat difuzarea s-a bazat pe o legislație națională ce împiedica “*publicitatea politică*”. Efectul practic al acestei legislații a fost să interzică discursul politic al asociației reclamantului, ceea ce înseamnă că responsabilitatea statului poate fi implicată.

Curtea a subliniat în continuare importanța libertății de exprimare:

Libertatea de exprimare constituie unul dintre fundamentele unei societăți democratice și una dintre condițiile de bază pentru progresul său și pentru împlinirea fiecărui individ. Supusă unor restricții legitime, aceasta este aplicabilă nu numai “informării” sau “ideilor” care sunt primite în mod favorabil sau privite ca fiind inofensive sau indiferente, dar și celor care provoacă, șochează sau tulbură. Acestea sunt cerințele pluralismului, toleranței și deschiderii fără de care nu poate exista o “societate democratică”. (par. 66)

Deși dreptul la liberă exprimare este supus excepțiilor, acestea sunt limitate:

Excepțiile trebuie (...) prevăzute în mod strict, și necesitatea oricărei restricții trebuie stabilită convingător, mai ales acolo unde natura discursului este mai mult politică decât comercială. (par. 66)

⁶⁸ 28 iunie 2001, Cererea nr. 24699/94 (Curtea Europeană a Drepturilor Omului)

Necesitate

În continuare, Curtea a elaborat înțelesul termenului “necesar” din acest test și a subliniat că sarcina sa era de a reexamina existența unei nevoi imperioase pentru restricție:

[A]djectivul “necesar”(…) implică existența unei “nevoi sociale imperioase”. Statele contractante au o anumită marjă de apreciere în a considera dacă o asemenea nevoie există, dar aceasta este însoțită de o supervizare europeană, privind atât legislația, cât și deciziile ce o aplică, chiar și acelea date de o instanță independentă. Curtea este astfel împuternicită să dea decizia definitivă stabilind dacă o “restricție” este compatibilă cu libertatea de exprimare. (par. 67)

Curtea a considerat că producția video a reclamantului trebuie considerată ca discurs “politic”. Aceasta reflectă opinii controversate aparținând societății moderne în general și ar trebui plasată în contextul unei dezbateri sociale în curs asupra protecției animalelor și asupra modului în care sunt crescute. De asemenea, Curtea a avut în vedere scopul reglementarilor legale pe care se poate întemeia refuzul difuzării, și anume, protejarea opiniei publice de presiunile puternicelor grupări financiare și comerciale, asigurarea unui echilibru de șanse între diversele forțe ale societății, asigurarea independenței editoriale a radiodifuzorilor față de sponsorii puternici și sprijinirea presei. Curtea a considerat că acestea sunt argumente importante:

Este adevărat că grupările financiare puternice pot obține avantaje competitive în domeniile publicității comerciale și pot astfel exercita presiune asupra posturilor de radio și televiziune sau chiar restrânge libertatea editorială a acestora. Asemenea situații subminează rolul fundamental al libertății de exprimare într-o societate democratică (...) mai ales acolo unde acestea servesc la răspândirea informațiilor și a ideilor de interes general, pe care publicul are, în plus, dreptul de a le primi. Asemenea demers nu poate fi îndeplinit cu succes decât dacă se bazează pe principiul pluralismului al cărui ultim garant este statul. Observația este în special valabilă în relația cu audiovizualul, ale cărui programe sunt adesea larg difuzate. (par. 73)

Însă Curtea a remarcat că interzicerea publicității cu caracter politic se aplică publicității prin radio și televiziune, dar nu și celorlalte mijloace de comunicare în masă, precum presa scrisă. Având în vedere acest tratament diferențiat, Curtea a considerat că o formă de interzicere a publicității cu caracter politic care se aplică doar anumitor mijloace de comunicare în masă, nu și altora, nu poate răspunde unei nevoi sociale presante. Mai mult, asociația reclamantului doar intenționa să participe la o dezbaterie generală în curs asupra protecției animalelor și asupra creșterii lor. În vreme ce Curtea a refuzat să stabilească o regulă generală asupra compatibilității unei interdicții generale a publicității politice, aceasta a considerat că motivele avansate în explicarea interdicției, în prezentul caz, nu erau în măsură să justifice ingerința. Curtea a remarcat că nu exista nici o probă a faptului că telespectatorii ar fi găsit acea reclamă tulburătoare, iar argumentul că anumite imagini puteau apărea șocante sau dezagreabile nu era relevant. Reclamantul nu avea nici un alt mijloc de a-și răspândi mesajul la nivel național, deoarece alte companii de televiziune aveau doar o acoperire regională. Pentru aceste motive, Curtea a constatat o încălcare a dreptului la libera exprimare.

JURISPRUDENȚA INTERNAȚIONALĂ ÎN MATERIA:

- DEFĂIMĂRII
- DISCURSULUI CARE INCITĂ LA URĂ
- SECURITĂȚII NAȚIONALE
- LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE IN AUDIOVIZUAL

**Agencia de Monitorizare a Presei Academia Cațavencu
Mai 2006**

Conținutul acestui material nu reprezintă în mod necesar
poziția oficială a
Ambasadei Statelor Unite la București.